

ขบวนการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้:
นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง

โดย

แพร สิริศักดิ์คำเก็ง

ภายใต้โครงการวิจัย

มุสลิมชายแดนใต้ กับรัฐไทย: ความ "ไม่มั่นคง" และความเปลี่ยนแปลง
จากมุมมองการเมืองเรื่องเขตแดน และการเมืองวัฒนธรรม (ชาตินิยม)

โดย

ดร.สายพิน สุพุทธมงคล

ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

Research
DS
588
.ศ9ท84

ขบวนการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้:
นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง

โดย

แพรว สิริศักดิ์ดำเกิง

ภายใต้โครงการวิจัย

มุสลิมชายแดนใต้ กับรัฐไทย: ความ "ไม่มั่นคง" และความเปลี่ยนแปลง
จากมุมมองการเมืองเรื่องเขตแดน และการเมืองวัฒนธรรม (ชาตินิยม)

โดย

ดร.สายพิน ศุภุทธมงคล

ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

Respect
DS
588
๖๗๗๘๔

เลขที่.....
เลขทะเบียน.....
วันที่ 10 ต.ค. 2561.....

สารบัญ

	หน้า
ขบวนการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง	1
วัตถุประสงค์.....	2
วิธีการศึกษา.....	2
"เรื่องเล่าถึงปัญหา" และ "ปัญหาจากเรื่องเล่า" ของชายแดนใต้	3
ข้อเสนอจากวรรณกรรม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	3
เหตุแห่งความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	3
ปัญหาของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากวรรณกรรม	5
นิยาม "นักต่อสู้" ในสามจังหวัดชายแดนใต้	6
วรรณกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่ม "ผู้ต่อสู้".....	11
ระเบียบวิธีวิจัยในวรรณกรรม.....	15
องค์กรของผู้ต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2553	17
ใครคือนักต่อสู้.....	19
การชักชวนเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้	20
บทสรุปจากการสำรวจวรรณกรรม.....	21
ความเป็นมาและเป็นไปของการต่อสู้	24
การต่อสู้ในสมัยอาณานิคม.....	24
สมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความหวังและสิ้นหวังของนักต่อสู้	25
สงครามโลกครั้งที่ 2 กับกำเนิดของขบวนการต่อสู้	26
เริ่มศตวรรษใหม่กับขบวนการต่อสู้ที่หลากหลาย	30
สมัยแห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย	32
นักต่อสู้ที่ไม่จับอาวุธ.....	35
เริ่มแรกเมื่อได้รู้จัก.....	36

ชีวิตในวัยเยาว์.....	40
ไทยก็ไม่ใช่ มลายูก็ไม่เชิง ความสับสนเมื่อเข้าเรียนชั้นประถม	46
ครูผู้สอนวัฒนธรรม (ไทย) ครูผู้เป็นตัวแทนของรัฐ (ไทย).....	48
ชีวิตวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยม.....	50
เส้นทางสู่การเป็นนักต่อสู้: แรกเริ่มรู้จักและตัดสินใจ.....	53
"สมาจิต" มลายูปัตตานี: ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม.....	58
หนทางการต่อสู้ในรั้วมหาวิทยาลัย	63
ทางเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรง.....	69
การต่อสู้ที่ยังไม่จบ จุดยืนของนักต่อสู้ในกลุ่มต่อสู้	73
ความหลากหลายของนักต่อสู้และทางเลือกในการไม่ใช้ความรุนแรง	80
บรรณานุกรม.....	86
ภาคผนวก.....	94

ขบวนการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ถูกกล่าวถึงมายาวต่อเนื่องยาวนานในสังคมไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ถูกมองว่าเป็น “ปัญหา” ความมั่นคงของชาติ หลังจากการปล้นปืนที่จังหวัดนราธิวาสเมื่อต้นปี 2547 เหตุการณ์ในพื้นที่ที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นกว่าปี 2546 ถึง 10 เท่า (กฤตยา อชวานิจกุล, 2549: 2) เหตุการณ์รุนแรงทั้งหลายดูเหมือนยิ่งตอกย้ำภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะดินแดนแห่งความขัดแย้ง และเป็นเหตุหนึ่งแห่งความไม่มั่นคงของประเทศไทยในขณะนี้

ความเป็น “พื้นที่พิเศษ” มานานนับศตวรรษ จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับ ความสนใจจากนักวิชาการมากมาย ที่จะศึกษาค้นหาความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจต่อพื้นที่ และผู้คนในอาณาบริเวณแห่งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของเหตุแห่งความไม่สงบ กว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาจึงมีงานวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้มากมาย งานวิจัยจำนวนหนึ่งเป็นงานเขียนเกี่ยวกับยุทธวิธี ยุทธศาสตร์ ในการต่อสู้กับผู้ก่อความไม่สงบ ส่วนใหญ่ผู้เขียนเป็นข้าราชการ ตำรวจและทหาร บางส่วนเป็นสื่อมวลชนที่เกาะติดข่าวการเคลื่อนไหวเชิงลึก งานกลุ่มนั้นนอกจากจะนำเสนอยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการ “ต่อสู้” กับขบวนการโจรก่อการร้าย ขบวนการแบ่งแยกดินแดน หรือขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้แล้ว ยังมีเนื้อหากับอุดมการณ์ ความเป็นมา พัฒนาการ เป้าหมาย แนวทางการต่อสู้ และโครงสร้างของขบวนการดังกล่าวด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับ บุคคลผู้กระทำความไม่สงบในพื้นที่ดังกล่าวกลับมีน้อยมาก นอกจากงานของ International Crisis Group (June 2009) เรื่อง Recruiting Militants in Southern Thailand ที่อธิบายขั้นตอนการรับนักต่อสู้เข้าขบวนการโดยการเก็บข้อมูลจาก “คนใน” แล้ว ยังมีบทความของ Dr. Marc Askew เรื่อง A Tale of two insurgents ที่ลงในหนังสือพิมพ์ Bangkok Post เมื่อวันที่ 17 ก.ค. 2552 ซึ่งเขียนจากการสัมภาษณ์บุคคลที่ปฏิบัติภารกิจความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2 คน บทความของ Marc Askew เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงรายงานเกี่ยวกับผู้ต่อสู้ในพื้นที่ที่ไม่สามารถทำให้เราเข้าใจผู้กระทำการในฐานะที่เป็นคนๆ หนึ่ง และในฐานะที่เป็นนักมานุษยวิทยา Marc Askew จึงตั้งประเด็นศึกษาเพื่อทำความเข้าใจพลวัตของความ เป็นคนในสภาวะความขัดแย้งในภาคใต้ ความหมายและผลกระทบ แม้ว่างานทั้ง 2 เรื่องข้างต้นจะให้ความสำคัญกับผู้ต่อสู้ในฐานะที่เป็นคนๆ หนึ่ง แต่ก็ยังคงจำกัดขอบเขตของผู้ต่อสู้เป็น ผู้ที่ใช้ความรุนแรงดังเช่นในวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ทำให้ไม่เห็นความหลากหลายของผู้คนและ ความคิดในกลุ่มต่อสู้ของจังหวัดชายแดนภาคใต้

งานวิจัยฉบับนี้จึงสนใจศึกษามุมมองและการให้ความหมายในการกระทำของคู่ต่อสู้ ที่เลือกไม่ใช้ความรุนแรงทั้งที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรง เพื่อทำความเข้าใจต่อผู้กระทำการในฐานะบุคคล ในฐานะพลเมืองของรัฐไทย ที่เกิดและเติบโตขึ้นในบริบทสังคมและวัฒนธรรม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางความคิด และวิธีการ ต่อสู้ที่ไม่ได้มีเพียงการใช้ความรุนแรงดังที่ภาพปรากฏ หากแต่ยังมีแนวทางต่อสู้ทางความคิดและการเมืองในกลุ่มต่อสู้ของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาภูมิหลังความเป็นมา อุดมการณ์ โลกทัศน์ การดำเนินชีวิต “นักต่อสู้” ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ศึกษากระบวนการตัดสินใจเป็น “นักต่อสู้” มลยาญุฑานีแห่งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
3. สะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางความคิดและวิธีการต่อสู้ของกลุ่มต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีการศึกษา

งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารประกอบการศึกษาประวัติศาสตร์นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง 4 คน ในส่วนของเอกสารจะพิจารณาที่เขียนเกี่ยวกับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้น้ำหนักไปที่เอกสารเกี่ยวกับกลุ่มองค์กรหรือขบวนการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐไทยของคนมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่เขียนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ สื่อมวลชน นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนรายงานต่างๆ ขององค์กรเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

สำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ของนักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรงโดยสังเขป ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์นักต่อสู้ 4 คน ทั้งนี้เนื่องจากทั้ง 4 คน เต็มใจให้ข้อมูลและอนุญาตให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เรื่องราวส่วนตัว โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ในเรื่องภูมิหลังของแต่ละบุคคล ความคาดหวัง ปฏิกริยาต่างๆ ของบุคคลต่อประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต และได้รับการพัฒนาความคิดภายใต้สังคมและวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจต่อสถานการณ์และ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นประสบการณ์ของ

บุคคลแต่ละคน เน้นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตคนที เคลื่อนไหว และในการเขียนรายงานครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ชื่อสมมติแทนชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคน

“เรื่องเล่าถึงปัญหา” และ “ปัญหาจากเรื่องเล่า” ของชายแดนใต้

ข้อเสนอจากรรณกรรม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นภูมิภาคหนึ่งในประเทศไทยที่นักวิชาการ สื่อสารมวลชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ความสนใจในการศึกษาและค้นคว้าทำความเข้าใจเป็นอย่างมาก ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมาพบว่า มีวรรณกรรมที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับภาคใต้นับพันเรื่องราว ทั้งในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากการทบทวนวรรณกรรมบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบข้อสังเกตและสิ่งที่น่าสนใจจะเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้หลายประการ เริ่มต้นจากการพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาของ “เรื่องเล่า” จากรรณกรรม ข้อถกเถียงถึงคำนิยามผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ วรรณกรรมที่เกี่ยวกับกลุ่ม “ผู้ต่อสู้” ระบอบวิธียุติธรรมในวรรณกรรม ข้อถกเถียงถึงองค์ของผู้ต่อสู้ระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2553 ใครคือผู้ต่อสู้ในเวทีครั้งนี้ ผู้ต่อสู้เหล่านี้ถูกชักชวนเข้าร่วมกลุ่มอย่างไร และสุดท้ายเป็นข้อสังเกตจากรรณกรรม

เหตุแห่งความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการทบทวนรายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปี 2521 – 2546 ในภาษาไทยพบว่า “ปัญหา” ของจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดขึ้นจาก คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อยในบริบทของสังคมไทยเป็นชาวมลายูมุสลิม ไม่ได้เป็นคนไทย (พุทธ) หากพิจารณาทั้งตามลักษณะภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมชาวมลายูมุสลิมมีความใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซียและคนมาเลย์มากกว่ามากกว่าวัฒนธรรมไทย (นันทวรรณ ภู่ว่าง, 2521 ; 1, ธาณินทร์ ณะเอม, 2527, ชูพันธ์ ตราชู, 2535 ; 112) ซึ่งทำให้ชาวมลายูมุสลิมมีความแตกต่างกับคนส่วนใหญ่ของสังคมไทยในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมนิยม ประเพณี การศึกษา และเศรษฐกิจ ทั้งนี้คนนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อรัฐไทย (สมชาติ อ่องสกุล, 2521 ; 277, เสมอ นาคพงศ์, 2530 ; 2, ปิยนาก นุนนาค, 2531 ; 206, เมธี ธรรมรังสี, 2532 ; 83, ชูพันธ์ ตราชู, 2535 ; 1) ด้วยความรู้สึกแปลกแยกของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบกับมีผู้ไม่หวังดีเข้ามา

แทรกแซง จึงทำให้เกิดปัญหา การแบ่งแยกดินแดน ปัญหาขบวนการโจรก่อการร้าย (ปีนาค มุนนาค, 2531 ; 206, เสมอ นาคพงศ์, 2530 ; 2, 4, ชูพันธ์ ตราชู, 2535 ; 1)

ส่วนการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในวรรณกรรมภาษาไทย ระหว่างปี 2546 – 2551 พบว่าสาเหตุของปัญหาไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก ก ทงด้านการเมือง การปกครอง คือประชาชนไม่ได้รับความยุติธรรมและเข้าไปถึงกระบวนการยุติธรรม (รายงานกอส., 2549 : 11) การดำเนินนโยบายผสมกลมกลืนของรัฐ (สุรชาติ, ช้างแล้ว : 125-126) และระบบราชการไทยเน้นการรวมศูนย์อำนาจ ไม่เข้าใจและไม่เคารพวัฒนธรรมท้องถิ่น (ประเวศ วัชสี, 2550 : 25) นโยบายของรัฐ สืบสนระหว่างแนวทางสันติวิธีกับการแก้ปัญหาด้วยวิธีการเดิมๆ โดยใช้ ความรุนแรง (รายงานกอส., 2549 : 11, สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ, ช้างแล้ว : 22) ทำที่ ของผู้นำ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุแห่งปัญหาเฉพาะในสถานการณ์ 4 ปีที่ผ่านมา (บุญเติม รองเลื่อน ,2550, ประเวศ, ช้างแล้ว : 27)

สำหรับปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ ผู้ก่อความไม่สงบได้ใช้แรงจูงใจทางประวัติศาสตร์ สร้างแนวร่วมจากประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ, ช้างแล้ว : 30) ประวัติศาสตร์ไทยไม่มีความชัดเจน เป็นประวัติศาสตร์ด้านเดียว (อดิพันธ์ ปากบารา ในความรู้ และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2549 : 65) นอกจากนี้ความทรงจำและสำนึก ประวัติศาสตร์ของผู้คนในอดีตตายังหลงเหลือถึงปัจจุบัน สังคมไทยขาดความรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์สังคม ทำให้ไม่เข้าใจคนในท้องถิ่น (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ศรีศักร วัลลิโภดม ในความรู้และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้, 2549 : 2,24)

ด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างเศรษฐกิจของพื้นที่ที่มีฐานเศรษฐกิจแคบ ประชาชนมีอาชีพหลักไม่กี่อย่าง และนักลงทุนไม่กล้าลงทุนอื่นเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบ ไม่เข้าใจภาษา และวัฒนธรรม (ชิตชนก, ช้างแล้ว : 53)ความไม่เท่าเทียมในการพัฒนาเศรษฐกิจพื้นที่ของ คนมุสลิม (ฤงเงิน,ช้างแล้ว : 207) เกิดการแย่งชิงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น ภาครัฐ และนายทุนจาก ภายนอก (แก้ว วิฑูรย์เอียร (บรรณาธิการ), 2549 : 33)

ประเด็นปัญหาด้านการศึกษาที่มีความหลากหลาย หากเป็นปัญหาของการศึกษาสามัญ จะเป็นเรื่องคุณภาพของการศึกษา สำหรับปัญหาของการศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามและสถาบันการศึกษาเอกชนจะเป็นปัญหาต่อความมั่นคงของชาติ

การวินิจฉัยปัญหาของหน่วยงาน และนักวิชาการกลุ่มต่างๆ ดูจะไม่แตกต่างกันมากนัก ในประเด็นหลัก จะมีความต่างบ้างตรงที่การให้นำหนักของปัญหาที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างเช่น

งานนักวิชาการส่วนหนึ่งจะให้น้ำหนักไปที่ปัญหาทางประวัติศาสตร์และความแตกต่างทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การกำหนดนโยบายหรือการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐต่อผู้คนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำหรับหนังสือหรืองานวิจัยของทนาย ตำรวจ และนักวิชาการบางคนจะให้น้ำหนักไปที่ขบวนการแบ่งแยกดินแดน การก่อการร้ายที่เชื่อมโยงกับขบวนการก่อการร้ายในต่างประเทศ

จากปัญหาข้างต้นที่สืบเนื่อง ซ้อนทับ และเชื่อมโยงต่อกันตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน บัญญัติทั้งหมดเหล่านี้ก่อให้เกิดกลุ่มต่อสู้หรือต่อต้านรัฐบาลไทยต่อมาเป็นเวลาสิบกว่าทศวรรษ

ปัญหาของเรื่องเล่าเกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จาวรรณกรรม

งานทบทวนวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับภาคใต้ที่น่าสนใจ 2 เรื่องซึ่งวิเคราะห์ปัญหาของวรรณกรรมที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับภาคใต้ คือ บทความของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เรื่อง Pattani in the 1980s : Academic Literature and Politics Stories เขียนขึ้นในปี 2535 ซึ่งทบทวนวรรณกรรมในฐานะที่ทำหน้าที่เป็น “เรื่องราว” ที่นำเสนอ บัตตานี และผู้คนในเวทีวิชาการ โดยชัยวัฒน์ได้ทำการสำรวจวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก 6 เล่ม งานวิจัยที่ตีพิมพ์ 4 เรื่อง และบทความวิชาการและบทวิจารณ์ 23 เรื่อง ในรอบ 10 ปี คือ พ.ศ. 2523 - 2532 บทสรุปของบทความประการแรกคือการศึกษาวิเคราะห์ถึงการเมืองภายใต้คำเรียกขานพื้นที่ และผู้คนที่แตกต่างกัน ระหว่างการเรียกของคนใน กับการเรียกจากคนนอก คำ 2 คำ คือ คำว่า Patani กับ Pattani และคำว่า Malay Muslims กับ Thai Muslims ซึ่งคำสองคำนี้เป็นคำที่แฝงอยู่ในงานวิชาการที่ผ่านมา และดูเหมือนว่านักวิจัยหลายท่านตระหนักในการใช้คำที่มีนัยยะแตกต่างกันเป็นอย่างดี ที่สำคัญคือคำสองคำนี้มีส่วนในการกำหนดโครงเรื่องแห่งประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯ กับ บัตตานี และในโครงเรื่องที่แตกต่างกันนี้เองที่เป็นตัวกำหนดว่าฝ่ายใดจะเป็นวีรบุรุษ ฝ่ายใดจะเป็นผู้ร้าย

สำหรับวรรณกรรมเกี่ยวกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาษาอังกฤษนั้น David Camroux และ Don Pathan (2008) ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับจังหวัดชายแดน ภาคใต้และโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการก่อความไม่สงบ (insurgency) ตั้งแต่ปี 2540 (1997) ถึงปี 2550 (2007) จำนวนหนึ่ง จัดแบ่งตามสาขาวิชาที่ศึกษาสรุปโดยสังเขปว่างานเขียนของผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงให้ความสนใจในนัยยะทางการเมือง และภูมิภาค ส่วนงานของนักมานุษยวิทยา ให้ความสนใจในพลวัตความสัมพันธ์ในชุมชน และศาสนา โดยพิจารณาว่าศาสนาอิสลามมีส่วนในการ

เปลี่ยนแปลง ปรับตัวของท้องถิ่นอย่างไร ส่วนงานในสาขารัฐศาสตร์ให้ความสนใจบริบทของประวัติศาสตร์และบริบทของสังคมไทยร่วมสมัย ตลอดจนพิจารณาถึงบทบาทของรัฐต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Camroux และ Don สรุปว่าในวรรณกรรมเหล่านี้มีประเด็นหนึ่งที่เหมือนกันคือเรื่องเล่าของภาคใต้เป็นเรื่องเล่ารองที่อยู่ภายใต้เรื่องเล่าหลักของไทย และในการวิเคราะห์ส่วนใหญ่จะเป็นแนวทางที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาของอัตลักษณ์และความกักต้อชาติไทย งานเหล่านี้ไม่สามารถก้าวข้ามผ่านพรมแดนของชาติไปสู่การมองจังหวัดชายแดนภาคใต้ในบริบทของโลกมาเลย์ ซึ่งงานของ Camroux และ Don เสนอว่าควรที่จะพยายามก้าวข้ามผ่านพรมแดนรัฐชาติไทย โดยไม่พิจารณาขบวนการมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะประชาชนของไทย แต่ให้พิจารณาขบวนการมุสลิม ในฐานะสมาชิกของชุมชนของโลกมาเลย์และโลกอิสลาม (ummah) ข้อสรุปจากการทบทวนวรรณกรรมของ Camroux และ Don นำสนใจที่จะนำมาใช้พิจารณาโลกทัศน์และการกระทำของ “นักต่อสู้” ที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า หากจัดวางคนมุสลิมที่เลือกการต่อสู้กับรัฐไทยไว้ในบริบทของโลกมาเลย์และโลกอิสลามจะทำให้เข้าใจความหมายในการกระทำของผู้ต่อสู้เหล่านี้หรือไม่อย่างไร

นิยาม “นักต่อสู้” ในสามจังหวัดชายแดนใต้

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผู้ก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามีการเรียกผู้เคลื่อนไหวก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยคำที่หลากหลาย คำเรียกกลุ่มคนเหล่านี้มีความสำคัญบางประการกับบางหน่วยงาน ดังในหนังสือ *สันติภาพในเปลวเพลิง* กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า

ทางการไทยมีความวิตกกังวลต่อเรื่องการแบ่งแยกดินแดนอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงนิยามศัพท์เพื่อเรียกขานกลุ่ม ขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ต่อสู้ด้วยอาวุธเหล่านี้แล้วครั้งแล้ว เพื่อหลีกเลี่ยงผลทางการเมืองอันเกิดจากการปราบปรามขบวนการเหล่านี้ (2547, 146)

หนังสือเล่มดังกล่าวได้สรุปไว้ว่าแรกเริ่มเจ้าหน้าที่รัฐเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า "ขบวนการแบ่งแยกดินแดน" (ขบต.) แต่เกรงว่าคนทั่วไปจะเข้าใจว่าประเทศไทยไม่น่าอยู่กระทั่งมีกลุ่มคนต้องการแบ่งแยกดินแดนจึงเปลี่ยนไปใช้คำว่า "ขบวนการโจรก่อการร้าย" (ขจก.) ในปี 2515 สำหรับในภาษาอังกฤษยังคงใช้คำว่า "Separatist" (เท็งฮ้าง, 146) ซึ่งในงานของพตอ. กัมปนาท จินตวิโรจน์ (2517 : 5-6) อธิบายความหมายของ ขจก. นี้ว่า

ความหมายของ ขจก. คำนี้ ย่อมาจาก "ขบวนการโจรก่อการร้าย" หมายถึง คนร้ายชาวไทยอิสลามในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ร่วมคบคิดรวมกำลังกันเข้าเป็นกลุ่มกอง ก่อความไม่สงบเรียบร้อยและใช้อาวุธต่อสู้เจ้าหน้าที่รัฐบาล เพื่อทำ รวแบ่งแยกดินแดนส่วนนี้จากราชอาณาจักรไทย ออกเป็นอิสระและปกครองกันเอง รวมตลอดถึงผู้ฝึกฝนสนับสนุนด้วยประการต่างๆ ทั้งในพื้นที่ 3 จังหวัดนั้น ในจังหวัดใกล้เคียงและภายนอกประเทศด้วย โดยเปลี่ยนจากคำเดิมที่เคยเรียกกันว่า "ขบต." ซึ่งย่อมาจากขบวนการแบ่งแยกดินแดน 4 จังหวัดภาคใต้

ขณะที่หนังสือเรื่องแยกดินแดน (2517) ของดิลก อิธิราช (นักข่าว นักเขียน) เขียนถึงบันทึกของศูนย์นักศึกษาจังหวัดยะลา ที่จำแนกพวกก่อการไม่สงบภาคใต้เป็น 3 กลุ่ม คือ โจรแยกดินแดน โจรผู้ร้ายสามัญ และโจรจีนคอมมิวนิสต์ ระบุว่าโจรแยกดินแดน "ในภาษาราชการ เรียกว่า "ขบวนการโจรก่อการร้าย" หรือ ขจก." และแยก ขจก. ออกเป็น 3 กลุ่มคือ 1. กลุ่มนิยมกษัตริย์ ซึ่งต้องการฟื้นฟูระบบ "ราชา" หรือ "สุลต่าน" หากแยกดินแดนสำเร็จจะสถาปนาเจ้าเมืองขึ้นปกครอง กลุ่มนี้มีต้นตอกับคุณละอานาเชรีเป็นหัวหน้าอยู่ในรัฐกลันตันของมาเลเซีย สนับสนุนให้ปะแะเซ หรือระ เข้ามาดำเนินงานในประเทศไทย 2. กลุ่มนิยมสาธารณรัฐ ต้องการแยกดินแดนไปตั้งสาธารณรัฐอิสระ มีโต๊ะครูในปอเนาะต่างๆ เป็นสมาชิก ทั้งยังระบุว่าโต๊ะครูเหล่านี้เคยได้รับการอบรมมาจากอินโดนีเซีย 3. กลุ่มนิยมคอมมิวนิสต์ มีหะยียูโซ่ จาปะกียาเป็นหัวหน้า (ดิลก 2517 : 84)

ต่อมาหนังสือเรื่องฆ่าเสียงเมืองใต้ ของสีแก้ว ยอดทอง คอลัมนิสต์ชาวสงขลาในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ได้เขียนถึง "ขจก." ว่าเป็น "ตัวย่อของกลุ่มกองโจรก่อการร้ายซึ่งมุ่งหมายแบ่งแยกดินแดนด้านใต้ฯ แห่งราชอาณาจักรไทยออกไปเป็นอิสระ หวังจะปกครอง กันเองในชื่อ "ประเทศอิสลามมลายูปัตตานี" (มปป. : 5)

เนื้อหาหลักคือนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องของยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีในการ “ต่อสู้” กับขบวนการโจรก่อการร้าย ขบวนการแบ่งแยกดินแดน

สำหรับงานวรรณกรรมในภาษาต่างประเทศที่ถูกอ้างถึงบ่อยที่สุดในเรื่องของกลุ่มเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้คือ งานของ International Crisis Group ที่ชื่อว่า Recruiting Militants in Southern Thailand (2009) รายงานของ ICG ฉบับนี้น่าจะเป็นวรรณกรรมหนึ่งในไม่กี่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเคลื่อนไหวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่า Militants (กองกำลังติดอาวุธ) ในรายงานภาษาอังกฤษ และ “ขบวนการต่อสู้” ในรายงานภาษาไทย ส่วนบทความของ Syed Serajul Islam นักวิชาการจาก International Islamic University ประเทศมาเลเซีย เรียกผู้เคลื่อนไหวเหล่านี้ว่า “the Islamic Independence Movements in Patani” คล้ายกับงานของ Wan Kadir Cheman ที่เรียกกลุ่มต่อสู้นี้ว่า “Malay Muslim Liberation Movement” สลับกับการใช้คำว่า “separatist” ขณะที่รายงานของ Human Rights Watch ใช้คำศัพท์เรียกกลุ่มผู้เคลื่อนไหวในภาคใต้ว่า separatist กลุ่มแบ่งแยกดินแดน งานของ Peter Chalks (2008) ใช้คำว่า Insurgent มากกว่าคำว่า Separatist และดูเหมือนคำว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนจะใช้นิยามกลุ่มเคลื่อนไหวในอดีตมากกว่า นอกจากนี้แล้วบทความส่วนใหญ่ใช้คำศัพท์ว่า Insurgent มีเพียงบางส่วนที่ใช้คำว่า Separatist และ Terrorist

อย่างไรก็ตามบทสัมภาษณ์อิสกานดาร์ อาริงทรัพย์ ในหนังสือ DeepSouth เล่ม 2 (2550) พูดถึงขบวนการใต้ดินที่รัฐไทย “หลงทาง” มองว่าเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดน ด้วยการอธิบายความเป็นมาและเป้าหมายของกลุ่มใต้ดินเหล่านี้ในอีกมุมหนึ่งที่แตกต่างไป “...ขบวนการที่ติดอาวุธ แต่เมื่อสู้ไปแล้วต้องการแยกตรงไหน ไม่มีใครรู้ หรือ ไม่มีใครรู้ว่าแยกตรงไหนและแยกอย่างไร” (86) และ “มันคือขบวนการที่เป็นผลผลิตของการรุกรานของสยามยึดปัตตานีและเกิดการต่อต้านสยาม ... แต่ถึงวันหนึ่งมันก็เปลี่ยน เมื่ออุดมการณ์อิสลามเพิ่มสูง ก็เอาอุดมการณ์อิสลามเข้ามานำต่อ โดยปรับการอธิบายว่าเป็นการต่อสู้เพื่อมลายู” (87)

การเรียกกลุ่มเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จากวรรณกรรมข้างต้น เป็นการเรียกและนิยามจาก “คนนอก” ที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักข่าว นักหนังสือพิมพ์ คอลัมนิสต์ ตลอดจนนักวิชาการ นำสังเกตว่าหากเป็นงานเขียนของเจ้าหน้าที่รัฐ และนักข่าว นักหนังสือพิมพ์ในอดีตมักจะใช้คำเรียกกลุ่มคนดังกล่าวว่า “ซก.” โจรแบ่งแยกดินแดน ขบวนการแบ่งแยกดินแดน โจรก่อการร้าย ขณะที่นักวิชาการจำนวนหนึ่งทั้งไทยและต่างชาติพยายามจะใช้คำว่า กลุ่มก่อความไม่สงบ หรือ insurgent เมื่อกลับมาพิจารณาวรรณกรรมที่เขียนโดย “คนใน”

ซึ่งมีจำนวนน้อยมาก ในที่นี้อาจจัดว่า Wan Kadir Cheman¹ และบะหฺรูน² เป็น "อดีต" คนในกลุ่มต่อสู้มาก่อน สำหรับ Wan Kadir บางครั้งจะเรียกกลุ่มต่อสู้ว่าขบวนการปลดปล่อยชาวมลายูมุสลิม บางครั้งเรียกว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดน ขณะที่บะหฺรูนเรียกตัวเองว่า "อดีตนักบวชน การต่อสู้วิถีเสรีของชาวมุสลิม" และเรียก "ขบวนการที่ก่อการในปัจจุบัน เป็นผลมาจากพัฒนาการของ "ขบวนการกู้ชาติฟาตอนี" (2550 : 88)

เนื่องจากงานเขียนโดย "คนโน" ที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีไม่มากนัก หากพิจารณาว่ากลุ่มผู้ต่อสู้เหล่านี้เรียกตัวเองว่าอะไร อาจพิจารณาจากชื่อของกลุ่มต่างๆ ที่เคลื่อนไหวและต่อสู้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งที่ติดอาวุธและไม่ติดอาวุธซึ่งมีกลุ่มหลักๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน คือ กลุ่ม Gabongan Melayu Patani Raya (GAMPAR) หรือ The Association of Malays of Greater Patani (Chemans 1990 : 66) แปลเป็นภาษาไทยว่า "สมาคมมลายูปัตตานีที่ยิ่งใหญ่" (จิตชนก 2548 : 7) กลุ่ม Patani People's Movement (PPM) หรือ "ขบวนการประชาชนปัตตานี" (วัน กาศร์ 2550 : 90) กลุ่ม Barisan Nasional Pembebasan Patani (BNPP) หรือ National Liberation Front of Patani ภาษาไทยคือ "แนวหน้าปลดปล่อยประชาชนชาติปัตตานี" กลุ่มต่อมาคือ Barisan Revolusi Nasional (BRN) หรือ The National Revolutionary Front "แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ" กลุ่มสุดท้ายที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือกลุ่ม Pertubuhan Pembebasan Patani Bersatu หรือ Patani United Liberation Organization (PULO) แปลเป็นภาษาไทยว่า องค์การแนวร่วมปลดปล่อยรัฐปัตตานี หรือ องค์การกู้เอกราชสหปัตตานี (เพ็งอ้าง : 92)

จากชื่อกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ข้างต้นเห็นได้ว่าทุกกลุ่มใช้คำว่า "ปัตตานี" ไม่ได้ใช้ชื่อ "ปัตตานี" ซึ่งชัชวาลย์ สกาทอนันท์ ได้เสนอความต่างระหว่างคำ 2 คำนี้ไว้ว่า เสนีย์ หมัดหมานอธิบายคำว่า Patani ว่าเป็นคำที่มีนัยยะลึกซึ้ง คำว่า "ปัตตานี" ใช้ในความหมายทางประวัติศาสตร์ที่มีนัยยะถึงดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในยุคของสุลต่าน ส่วนคำว่า "ปัตตานี" เป็นคำที่เทียบเสียงเขียนเป็นภาษาไทย หมายถึงจังหวัดปัตตานี อีกด้านหนึ่งคำนี้มีนัยยะถึงการที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกปกครองและปฏิรูปการบริหารจัดการจนกระทั่งดินแดน "ปัตตานี" กลายเป็น จังหวัดปัตตานี (1992 : 28 – 29) นอกจากนี้กลุ่มเหล่านี้จะเรียกตนเองเป็น "ผู้ปฏิวัติ" "กลุ่มปลดปล่อย"

¹ (อดีต) ผู้นำของขบวนการ Bersatu (ปริญญา นวลเปียน และ นิพนธ์ โขเวง 2548 : 119)

² บะหฺรูนระบุไว้ในบทความ "เรื่องของคนในขบวนการ" ว่า "ในฐานะอดีตนักบวชนการต่อสู้วิถีเสรีของชาวมุสลิม..." (2548 : 13)

จากรายงานของ International Crisis Group เรื่องเส้นทางสู่ขบวนการต่อสู้ในชายแดนใต้ (2552:10) ระบุว่าเมื่อรับนักเรียนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการต่อสู้แล้ว จะให้นักเรียนตั้งกลุ่มและตั้งชื่อกลุ่มซึ่งต้องประกอบไปด้วยคำว่าปาตานีซึ่งหมายถึงมาตุภูมิ และศาสนาอิสลามประกอบในชื่อ เช่นขบวนการ ทรักบรปาตานี (Gerakan Pejuang Patani) ยุวชนเพื่อการปลดปล่อยปาตานี (Pemuda Pembebasan Patani) ขบวนการต่อสู้อิสลามปาตานี (Pejuang Islam Patani) และ ยุวชนแห่งขบวนการปาตานี (Permuda Gerakan Patani) หากพิจารณาคำประกอบในชื่อเหล่านี้เห็นได้ว่าคำที่อธิบายการกระทำของกลุ่มเหล่านี้คือ “การปลดปล่อย” หรือ “การต่อสู้” เพื่อดินแดนปาตานี

ดังนั้นสำหรับรายงานวิจัยฉบับนี้จะขอใช้ชื่อเรียกกลุ่มเคลื่อนไหวในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ของไทยว่า นักต่อสู้ หรือ ยูแว หรือ pejuang ในภาษา馬來ย ตามที่ผู้ที่เข้าร่วมกับกลุ่มเคลื่อนไหวปฏิบัติการในพื้นที่ 3 จังหวัดใช้เรียกตัวเอง สำหรับนักต่อสู้หรือผู้ต่อสู้ในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีอุดมการณ์ในการต่อสู้กับรัฐไทย ทั้งโดยใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม “ผู้ต่อสู้”

วรรณกรรมที่พูดถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนมากที่สุดคือหนังสือ งานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเรื่องของขบวนการแบ่งแยกดินแดนโดยตรงมีเพียงไม่กี่เล่ม นอกจากนี้ถ้าจะมีพูดถึงบ้างเพียงเป็นการเกริ่นเพื่อจะนำเข้าสู่การศึกษาวิจัยเรื่องใดหนึ่งต่อไป

ผู้เขียนถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนส่วนใหญ่คือทหาร นักวิชาการที่ให้ความสนใจกับกลุ่มแบ่งแยกดินแดน เช่น ชิตชนก ราอิมมูลา อัครวิน เนตรโพธิ์แก้ว และเนศ อาภรณ์สุวรรณ ในหนังสือเรื่อง**ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย** (2549) นอกจากนี้ยังมีสื่อมวลชนอีกจำนวนหนึ่งที่ให้ความสนใจกับกลุ่มนี้ว่าเป็นสาเหตุแห่งความไม่สงบในพื้นที่ เช่น เรื่อง**สันติภาพในเปลวเพลิง** (2547) ของสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี ตอน ป่าหวน และทีมข่าวภาคสนามในเครือเนชั่น เรื่อง**สันติภาพในเงามืดบนแผ่นดินปัตตานี** (2549) ของเอกราช มูเก็ม และบทความบางเรื่องใน *Deepsouth Bookazine*

นอกจากนี้ยังมีรายงานของหน่วยงานราชการ 2 ฉบับคือ **รายงาน คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ** (กอส.) (2549) และรายงาน **สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ของสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (2551) รายงาน 2 ฉบับนี้มีความน่าสนใจอยู่ที่การวิเคราะห์

สาเหตุของปัญหาชายแดนใต้ ในขณะที่รายงานของกองส . ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้าง และวัฒนธรรม มากกว่าจะสนใจผู้ก่อความไม่สงบ (2549 : 15) รายงานของสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขชต. ในอีก 2 ปีถัดมาให้ความสำคัญกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนมากกว่าโดยระบุว่า “ขบวนการแบ่งแยกดินแดนน่าจะ เป็นปัญหาใจกลางของสถานการณ์ความไม่สงบที่มีความซับซ้อนในพื้นที่ ... ส่วนปัญหาอื่นๆ ก็เป็นปัจจัยในด้านเงื่อนไขสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยเชิงโครงสร้างที่เป็นสาเหตุสำคัญ แต่มีความเร่งด่วนรองลงมา” (2551: 3)

สำหรับงานวิจัยส่วนบุคคลและสารนิพนธ์ที่น่าสนใจ 2 ฉบับในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาคือ งานวิจัยของพล .ต.สำเร็จ ศรีน่าย เรื่อง *ขบวนการ BRN-Coordinate กับภารกิจความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในช่วงปี 2547 – ปัจจุบัน (2550) และแนวความคิดในการยุติสถานการณ์* (2551) และสารนิพนธ์ของกรรณิการ์ จันสวายทอง เรื่อง *การตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาผู้ต้องขังคดีความมั่นคง เรือนจำกลางสงขลา* (2551)

วรรณกรรมในภาษาอังกฤษมีทั้งที่เป็นหนังสือบทความและรายงานหลายฉบับในที่นี้จะขอล่าวถึงเพียงบางส่วน³ งานเขียนถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนเหล่านี้มักพูดถึงบริบททาง

³ วรรณกรรมภาษาอังกฤษที่นำมาใช้บทวนครั้งนี้คือ

1. A Modern History of Southeast Asia: Decolonization, Nationalism and Separatism (1996) ของ Clive J. Christie นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัย Hull สหราชอาณาจักร
2. The Islamic Independence Movements in Patani of Thailand and Mindanao of the Philippines (1998) ของ Syed Serajul Islam นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัย International Islamic ประเทศมาเลเซีย
3. Conflict and Terrorism in Southern Thailand (2005) ของ Rohan Gunaratna, Arabinda Acharya และ Sabrina Chua สำหรับ Rohan Gunaratna เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการก่อการร้ายของ The International Centre for Political Violence and Terrorism Research (ICPVTIR) ที่ Nanyang Technological University ประเทศสิงคโปร์ Arabinda Acharya นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ Nanyang Technological University
4. Recruiting Militants in Southern Thailand (2009) ของ International Crisis Group
5. Muslim Resistance in Southern Thailand and Southern Philippines Religion, Ideology and Politics (2006) ในชุด Policy Studies 24 ของ East West Center Washington ของ Joseph Chinyong Liow นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศ Nanyang Technological University ประเทศสิงคโปร์

ประวัติศาสตร์สยามกับปัตตานีที่นำไปสู่ความรู้สึกขัดแย้ง บังคับต่างๆ ที่ก่อเกิดเป็นการต่อสู้ระหว่างรัฐไทยและปัตตานี ความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มต่อสู้กลุ่มต่างๆ อุดมการณ์เป้าหมาย รูปแบบและลักษณะการปฏิบัติงาน ของกลุ่มเหล่านี้ พื้นที่ที่แต่ละกลุ่มครอบครอง การ

-
6. Ethnic Separatism in Southern Thailand : Kingdom Fraying at the Edge? (2007) ของ Ian Storey จาก Asia-Pacific Center for Security Studies (Asia-Pacific Center for Security Studies (APCSS) เป็นศูนย์ภูมิภาคศึกษาวิจัยและจัดประชุม ซึ่งอยู่ภายใต้ the United States Department of Defense)
  7. Conflict in Southern Thailand Islamism, Violence and the State in the Patani Insurgency (2007) ของ Neil J. Melvin ผู้อำนวยการโปรแกรมด้านการจัดการความขัดแย้ง Stockholm International Peace Institute
  8. Conspiracy, Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand's Deep South (2007) ในชุด Policy Studies 29 ของ East West Center Washington ของ Marc Askew นักวิชาการด้านมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยVictoria ประเทศออสเตรเลีย
  9. No One is Safe: Insurgent Attacks on Civilians in Thailand's Southern Border Provinces (2007) ของ Human Rights Watch
  10. Borders of/on the Mind, Borders in the Jungle: Islamic Insurgency and Ethno-Religious Irredentism in Southern Thailand (2008) ในหนังสือเรื่อง Promoting Conflict or Peace through Identity ของ David Camroux นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จาก Centre of International Studies and Research และ Don Pathan คอลัมน์นิสต์ของหนังสือพิมพ์ the Nation ในปี 2009 ทั้งสองได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับภาคใต้ของไทยร่วมกันอีก 1 เล่มชื่อว่า Irredentist Patani: 'Islamic Anticolonialism' in Southern Thailand
  11. The Malay-Muslim Insurgency in Southern Thailand Understanding the Conflict's Evolving Dynamic (2008) ของ Peter Chalk นักวิจัยด้านรัฐศาสตร์ จาก RAND National Defense Research Institute (RAND National Defense Research Institute เป็นองค์การวิจัยที่ไม่หวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับความมั่นคง)
  12. Southern Thailand: The Dynamics of Conflict (2008) ในชุด Policy Studies 50 ของ East West Center Washington ของ John Funston นักวิชาการด้านเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลีย
  13. Recruiting Militants in Southern Thailand (2009) ของ International Crisis Group
  14. A Tale of two Insurgents ของ Marc Askew ที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Bangkok Post วันที่ 19 กรกฎาคม 2009

รวมตัวและการแยกตัวออกเป็นกลุ่มย่อย ขึ้นตอนในการปฏิบัติการสร้างความไม่สงบ เป้าหมายของการก่อเหตุไม่สงบ

วรรณกรรมที่เขียนถึงกลุ่มต่อสู้ในภาษาอังกฤษถึงแม้จะมีจำนวนมาก แต่มีผู้เขียนถึงเรื่องนี้ไม่กี่คน และมักอ้าง ถึงงานเขียนหลักๆ ไม่กี่งาน ทั้งนี้อาจเนื่องจากข้อจำกัดทางภาษา และงานที่เขียนถึงกลุ่มต่อสู้ของปัตตานีโดยตรงมีไม่มากนัก โดยเฉพาะงานที่เขียนขึ้นก่อนพ.ศ. 2547 (2004) อีกทั้งงานเขียนภาษาอังกฤษเหล่านี้จำนวนน้อยมากที่ใช้เอกสารในภาษามาเลย์ ในที่นี้อาจแบ่งงานเขียนที่ ถูกอ้างถึงบ่อยๆ ในงานเขียนเกี่ยวกับกลุ่มต่อสู้ออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ งานเขียนก่อน พ.ศ. 2547 (2004) และงานเขียนตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา

งานเขียนก่อนพ.ศ. 2547 ที่ได้รับความนิยมข้างถึงในการเขียนเรื่องของกลุ่มต่อสู้ คือ งานของ Surin Pitsuwan เรื่อง Islam and Malay Nationalism: A Case Study of Malay-Muslim (1985) งานของ Chaiwat Satha-Anand เรื่อง Islam and Violence: A Case Study (1987) W.K. Che Man เรื่อง Muslim Separatism: The Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern (1990) งานของ Clive J. Christie (1996) ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น งานของ Syed Serajul Islam (1998) และงานของ Moshe Yegar เรื่อง Between Integration and Secession: The Muslim Communities of the Southern Philippines, Southern Thailand, and Western Burma. (2002) จากงานทั้งหมด 6 เรื่อง สังเกตได้ว่าผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ (ยกเว้น Christie เป็นนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์) งาน 3 เรื่องเป็นการศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มต่อสู้ในภาคใต้ของไทยและกลุ่มต่อสู้ในมินดาเนา ประเทศฟิลิปปินส์ ในจำนวนนี้งานของ W.K. Che Man ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ใช้ข้อมูลภาคสนามประกอบกับเอกสาร และเป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุด

ส่วนงานเขียนตั้งแต่พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาที่ถูกกล่าวอ้างถึงบ่อยๆ คืองานของ Peter Chaik (2008) นักวิจัยด้านรัฐศาสตร์จาก National Defense Research Institute ซึ่งสนใจศึกษาเรื่องการก่อการร้าย และติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่อสู้กับรัฐบาลในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างต่อเนื่อง งานของ Thanet Aphornsuvan (2004) เรื่อง Origins of Malay Muslim Separatism in Southern Thailand งานของ Joseph Chinyoung Liow (2006) นอกจากนี้จะเป็นงานของ Human Rights Watch และงานของ International Crisis Group ซึ่งงานของทั้งสององค์กรนี้ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต่อสู้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากงานเขียนทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้นพบว่ามีงานเขียนบางเรื่องที่มีอธิบายถึงกระบวนการเข้าร่วมขบวนการอย่างค่อนข้างละเอียดและแสดงหลักฐานคำสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นสมาชิกขบวนการ เช่นหนังสือของสุภลักษณ์ และ ตอนงานวิจัยของพล .ต.สำเริง ศรีห่วย สารนิพนธ์ของกรรณิการ์ จันทสายทอง และรายงานของ ICG ถึงแม้ว่าวรรณกรรมเหล่านี้จะเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ต่อสู้ แต่ก็มุ่งความสนใจไปที่การดู กฏักขบวนการเข้าร่วมกลุ่ม การฝึกฝน การปฏิบัติการสร้างความไม่สงบ โครงสร้างของขบวนการ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ดูเหมือนจะมีวรรณกรรมเพียง 2 เรื่องที่เขียนถึงชีวิตของสมาชิกขบวนการเคลื่อนไหวในภาคใต้ที่มีชีวิตชีวาคือบทความของ Marc Askew เรื่อง A Tale of Two Insurgents และบทความสั้นๆ ของบรูโน่ทีลิ่งในเนชั่นสุดสัปดาห์ เช่นบทความเรื่อง “เรื่องของคนในขบวนการ” และ “เรื่องเล่าจากความมืด DNA แยกดินแดน..รุ่นสู่รุ่น” หากแต่ทั้งสองเรื่องนี้ให้ความสนใจไปที่ผู้ต่อสู้ซึ่งเลือกใช้ความรุนแรงเป็นวิถีของการต่อสู้

ระเบียบวิธีวิจัยในวรรณกรรม

วรรณกรรมทั้งหมดที่กล่าวถึงข้างต้น หากเป็นรายงานและงานวิจัยมักใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากทั้งในเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่นงานของพล.ต.สำเริง ศรีห่วย ใช้ทั้งข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ มาชั่งกลุ่มก่อความไม่สงบตลอดจนประสบการณ์จากการทำงานในพื้นที่เป็นเวลา 1 ปี (2548-2549) และเป็นผู้บัญชาการกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร ในปี 2550 ส่วนงานของกรรณิการ์ สายทอง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ต้องขังในเรือนจำสงขลาจำนวน 10 คน เป็นที่น่าเสียดายที่งานของกรรณิการ์ใช้การสัมภาษณ์ที่ค่อนข้างเป็นทางการ มีคำถามสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและค่อนข้างเป็นขั้นตอน ทำให้ข้อมูลที่ได้ค่อนข้างมีกรอบกำหนดอยู่อย่างตายตัว

รายงานและบทความหลายฉบับที่ตีพิมพ์ในภาษาอังกฤษมีการอ้างถึงการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งทหาร ตำรวจ ฝ่ายข่าวกรอง และเจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคง เช่นงานของ Joseph Chinyong Liow (2006) Ian Storey (2007) Neil J. Melvin (2007) Human Rights Watch (2007) Peter Chalk (2008) ICG (2009) บทความและรายงานเหล่านี้จึงค่อนข้างเชื่อว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนใต้เป็นการกระทำของ BRN – Coordinate อย่างไรก็ตามรายงานและบทความดังกล่าวข้างต้นพยายามที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น นักวิชาการ และนักข่าว

หนังสือของสุกัลักษณ์และดอน หนังสือของ Human Rights Watch รายงาน ICG และบทความของ Marc Askew เป็นงานที่ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มผู้ต่อสู้มากที่สุด ข้อมูลที่ได้จึงเป็นมุมมองจากสมาชิกกลุ่มต่อสู้มากกว่ามุมมองที่มองจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งงานทั้ง 4 เรื่องมีความน่าสนใจที่แตกต่างกันออกไป เริ่มตั้งแต่งานของสุกัลักษณ์และดอนที่สัมภาษณ์ผู้ก่อเหตุความไม่สงบจากเหตุการณ์ปล้นปืน 4 มกราคม 2547 และ เหตุการณ์ 28 เมษายน ปีเดียวกัน บทความเรื่องนักบวชอิสลามในหนังสือของทั้ง 2 ท่านทำให้เห็นเหตุจูงใจหลากหลายที่ทำให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกก่อความไม่สงบ เช่นญาติและเพื่อนสนิทชักชวน หรือเมื่อไปเข้ารับฟังการบรรยายชักชวน ของอุลต้ายครั้งหนึ่งแล้วเกิดความคิดกลัวเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าใจผิดคิดว่าเข้าร่วม จึงเข้าร่วมขบวนการ และโดยการชักชวนของอุลต้าย ซึ่งต่างจากรวมกรรรมอื่นๆ ที่เสนอว่าอุลต้ายใช้พื้นที่โรงเรียนสอนศาสนาในการชักชวนให้เข้าร่วมกลุ่มก่อความไม่สงบเท่านั้น

หนังสือ No One is Safe ของ Human Rights Watch มีความน่าสนใจอยู่ที่การสัมภาษณ์ผู้คนหลากหลายมากทั้งที่เป็นสมาชิกกลุ่มก่อความไม่สงบ สมาชิกของ BRN-Coordinate ชาวบ้านทั้งมลายูมุสลิมไทยพุทธ และจีน พระสงฆ์ หมอ ครู นักข่าว ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ และผู้ใหญ่บ้าน ที่อยู่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งทำให้เห็นความคิดและความรู้สึกของผู้คนหลายฝ่ายที่เป็นทั้งผู้กระทำรุนแรงและผู้ที่ได้รับผลกระทบ

รายงานของ ICG เป็นงานอีกเรื่องหนึ่งที่สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม BRN-Coordinate และนักเรียนในโรงเรียนสอนศาสนา รวมทั้งสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจหลายคน ตลอดจนช่างถึงงานวิจัยของพล.ต.สำเริง ศรีน่ายหลายครั้งด้วยกัน แสดงให้เห็นว่ามีหลายส่วนในรายงานฉบับนี้ใช้ข้อมูลและมุมมองของทหาร

สำหรับบทความของ Marc Askew ที่สัมภาษณ์ผู้ก่อความไม่สงบ 2 คนด้วยวิธีทวิวิจัยทางมานุษยวิทยา ซึ่งนับว่าเป็น งานทางมานุษยวิทยาชิ้นเดียวที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผู้ก่อความไม่สงบโดยตรง แต่ข้อจำกัดของงานชิ้นนี้คือผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสองคนเป็นคนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเตรียมไว้ให้ผู้สัมภาษณ์ คำถามสำคัญของบทความที่ Marc Askew ต้องถามนำเสนอคือ ผู้ก่อความไม่สงบคิดและรู้สึกอย่างไร และอะไรคือแรงจูงใจของพวกเขา มีรายงานหลายฉบับที่ให้ความสนใจศึกษากลุ่มก่อความไม่สงบแต่ส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจชีวิต มองถึงอัตลักษณ์ขององค์กรเป็นลักษณะร่วมแบบเดียวกัน และพยายามที่จะหาสาเหตุของความรุนแรง Marc Askew เห็นว่างานเหล่านี้น่าสนใจแต่ไม่ได้ทำให้เข้าใจผู้ก่อความไม่สงบในฐานะเป็นคนคนหนึ่ง บทความของเขาเป็นความพยายามทำความเข้าใจ ผลกระทบและความหมายของความรุนแรงในภาคใต้ผ่านพลวัตความเป็นมนุษย์

ส่วนหนังสือและบทความที่ผู้เขียนเป็นสื่อสามารถชนใช้วิธีการสัมภาษณ์และ
ประสบการณ์จากการทำงานในพื้นที่เป็นข้อมูลในการเขียน สำหรับหนังสือสันติภาพในเปลวเพลิง
ได้สัมภาษณ์ผู้คนจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้กระทำความรุนแรงในพื้นที่ ขณะที่ DeepSouth Bookazine
ฉบับที่ 2 ได้เผยแพร่บทสัมภาษณ์พิเศษอดีตแกนนำนักศึกษาจากกลุ่ม PNYS ที่ให้ความเห็นต่อ
“ขบวนการที่เป็นผลผลิตของการรุกของสยามยึดปัตตานีและเกิด การต่อต้านสยาม” และฉบับที่ 3
เป็นบทสัมภาษณ์พิเศษอดีตแกนนำขบวนการแบ่งแยกดินแดน

จากวรรณกรรมทั้งหมดข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีวรรณกรรมเพียงไม่กี่เรื่องที่ให้ข้อมูล
จากมุมมองของ “คนใน” กลุ่มต่อสู้ ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่
ของรัฐ สื่อสารมวลชนบางคนเขียนงานจากประสบการณ์ทำงานในพื้นที่

องค์กรของผู้ต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างพ.ศ. 2547 - 2553

สิ่งที่ยังคงเป็นข้อกังขาคือกลุ่มเหล่านี้สังกัดกลุ่มหรือองค์กรใด หนังสือเรื่องสันติภาพใน
เปลวเพลิง รายงานของกอส . และ บทสัมภาษณ์แกนนำขบวนการในอดีต ต ของ DeepSouth
Bookazine ยังคงไม่ได้ฟันธงว่า “นักรบอิสลาม” หรือ “นักรบกลุ่มใหม่” เหล่านี้เป็นใคร สังกัดกับ
กลุ่มใด ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือกลุ่มเคลื่อนไหวใดบ้าง

ขณะที่หน่วยงานของรัฐทั้งฝ่ายพลเรือนและทหารหลายส่วน ตลอดจนรายงานและ
บทความในภาษาอังกฤษทั้งหมดฟันธงว่าผู้ที่เคลื่อนไหวใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ BRN –
Coordinate ที่มุ่งหวังผลการเคลื่อนไหวเพื่อการแบ่งแยกดินแดน ดังเช่นงานวิจัยของพล .ต. สำเร็จ
ศรีห่วย ในหลักสูตรรบอบ . รุ่นที่ 50 ลักษณะวิทยุยุทธศาสตร์สรุปผลการวิจัยว่า “ขบวนการที่อยู่
เบื้องหลังการก่อ ความไม่สงบในห้วงปี พ .ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2550) คือ “ขบวนการ
BRN-Coordinate” (2550,n)

สำหรับรายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์ (กอส.) (2549) ที่
วินิจฉัยความรุนแรงออกเป็น 3 ระดับชั้นคือ ปัจจัยชั้นบุคคล โครงสร้าง และวัฒนธรรม สำหรับ
ปัจจัยชั้นบุคคล กอส.เขียนไว้ในรายงานว่า “ปัจจุบันเชื่อกันว่ากลุ่มแบ่งแยกดินแดนที่เข้มแข็งที่สุด
คือ BRN-Coordinate” (2549 : 13) อย่างไรก็ตามแม้ในรายงานฉบับดังกล่าวจะเขียนถึงกลุ่ม
BRN-Coordinate ในฐานะ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน” แต่ก็ไม่ได้เชื่อว่ากลุ่มดังกล่าวเป็นเพียง
กลุ่มเดียวที่สร้างความรุนแรงในพื้นที่ รายงานกอส. อ้างถึงข้อสรุปของฝ่ายความมั่นคงที่ว่าผู้อยู่
เบื้องหลังเหตุการณ์นี้ทั้งกลุ่มขบวนการก่อความไม่สงบ กลุ่มอิทธิพลผลประโยชน์ และกลุ่มที่ทา

เพราะเรื่องส่วนตัว เห็นได้ว่ารายงานของ ส . เลือกที่ใช้คำว่า ขบวนการก่อความไม่สงบ มากกว่าจะใช้คำว่าขบวนการแบ่งแยกดินแดน และผู้ก่อการร้าย (13-16)

หนังสือเรื่อง **สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ของสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เขียนถึงผู้เคลื่อนไหวในพื้นที่ภาคใต้ว่า

จากคำให้การของประชาชน ผู้ประสบเหตุรุนแรงโดยตรง ตลอดถึงคำรับสารภาพของสมาชิกกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่ถูกจับกุม และกลับใจออกมา รายงานตัวกับเจ้าหน้าที่ดังกล่าว ทำให้ทราบว่า ผู้ก่อความไม่สงบที่แท้จริงขณะนี้คือขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่มีกลุ่ม B.R.N. Co-ordinate เป็นแกนนำ ฉะนั้นขบวนการแบ่งแยกดินแดนเป็นปัญหาใจกลางของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2551, 30)

นักวิชาการบางส่วนยังไม่สามารถตัดสินได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำของ BRN-Coordinate ทั้งหมด โดยเฉพาะในรายงานของ ส . เห็นว่ามีผู้กระทำความรุนแรงหลายฝ่าย ขณะทำงานของฝ่ายรัฐ และวรรณกรรมในภาษาอังกฤษหลังปี 2551 ค่อนข้างจะฟันธงว่าเป็นฝีมือของกลุ่ม BRN-Coordinate มีเพียงบทสัมภาษณ์พิเศษตีพิมพ์ใน DeepSouth Bookazine เท่านั้นที่นำเสนอข้อสังเกตของอดีตผู้นำแยกดินแดนใน DeepSouth Bookazine เท่านั้นที่นำเสนอข้อสังเกตของอดีตผู้นำว่า "บ็อบบี้เอ็นโคออร์ดิเนตพยายามเคลมว่าทุกอย่างเป็นเรื่องที่พวกเขาทำ แต่ความจริงเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า" (2551, 72)

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้นดูเหมือนขัดแย้งกับสารนิพนธ์ของกรรณิการ์ จันสายทองที่เข้าไปสัมภาษณ์ผู้ต้องขังในเรือนจำ 10 คน มีเพียง 2 คนที่รู้จักกลุ่ม BRN เมื่อพิจารณาการทำงานของกลุ่ม BRN-Coordinate ที่อ้างถึงในเอกสารหลายฉบับว่าเป็นการทำงานในลักษณะเซลล์ย่อย กระจายตัวอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ส่วนใหญ่ผู้ที่มีส่วนร่วมไม่รู้จักกัน ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าผู้ที่เข้าร่วมในขบวนการดังกล่าวรู้หรือไม่ว่ากำลังทำงานให้กับองค์กรใด

ไครคือนักต่อสู้

จากวรรณกรรมหลายเล่มที่เลือกมาข้างต้นสรุปได้ว่า คนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้จะเป็นผู้ชาย อายุระหว่าง 13 – 60 ปีขึ้นไป โดยเริ่มจากงานของสุกัลลักษณ์และตอน กล่าวถึงกลุ่มผู้ต่อสู้ในวันที่ 28 เมษายน 2547 เป็นชายวัยตั้งแต่ 17 – 67 ปี (2547 : 187) ส่วนงานวิจัยของ Peter Chalk สรุปอายุประมาณ 16-24 ปี (2008 : 10-11) ขณะที่ Ian Storey บอกรายชื่อผู้เข้าร่วมที่สูงขึ้นมาเล็กน้อยคือ 20 – 30 ปี (2007 : 4) รายงานของ Human Rights Watch มีรายละเอียดในเรื่องนี้ค่อนข้างมากคือ กลุ่มผู้ชักชวนเริ่มเข้ามาแทรกแซงในโรงเรียนคาทอลิกกับเด็กตั้งแต่อายุ 8 – 12 ปี และต่อเนื่องด้วยโรงเรียนเอกชนอายุระหว่าง 15 – 17 ปี ทุกๆ ปี เด็กในช่วงอายุดังกล่าวจะถูกเลือกเพื่อหาหนทางประมาณ 6 – 10 คน ส่วนในรายงานของ ICG บอกรายชื่อที่ถูกชักชวนมีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไป (2009 : 7) การชักชวนและเตรียมเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้เกิดขึ้นในช่วงพ.ศ. 2547 แต่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้เป็นเวลานับ 10 ปี

สำหรับบุคลิกของเยาวชนชายที่จะถูกชักชวนคือ เป็นผู้ที่มีความเคร่งครัดในศาสนา หมายถึงการปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันเคร่งครัด เช่นละหมาดวันละ 5 เวลา มีความรู้หรือเป็นผู้ที่ศึกษาศาสนาอิสลามในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม (สุกัลลักษณ์และตอน, 2547 : 205, Human Rights Watch, 2007 : 23-24, Neil J. Melvin, 2007 : 8, ICG, 2009 : 1, 7) ข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์สมาชิก BRN-Coordinate คือกลุ่ม BRN-Coordinate เห็นว่าอิสลามมีความสำคัญในการต่อสู้ในการเป็นหลักการนำทาง คนรุ่นที่ กำลังต่อสู้มีความรู้ด้านศาสนาดีกว่ารุ่นก่อนๆ การใช้อิสลามทำให้เกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการต่อสู้กับผู้ที่ตั้งกำแพงศาสนาอิสลาม (กาฬิร) ที่เข้ามายึดครองดินแดนปัตตานี กลุ่ม BRN-Coordinate ยินดีรับสมาชิกจากกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการจะต่อสู้กับเขาใน 2 หลักการคือ ชาตินิยมมาเลย์และอิสลาม(2007 : 20 -21)

การประมาณการณ์จำนวนสมาชิกกลุ่มต่อสู้โดยกองทัพไทยว่า กลุ่มที่ปฏิบัติการมีประมาณ 1,500 คน ส่วนผู้ให้การสนับสนุนประมาณ 8,000 – 10,000 คน (Ian Storey, 2007 : 4) รายงานของ Human Rights Watch รายงานจำนวนสมาชิก กระทั่งเยาวชนที่ยังไม่ได้รับการฝึกฝนร่างกาย (permuda) ไร่ 2 ข้อมูลคือข้อมูลของจากรัฐบาลประมาณ 7,000 คน ข้อมูลของ the Southern Border Provinces Peace Building Command (SBPPBC) ประมาณ 4,000 คน กองกำลังติดอาวุธได้เข้าไปตั้งอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ 875 หมู่บ้านจากทั้งหมด 1,574 หมู่บ้านใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (2007 : 26) ในงานของ Neil J. Melvin (2007 : 8) ใช้ข้อมูลของตำรวจไทย ในช่วงกลางปี 2006 ว่ามีจำนวนกองกำลังติดอาวุธ (militants) ประมาณ 3,000 คน ใน 500 เซลล์ที่กระจายอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ สุดท้ายรายงานของ ICG อ้างถึงการประมาณการของตำรวจ

เมื่อปี 2552 ว่ามีจำนวนผู้ต่อสู้ที่ยังปฏิบัติการอยู่ประมาณ 1,800 คน ในขณะที่เป้าหมายของ BRN-Coordinate ต้องการจำนวนผู้ปฏิบัติการ 3,000 คน ซึ่งวรรณกรรมทุกเล่มเขียนถึงตรงกัน เนื่องจากจำนวนนี้ได้มาจากแผนการบันได 7 ขั้นที่ทางการยึดได้จากบ้านของมะเซซุ เช็ง อูสตีซ (ครูสอนศาสนา) โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา

การชักชวนเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้

การชักชวนเข้าร่วมต่อสู้มักกระทำผ่านสถาบันการศึกษาปอเนาะ (Wan Kadir อ้างถึงใน Joseph Chiyong Liow, 2006 : 30) ส่วนรายงานของ Human Rights Watch และ ICG ได้ให้ข้อมูลว่าอูสตีซที่เป็นสมาชิกกลุ่มได้เข้ามาสอนในโรงเรียนคาตีกา (Human Rights Watch, 2007 : 23) โดยเฉพาะสอนให้มีความภาคภูมิใจในอาณาจักรปาตานี (ICG, 2009 :10) สิ่งที่น่าสนใจคือข้อมูลของ Human Rights Watch มาจากการบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านซึ่งตรงกับข้อมูลที่ ICG เขียนถึงและอ้างว่าเป็นความเชื่อของทางการ John Funston ได้เขียนถึงเรื่องนี้ไว้ว่าช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ปล้นปืน 4 มกราคม 2547 ทางการให้ความสนใจในสถาบันการศึกษาปอเนาะว่าเป็นฐานของการชักชวนกลุ่มต่อสู้ แต่ภายหลังจากเหตุการณ์ไม่สงบในปี 2547 จึงพบว่ามีความผิดพลาดในเรื่องดังกล่าว ทางกระบวนโรงเรียนที่เป็นฐานการชักชวนเยาวชนเข้าร่วมต่อสู้นั้นเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม "ชื่อว่าโรงเรียนธรรมวิทยานยะลา ซึ่งสะเป็ง บาซอแกนนำของ BRN-C เป็นครูใหญ่ของโรงเรียน โรงเรียนสัมพันธ์วิทยา ที่นราธิวาส ซึ่งมะเซซุ เช็ง หนึ่ง ในแกนนำ BRN-C เป็นอูสตีซอยู่ที่นั่น และโรงเรียนนุรพาที่นราธิวาส ซึ่งถูกทางการปิดไปแล้วเมื่อปี 2550" (2551 : 30-31)

นอกจากนี้ยังมีกรชักชวนนักเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าเรียนในโรงเรียนสอนศาสนาที่ตะวันออกกลาง ปากีสถานและมาเลเซีย ในงานของ Joseph Chiyong Liow อ้างถึงงานของ Wan Kadir ในปี 1990 ที่ประเมินว่ามีชาวมาเลย์มุสลิมประมาณ 30,000 คนที่อาศัยอยู่ในซาอุดีอาระเบียช่วงระหว่างทศวรรษ 1960 ถึง 1970 และทศวรรษที่ 1980 ประมาณการณ์ว่าน่าจะมีจำนวนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ประมาณ 10,000 คน (2006 : 30)

วรรณกรรมส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าผู้ที่ทำหน้าที่ชักชวนเยาวชนเข้าร่วมกับกลุ่มต่อสู้คือ อูสตีซ (ครูสอนศาสนา) กระทำการชักชวนผ่านโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม เรื่องราวส่วนใหญ่ที่อูสตีซมักจะใช้พูดชักชวนเยาวชนมุสลิมคือ เรื่องความรุ่งเรืองปาตานีคาตุลลามาประวัติศาสตร์ของปัตตานี ที่สยามเ ข้ามายึดครอง และปกครองอย่างไม่เป็นธรรม (สุลลิกษณ์

และ ตอน, 2547 : 203 – 210, สำเร็จ ศรีนร่าย, 2551 : 86, Joseph Chinyong Liow, 2006 : 30, Human Rights Watch, 2007 : 23, Ian Storey, 2007 : 4, ICG, 2009 : 6) วรรณกรรมเพียงเล่มเดียวที่ให้ข้อมูลของผู้ชักชวนที่แตกต่างจากเล่มอื่นๆ คือหนังสือเรื่องสันติภาพในเปลวเพลิง ให้ข้อมูลว่า "การชักชวนเข้ามาสู่กระบวนการเกือบจะทั้งหมดใช้สายสัมพันธ์ส่วนตัวในลักษณะเพื่อนหรือญาติ หรือเป็นผู้มีบุญคุณต่อกัน " (2547 : 205) ประเด็นนี้ นำสนใจวิเคราะห์ถึงลักษณะการสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบที่โดยทั่วไปสร้างผ่านโรงเรียนสอนศาสนา ในบางครั้งโรงเรียนสอนศาสนาแต่ละแห่งก็มีความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่ายอีกด้วย

บทสรุปจากการสำรวจวรรณกรรม

จากการสำรวจวรรณกรรมข้างต้นมีข้อสรุปและข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. กลุ่มต่อสู้ในอดีต (ก่อนปี 2547) และกลุ่ม ต่อสู้ในปัจจุบันไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน วรรณกรรมหลายเรื่องให้ความเห็นว่ากลุ่มต่อสู้ในปี 2547 เป็นต้นมา ไม่ได้เป็นกลุ่มเดียวกับที่เคยเคลื่อนไหวในพื้นที่ที่ดำเนินการต่อเนื้อหาเกือบศตวรรษ แต่เป็นกลุ่มใหม่ที่มีแนวทางแตกต่างไปจากเดิม ใช้ความรุนแรงมากขึ้นกว่าเดิม และใช้หลักการศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการมุ่งมากซึ่นกว่าเดิม แม้กระทั่งกลุ่มต่อสู้ในช่วง 7 ปีที่ผ่านมาดูเหมือนว่าอาจไม่ได้มีเพียงกลุ่มเดียว โดยพิจารณาศักยภาพที่แตกต่างของผู้ที่ปฏิบัติการในวันที่ 4 มกราคม 2552 กับผู้ที่ใช้ความเชื่อเรื่องคงกระพันปฏิบัติการในวันที่ 28 เมษายน 2552

2. อุดมการณ์ที่แตกต่าง วรรณกรรมแต่ละเรื่องมีบทสรุปถึงการเคลื่อนไหวต่างกันซึ่งอาจแบ่งเป็นกลุ่มความคิดใหญ่ 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่เชื่อว่าเป็นอุดมการณ์ชาติพันธุ์นิยม (ethno-nationalism) ซึ่งมีมิติของศาสนาอิสลามมาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่นงานของ ธนศ อภกรณ์ สุวรรณ (2549) สำเร็จ ศรีนร่าย (2551) Joseph Chinyong Liow (2006) DeepSouth Bookazine (2008) ICG (2009) กลุ่มที่สองเห็นว่าเป็นเรื่องของศาสนาอิสลาม (Islamism) หรือ อุดมการณ์อิสลามหัวรุนแรง (Radical Islamist Ideology) เช่นงานของ Neil J. Melvin (2007) Human Rights Watch (2007) Peter Chalk (2008) John Funston (2008) ถ้าหากเป็นแนวคิดในกลุ่มนี้ จะมองว่ามีความเชื่อมโยงระหว่างการเคลื่อนไหวในพื้นที่กับต่างประเทศ กลุ่มสุดท้ายเห็นว่าเป็นเรื่องการร้าวชาติพันธุ์ไม่เกี่ยวกับการก่อการร้ายข้ามชาติ หรืออิสลามหัวรุนแรง เช่นงานของ Ian Storey (2007)

3. ตำแหน่งแห่งที่ของผู้ต่อสู้ในมุมมองต่างๆ สิ่งสำคัญอีกประการที่อาจต้องพิจารณาหลังจากทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดข้างต้น คือ ตำแหน่งแห่งที่ของผู้ต่อสู้ในมุมมองของกลุ่มต่อสู้เอง มุมมองของรัฐ มุมมองของประชาชนในพื้นที่ และมุมมองของประชาชนในสังคมไทยทั่วไป กลุ่มต่อสู้เป็นวิรูปบุรุษหรือกบฏ ซึ่งอาจทำให้เข้าใจเหตุและผลของการกระทำบางอย่างของกลุ่มต่อสู้มากขึ้น

4. ความเข้าใจและสนใจชีวิตของนักต่อสู้มีน้อย วรรณกรรมที่ใช้ระเบียบวิธีทางมานุษยวิทยาในการนำเสนอภาพชีวิตของนักต่อสู้มี เพียงเรื่องเดียวคือบทความเรื่อง A Tale of Two Insurgents ของ Marc Askew ทำให้เราเห็นภาพที่หลากหลายและมีชีวิตของนักต่อสู้ ต่างจากวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ที่มองภาพของนักต่อสู้เป็นภาพเดียว มุ่งศึกษาค้นหายุทธศาสตร์และยุทธวิธีการต่อสู้ของนักต่อสู้ และบางส่วนตีตราประ ทับว่ากลุ่มเหล่านี้เป็น “ผู้ร้าย” ที่ต้องการบ่อนทำลายรัฐไทย รวมทั้งตัดสินว่าศาสนาอิสลามเป็นศาสนาซึ่งนำพาความรุนแรงมาสู่พื้นที่ แต่สิ่งที่น่าจะสำคัญกว่านั้นสมาชิกทั้งหลายเหล่านี้ที่อาจเข้าร่วมกลุ่มด้วยปัจจัยทางศาสนาที่ผู้ชักชวนนำมาใช้ จำนวนหนึ่งก็ออกจากความเป็นสมาชิกด้วยศาสนาเช่นกัน

5. ภาพนักต่อสู้เป็นภาพของความรุนแรง วรรณกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้ต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคได้นำเสนอภาพคนที่ต่อสู้เป็นผู้กระทำความรุนแรง โดยเฉพาะวรรณกรรมในภาษาไทยที่เขียนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะนำเสนอภาพว่าผู้คนเหล่านี้ เป็นผู้ต่อต้านรัฐ ทำลายความมั่นคงของรัฐ เป็นผู้ใช้ความรุนแรง ขณะที่วรรณกรรมจากนักวิชาการ สื่อมวลชนเองแม้จะพยายามมีความเป็นกลางและระบุว่าคนเหล่านี้เป็นกลุ่มก่อความไม่สงบหรือ “นักรบ” “ขบวนการเคลื่อนไหวปลดปล่อย” ต่างๆ หากภาพที่สะท้อนจากวรรณกรรมเป็นภาพเดียวคือภาพ ของคนหรือกลุ่มคนที่สร้างความรุนแรง แท้จริงแล้วกลุ่มนักต่อสู้มีเพียงคนที่จับระเบิด ถือปืน สร้างความรุนแรงเพื่อต่อสู้กับรัฐเท่านั้นหรือ

ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้จึงพยายามจะทำความเข้าใจผู้คนที่เข้าร่วมกลุ่มและต่อสู้กับรัฐไทยในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่มีความคิด เหตุผล และความรู้สึกในการเลือกกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ใช่ถูกหลอกลวง หรือมอมเมากันได้อย่างง่ายดายดังที่วรรณกรรมหลายเรื่องได้นำเสนอ รวมทั้งพยายามจะนำเสนอให้เห็นว่าภายในกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบมีความแตกต่างหลากหลายทั้งแนวทางการต่อสู้และแนวคิด นักต่อสู้ ไม่ได้มีเพียงผู้ใช้กำลังเพียงอย่างเดียว หากนักต่อสู้ของกลุ่มต่อสู้ในจังหวัดชายแดนภาคได้ยังคงมีอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งไม่เคยถูกกล่าวถึงในวรรณกรรมเล่มใด พวกเขาคือนักต่อสู้ที่เลือกไม่ใช้ความรุนแรง

สำหรับคำว่า "นักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง" ยังอาจเป็นคำที่เป็นข้อถกเถียงในทางวิชาการ ซึ่งในงานวิจัยฉบับนี้ขอนิยามคำว่านักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรงด้วยความหมายกว้างที่สุดคือ นักต่อสู้ที่เลือกจะไม่ใช้อาวุธซึ่งสามารถทำให้ชีวิตหรือสิ่งของได้รับอันตราย บาดเจ็บ ล้มตาย หรือเสียหาย

ความเป็นมาและเป็นไปของการต่อสู้

วรรณกรรมส่วนใหญ่ที่เขียนเรื่องราวของขบวนการต่อสู้มักเริ่มเล่าถึงความเป็นมาของการต่อสู้เริ่มจากสมัยอาณาจักร ซึ่งนับเป็นยุคสมัยของการปฏิรูปการปกครองของสยามให้กลายเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ โดยเฉพาะในปี 2445 (1902) และ 2452 (1909) ซึ่งดูเหมือนจะเป็นหมุดหมายที่สำคัญอันเนื่องจากเป็นปีที่สยามทำสัญญากับอังกฤษ (วัน กาดร์ เจ๊ะมาน 2548, Chalk, Peter 2008, Christie, Clive J. 1996, Funston, John 2008, Islam, Liow, Joseph Chinyong 2008, Syed Serajul 1998) จากสนธิสัญญาดังกล่าวทำให้ปัตตานีถูกผนวก รวมเข้ากับสยามและจัดตั้งขึ้นเป็นมณฑลปัตตานี¹

การต่อสู้ในสมัยอาณาจักร

สถานการณ์ที่นำไปสู่การต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นเมื่อมีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาลในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะรวมอำนาจหัวเมืองศูนย์กลาง อันเนื่องมาจากการเข้ามาของอาณาจักร เจ้าเมืองหรือพระยาเมืองของหัวเมืองมลายูต่างไม่พอใจในการปฏิรูปอันนี้ พระยาเมือง บางคนได้เขียนจดหมายหรือเดินทางไปร้องทุกข์ต่อกงสุลอังกฤษที่สิงคโปร์หลายครั้งเพื่อให้อังกฤษช่วยยับยั้งไม่ให้รัฐบาลส่งข้าหลวงไปจัดการการปกครอง

ปีพ.ศ. 2445 พระยาศรีวิฑภิฑิต (อับดุลกาเดร์) เจ้าเมืองปัตตานีคนสุดท้ายเป็นผู้นำการต่อต้านอำนาจรัฐ แต่ถูกจับตัวไปยังเมืองพิษณุโลก 2 ปีเศษ ต่อมาได้รับพระราชทานอภัยโทษ กลับมาอยู่ปัตตานีและได้ดำเนินกิจการต่างๆ ที่แสดงว่าคืนแดนปัตตานี เป็นของมลายูมาก่อน เมื่อทางราชการทราบเรื่อง พระยาศรีวิฑภิฑิตจึงหนีไปยังรัฐกลันตัน และอาศัยอยู่ที่นั่นจนถึงแก่กรรม (อาวีพินู บินจิ และคณะ 2543:34)

¹ ขณะที่งานของเฮนค อากอร์นสเวิร์ด ก่อถึงถึงการต่อสู้ของชาวมลายูต่อรัฐสยามเริ่มขึ้นตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ถึงรัชกาลที่ 5 เกิดขึ้น 6 ครั้ง ในกรณีของตงกู สัมมิเติน (2329) ระตะปะกาลัน (2349) นายเซและจะบุ (2364 และ 2369) เจ้าเมืองหนองจิก (2370) เจ้าเมืองปัตตานี (ตงกูสหลง 2374) และตงกูอับดุลกาเดร์ (พระยาศรีวิฑภิฑิตฯ 2445) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองปัตตานีคนสุดท้ายก่อนที่สยามจะเข้ามาบริหารจัดการการปกครอง

สำหรับข้าหลวงที่ถูกส่งไปยังหัวเมืองเหล่านี้จะเป็นผู้ตรวจตรา และเก็บเงินส่วยอากร พระยาเมืองได้รับส่วนแบ่งเพียงเล็กน้อย นอกนั้นจะส่งเข้าท้องพระคลัง ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้ปกครองหัวเมือง (กระทรวงมหาดไทย 2513:404) นอกจากนี้ปัญหาเรื่องการเก็บภาษีแล้วยังคงมีการปฏิรูปเรื่องการศึกษาในพ.ศ. 2464 ที่ให้ประชาชนไทยเข้าเรียนในโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของรัฐ และบังคับให้ใช้ภาษาไทย ตลอดจนถึงปิดโรงเรียนของชาวมลายูมุสลิม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้คนปัตตานีไม่พอใจและแสดงออกด้วยการต่อต้านรัฐบาลในเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2466 (Christie 1996 : 175) โดยการไม่ยอมจ่ายภาษีให้รัฐ จนกระทั่งเป็นเหตุให้มีการปะทะกันระหว่างชาวมลายูกับตำรวจที่บ้านระเกาะ อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี มีประชาชนเสียชีวิตและถูกจับกุม "กล่าวกันว่าการทำหายอำนาจรัฐของชาวมลายูครั้งนี้ เติงกู้อับดุลเคอร์ กามารุดดีน อดีตเจ้าเมืองปัตตานีอยู่เบื้องหลัง" (อารีพิน, อับดุลเลาะ และซุฮัยมีย์ 2550 : 236-237)

กรณีการต่อสู้ของพระยาวิชิตภักดียังคงเป็นข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์จากสองมุมมองคือมุมมองของรัฐไทย และมุมมองของปัตตานี ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ได้นำเสนอเรื่องนี้ไว้ว่า "ภาพของ 'ความจริง' เกี่ยวกับกรณีเจ้าแชงเจ็ดหัวเมือง "คบคิดซบด" เมื่อพิจารณาจากเอกสารฝ่ายมลายูมุสลิมเป็นหลัก จะมีรายละเอียดที่สำคัญมากมาย "สิ่งที่น่าสนใจและไม่ค่อยมีคนกล่าวถึงคือ รายละเอียดสิ่งที่เกิดขึ้นและจบลง เช่นการที่พระยาศรีสุทเทพ (รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย) ใช้วิธีการลงให้รายปัตตานีลงนามในหนังสือเพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อรายรู้ว่าถูกหลอกและ ประท้วงก็ถูกจับและบังคับด้วยกำลัง "สิ่งที่เกิดขึ้นกับปัตตานีในรอบร้อยปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะเมื่อใส่ใจกับขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นอิสระของปัตตานี เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความจริงกับความรุนแรง" (2547 : 104)

สมัยการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความหวังและสิ้นหวังของนักต่อสู้

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในพ.ศ. 2475 จากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคได้มีความหวังว่าจะได้ปกครองตนเอง ส่วนผู้นำของมุสลิมก็หวังว่าจะได้อำนาจการปกครองที่สูญเสียไปกลับคืนมา ดังเช่นที่ตนกูเมะไฮยัดดีนได้เข้ามาแสดงความจำนงขออยู่ร่วมในสยามต่อไป "เพราะเห็นว่าสยามมีระบบรัฐธรรมนูญเป็นที่พอใจ" (ปริทัศน์ ผนมยงค์ 2517:11) ประกอบกับสถานการณ์ในมาเลเซียทำให้พวกผู้นำชาวไทยมุสลิมไม่สามารถที่จะพึ่งมาเลเซียได้อีก จึงหันกลับมาตื่นตัวต่อการเมืองไทย แต่

ผลการเลือกตั้งในปี พ.ศ.2476 มีสมาชิกสภาผู้แทนชาวมุสลิมเพียงคนเดียว (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2525:5)

พ.ศ.2476 (1933) นี่เป็นปีที่อับดุลกาเดร์ผู้นำในการต่อสู้สิ้นชีวิตที่รัฐกลันตันประเทศมาเลเซีย (Chemam 1990 : 65) ตนกุมะไฮยัดดีนบุตรชายของอับดุลกาเดร์ ได้สืบทอดเจตนารมณ์ โดยการสนับสนุนการต่อสู้

พ.ศ. 2482 รัฐบาลสยามภายใต้การนำของจอมพลป . พิบูลสงคราม ได้ประกาศใช้นโยบายรัฐนิยมซึ่งส่งผลต่อความรู้สึกของชาวมลายูมุสลิมอย่างมาก เนื่องจากนโยบายดังกล่าวเกี่ยวข้องกับเรื่องการแต่งกายและวัฒนธรรม "สถานการณียิ่งเลวร้ายหนักขึ้นเมื่อการใช้ภาษามาเลย์และวัตรปฏิบัติทางศาสนาอิสลามถูกรัฐบาลไทยกำหนดให้เป็นเรื่องผิดกฎหมาย " (วันกาเดร์ 2548 : 89) พ.ศ.2484 รัฐบาลได้ห้ามชาวมุสลิมเรียนคัมภีร์อัลกุรอาน รวมทั้งภาษาอาหรับและมลายู ความตึงเครียดได้เพิ่มมากขึ้นอีกเมื่อรัฐบาล จอมพลป. ได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 และ 6 ว่าด้วยเรื่องครอบครัวและมรดกแทนกฎหมายอิสลามที่เคยใช้กันมาในศาลของ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐบาลยังคงเลิกตำแหน่งดาโต๊ะยุติธรรมที่ตัดสินคดีครอบครัวและมรดกตามกฎหมายอิสลามด้วย เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ชาวมุสลิมจึงหลีกเลี่ยงการขึ้นศาลเสียไปอาศัยการตัดสินใจของโต๊ะฮันมีซึ่งเป็นหัวหน้าสุเหร่าหรือมัสยิดในหมู่บ้านแทน ทำให้ชาวมุสลิมยิ่งถอยห่างไกลจากรัฐบาลไทยมากขึ้น (เจลิมเกียรติ ชุนทองเพชร 2529:26-33, Forbes, Andrew D.W. 1982 อ้างถึงใน Gunaratna, Rohan 2005:4) กระบวนการดังกล่าวสร้างให้เกิดการต่อสู้และขัดขืนของประชาชนปัตตานี ผู้นำปัตตานีหลายคนถูกร่ำและจับกุม นอกจากนี้ยังหนีไปอยู่มาเลเซียอีกเป็นจำนวนมาก (Gunaratna 2005:5)

สงครามโลกครั้งที่ 2 กับกำเนิดของขบวนการต่อสู้

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กลุ่มผู้นำชาวมลายูมุสลิมเข้าร่วมกับฝ่ายสหราชอาณาจักร (บีตี พนมยงค์ 2517:11) ด้วยความหวังว่าเมื่อเสร็จสิ้นสงครามสหราชอาณาจักรจะช่วยให้ปัตตานีเป็นอิสระจากสยาม (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2525:7) ผู้นำปัตตานีคนสำคัญ 2 คนในช่วงเวลานั้นคือตนกุมะไฮยัดดีน และหนะยีสูลหลง อับดุลกาเดร์ ทั้งสองคนมีเป้าหมายที่แตกต่าง ขณะที่ยุทธินิยมของตนกุมะไฮยัดดีนต้องการจะสร้างอาณาจักรสุลต่านขึ้นใหม่อีกครั้ง หนะยีสูลหลงต้องการรัฐอิสลาม ต่อมาใน พ.ศ. 2488 ตนกูอับดุลญาลาลได้ร้องขอไปยังสหราชอาณาจักรให้สนับสนุนการปลดปล่อย 4 จังหวัดภาคใต้จากสยาม แต่สหราชอาณาจักรไม่ได้ปฏิบัติตามที่เคยให้สัญญาไว้เนื่องจาก

ต้องการสานสัมพันธ์กับสยามในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ Rohan Gunaratna เห็นว่าเหตุการณ์ในช่วงนี้เป็นหมุดหมายที่สำคัญในการก่อเกิดฝ่ายการทหารของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพ .ศ. 2489 (1946) (Gunaratna 2005:5) ซึ่งเขาไม่ได้ระบุว่าเป็นขบวนการใด

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กระแสแนวคิดชาตินิยมเพื่อเอกราชของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่งอิทธิพลต่อความคิดชาตินิยมของกลุ่มผู้นำมลายูมุสลิมด้วยเช่นกัน ช่วงเวลาดังกล่าวจึงเกิดการเคลื่อนไหวต่อสู้กับรัฐบาลสยามโดยวิธีทางการเมืองระหว่างประเทศ ผู้นำมลายูมุสลิมบางคนแสดงความจำนงที่จะนำพาจังหวัดภาคใต้ของไทยเป็นส่วนหนึ่งของมาเลเซีย (วัน กาดร์ 2548:90, Gunaratna 2005:5) ตนกูมะห์ยิดดินได้เริ่มดำเนินการ จัดตั้งกลุ่ม GAMPAR (Gebongan Melayu Patani Raya) หรือ สมาคมมลายูปัตตานีที่ยิ่งใหญ่ (Cheman, 1990:66-67) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแยกจังหวัดชายแดนภาค ใต้ออกเป็นอิสระ เข้าไปรวมกับรัฐมาเลย์อื่นๆ ไม่ขึ้นกับการปกครองของรัฐบาลไทย ด้วยเหตุผลว่าพื้นที่แถบนี้มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลัก มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ต่างจากชาวพุทธทั่วไป (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2525:5) จัดให้มีการปกครองที่เหมาะสมกับความต้องการของชนชาติมลายู ตลอดจนเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบการศึกษา สร้างความยุติธรรม เสรีภาพ (ชิดชนก รามิฮมูลา 2548:8) รักษาชนบทประเพณีและวัฒนธรรมมลายูในปาตานี (อาวีฟีน 2550:277)

ขณะที่งานของพตอ .กัมปนาท จินตวิโรจน์ ได้เขียนถึงการดำเนินการต่อสู้กับรัฐบาลไทยของตนกูมะห์ยิดดินว่าเป็นการดำเนินการทางการเมืองเท่านั้น ด้วยการลงข่าวหนังสือพิมพ์ "ปลุกปั่น" ประชาชน "โจมตี" รัฐบาลไทยในประเด็นต่างๆ คือ นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการทำลายชาติมลายู "รัฐธรรมนูญของประเทศไทยบัญญัติแค่คำว่าชาติไทย ไม่ได้บัญญัติว่ามีชาติมลายู" รัฐบาลไม่จัดให้มีการสอนภาษามลายูในโรงเรียน เมื่อภาษามลายูหมดไป ชาติมลายูก็จะหมดไป การไม่ให้ใช้กฎหมายอิสลามเป็นการทำลายศาสนา ท้ายที่สุดคือขั้วราชการทำควมโหดร้าย กดขี่ บีบคั้นประชาชน สิ่งที่ตนกูมะห์ยิดดินทำตลอดการดำรงชีวิตช่วงสุดท้ายคือการเขียนบทความในชื่อ "โมยิดดิน" ประณามการกระทำของรัฐบาลลงในหนังสือพิมพ์เสรีภาพใหม่ ในสิงคโปร์ และดูซุซันมลายา ในรัฐกลันตัน และพยายามเสนอเรื่องร้องเรียนไปยังสหประชาชาติ (กัมปนาท 2517:61) สะท้อนให้เห็นว่า GAMPAR เผยแพร่แนวคิดในการจัดตั้งรัฐมลายูอิสลามปาตานีในเวทีระหว่างประเทศและไม่ใช้กำลังในการต่อสู้ (ชิดชนก 2548:8)

รัฐบาลภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนได้ประกาศใช้มาตรการหลายอย่างเพื่อลดกระแสความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ .ศ. 2488 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติอุปถัมภ์อิสลาม

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาแก่ประชาชนและพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก (สุรินทร์ พิศสุวรรณ 2525:9) พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้กำหนดให้รัฐบาลจัดตั้งสถาบันการศึกษาที่เป็นของมุสลิมโดยแท้จริง ภายใต้การบริหารของมุสลิม แต่ส่วนที่มีความสำคัญเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการ “อุปถัมภ์” และ “ควบคุม” กิจการฝ่ายศาสนาอิสลามคือ มาตรา 5,6 และ 7 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย” และในจังหวัดที่มีประชาชนนับถืออิสลามอยู่มากก็ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจัดตั้ง “กรรมการอิสลามประจำจังหวัด” ขึ้น เพื่อให้คำแนะนำแก่รัฐบาลและกรรมการจังหวัดในข้อราชการที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมโดยตรง (ประยูรศักดิ์ ชลายนเดชะ 2539:293-294)

อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะผสมผสานชาวมุสลิมของรัฐบาลตามพระราชบัญญัติ พ.ศ.2488 เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพียงเพื่อยับยั้งความพยายามของผู้บางคนที่คิดจะแบ่งแยกดินแดนออกไปอยู่ภายใต้การปกครองของสหราชอาณาจักร หากแต่สถาบันต่างๆที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะเป็นตัวประสานระหว่างรัฐบาลกับชาวมุสลิม เพราะยังขาดการยอมรับจากคนส่วนใหญ่อยู่นั่นเอง

นอกจากการเคลื่อนไหวของตงกูมะฮ์ยิดดินแล้ว หนะยีสูลหลง อับดุลกาเดร์ยังเป็นผู้ต่อสู้อีกคนในความรู้สึกของชาวมลายูมุสลิม หนะยีสูลหลง อับดุลกาเดร์เป็นผู้นำศาสนาคานสำคัญในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ. 2482 – 2497 แนวทางที่หนะยีสูลหลงเลือกในการต่อสู้คือแนวทางทางการเมือง หนะยีสูลหลงเริ่มต่อต้านนโยบายของรัฐในเรื่องการตั้งโต๊ะเถิดะยูดีธรรม โดยยกยื่นเงื่อนไขกับรัฐบาลให้แยกศาลศาสนาออกจากศาลจังหวัดหากรัฐบาลต้องการให้เขารับตำแหน่งโต๊ะเถิดะยูดีธรรม แต่รัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขของหนะยีสูลหลงได้ นอกจากนี้หนะยีสูลหลงร่วมกับกลุ่มผู้ศรัทธาร่างขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองของชาวมลายูมุสลิมซึ่งรู้จักในนามของขบวนการประชาชนปาตานี (Patani People's Movement หรือ PPM) ขบวนการนี้ได้จัดทำข้อเรียกร้อง 7 ประการ (วัน กาศเรศ 2548:90) ซึ่งหนะยีสูลหลงได้เป็นตัวแทนยื่นข้อเรียกร้อง 7 ข้อ² ต่อรัฐบาลในวันที่ 3 เมษายน 2490 ผ่าน “กรรมการสอดส่อง

² ข้อเสนอ 7 ข้อที่หนะยีสูลหลงเป็นตัวแทนยื่นต่อรัฐบาลคือ 1.ขอให้ปกครอง 4 จังหวัดเป็นแคว้นหนึ่ง โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งเป็นคนมุสลิมใน 4 จังหวัด 2.ให้มีการศึกษาภาษามลายูตั้งแต่ชั้นประถมต้นถึงชั้นประถม 7. 3.อาชีพที่เก็บได้ให้ใช้ภายใน 4 จังหวัดเท่านั้น 4.ให้มีข้าราชการเป็นชาวมลายูร้อยละ 85 5.ให้ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาราชการควบคู่กับภาษาไทย 6.คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมีอำนาจนอกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติการศาสนาอิสลามโดยความเห็นชอบของผู้มีอำนาจสูงสุด 7.ศาลรับพิจารณาตามกฎหมายอิสลาม มีโต๊ะเถิดะยูดีธรรมที่มีเสรีภาพในการพิจารณา (เฉลิมเกียรติ ชูทองเพชร 2529:67)

ภาวะการณใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ " ที่พลเรือตรีถวัลย์ อ่างรณาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ขณะนั้นแต่งตั้งขึ้น การกระทำของหะยีสุหลงในครั้งนี้ทำให้เขาถูกจับตามองจากรัฐบาลตั้งแต่นั้นมา ปี 2490 เป็นต้นมา (เฉลิมเกียรติ 2529:64-83)

วัน กาดเร่ เจ๊ะมาน วิเคราะห์ว่าขบวนการประชาชนปาตานี หรือ PPM ถือเป็น ขบวนการแรกที่เคลื่อนไหวภายใต้การนำของผู้นำศาสนา และเป็นสัญญาณการเปลี่ยนแปลงจากการต่อสู้ในยุคแรกเริ่มที่เคยเป็นการนำของกลุ่มเจ้าเมืองเดิม นอกจากนี้เขายังเชื่อว่ากระแสอิสลาม ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลให้การต่อสู้ของชาวมลายูยกระดับไปสู่เนื้อหาศาสนาและ วัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น (2548:90-91) นอกจากนี้เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร ยังได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่าหะยีสุหลงใช้มัสยิดและปอเนาะในการขยายความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อ การต่อสู้ โดยการบอกให้นักเรียนเรียนศาสนาและปลูกใจให้ระลึกถึงเชื้อชาติลาญโดยถือว่าภาษา มลายูเป็นภาษาประจำชาติและเป็นภาษาของศาสนาอิสลาม ในปัจจุบันยังคงหลงเหลือร่องรอย ความรู้สึกนึกคิดเหล่านี้อยู่ในคนมลายูมุสลิม และสิ่งที่น่าสนใจคือแนวทางของหะยีสุหลงในการ แฝงแฝงความคิดในโรงเรียนยังคงเชื่อมโยงกันจนกระทั่งปัจจุบัน (2529:85)

ต่อมาในเดือนมกราคม 2491 หะยีสุหลงถูกจับกุมตัวและถูกดำเนินคดีที่ศาลจังหวัด นครศรีธรรมราช ในข้อหาขบถภายในราชอาณาจักร หลังจากถูกจำคุก ประมาณ 3 ปีกว่า (ศาล ตัดสินใจจำคุก 4 ปี 8 เดือน) หะยีสุหลงได้กลับมามีบ้านที่จังหวัดปัตตานี (กัมปนาท 2517:70) ในเดือนสิงหาคม 2497 หะยีสุหลงพร้อมด้วยบุตรชายคนโต และผู้ติดตาม 2 คน ได้เดินทางไป จังหวัดสงขลาตามคำเชิญของ .ต.ท.บุญเลิศ เลิศปริษา ผู้บังคับการตำรวจสันติบาลขณะนั้น (เฉลิมเกียรติ 2529:148-149) และนับแต่นั้นนั้นหะยีสุหลง บุตรชายและผู้ติดตามไม่ได้กลับไปที่ ปัตตานีอีกเลย ช่วงเวลาดังกล่าวหนังสือพิมพ์หลายฉบับในมาเลเซียข่าวเกี่ยวกับการสูญหาย ของหะยีสุหลงอย่างต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ประเทศอินโดนีเซียและอินเดีย นำปัญหาเอกราชปัตตานีเข้าสู่ที่ประชุม Afro-Asia ในประเทศอียิปต์ (เพ็งฮ้าง :155) ความ คลุมเครือของการหายไปของหะยีสุหลงยังคงดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ส่งผลทำให้เกิดเรื่องเล่า เกี่ยวกับหายไปของหะยีสุหลงในหลายสำนวน บางสำนวนให้เป็นเรื่องเล่าสำหรับชักชวนให้เข้าร่วม การต่อสู้เพื่อปัตตานี

ถึงแม้ว่าเป้าหมายของตงกูมะไฮยึดดินและหะยีสุหลงจะแตกต่าง แต่ดูเหมือนแนวทาง ในการต่อสู้จะไม่ต่างกันมากนัก ทั้งยังมีข้อมูลว่านักต่อสู้ทั้งสองได้ติดต่อและสนับสนุนซึ่งกันและ กัน (กัมปนาท 2517:64, เฉลิมเกียรติ 2529:89) กล่าวคือทั้ง 2 คนเลือกที่จะใช้ชีวิตทางการเมือง ในการต่อสู้ มากกว่าที่จะเลือกใช้ความรุนแรง ในขณะที่ตงกูมะไฮยึดดินใช้เครือข่ายในทาง

ต่างประเทศต่อสู้เพื่อเปิดตานี้ในระดับนานาชาติ หนี้ยี่สุหลงพยายามต่อสู้ต่อรองกับรัฐบาลด้วยวิธีการการเมืองภายในประเทศ มีผู้วิเคราะห์ในภายหลังว่าความล้มเหลวในการต่อสู้ของทั้ง 2 ทานนี้ ทำให้ผู้ต่อสู้ชาวมลายูหันมาเลือกใช้ความรุนแรงในการต่อสู้กับรัฐบาลไทย อย่างไรก็ตามในพบว่าช่วงปลายปี 2490 ถึงต้นปี 2491 มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นในปีถัดมา เกิดการปล้น 200 คดี บางกรณีทั้งปล้นและเผา พบว่าคนไทยพุทธถูกปล้นมากที่สุด ผู้เสียหายให้การว่าเมื่อผู้ร้ายลงจากบ้านเรือนจะตะโกนว่า "อิโตะมลายู" (มลายูจ่งตื่นเถิด) ทั้งยังมีกรเผาโรงเรียน 3 แห่ง (เฉลิมเกียรติ 2529:88)

ความรู้สึกต่อต้านรัฐบาลได้สะสมเรื่อยมา จนนำไปสู่เหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ระหว่างประชาชนชาวมลายู มุสลิมกับคนของรัฐบาลเช่น กรณีกบฏดุซงญอที่จังหวัดนราธิวาสปี 2491 กรณีหนี้ยี่สุหลง อับดุลกาเดรียตีวไปเมื่อปี 2497 และกรณีต่างๆในสมัยต่อมา ซึ่งในความรุนแรงเหล่านี้ ชัยวัฒน์ สดากานันท์ มองว่าเป็นปัญหาที่ไม่ลงตัว (problematic) จากสถาบันผลิตความจริงที่ ต่างกัน ทำให้ความรุนแรงในกรณีที่เกิดจากกรรมตกกลายเป็นสิ่งปกติ เพื่อให้สังคมอยู่กับความจริงในความรุนแรงเหล่านี้ได้ (ชัยวัฒน์ สดากานันท์ 2545:225-228)

เริ่มศตวรรษใหม่กับขบวนการต่อสู้ที่หลากหลาย

ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้น กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐบาลไทยเกิดขึ้น ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หลายกลุ่มด้วยวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เริ่มตั้งแต่ความต้องการที่อันธำจกปาตานีใหม่ ถึงการตั้งรัฐอิสลาม อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กลุ่มต่างๆ มีร่วมกันในการต่อสู้คือการแยกดินแดน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ออกจากรัฐไทย และตั้งรัฐอิสระที่ไม่ได้ร่วมกับ บมาเลเซียแต่อย่างใด³ และในช่วงเวลานี้เองที่ขบวนการบางกลุ่มมีกองกำลังติดอาวุธร่วมต่อสู้ด้วย (Christie 1996:187, Gunaratna 2005:6) กลุ่มต่อสู้ที่มีกองกำลังติดอาวุธกลุ่มแรกเกิดขึ้นในปี 2502 โดยการนำของตันกูอับดุล ญาลาล (อดีตผู้นำ GAMPAR) คือ แนวร่วมปลดปล่อยประชาชนปาตานี (Barisan Nasional Pembebasan Patani หรือ BNPP) ซึ่งประกาศเป้าหมายของกลุ่มเพื่อแบ่งแยกดินแดนและสถาปนารัฐปาตานีอิสระ กลุ่ม BNPP เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดอนุรักษนิยมซึ่งยังคงให้ความสำคัญกับเจ้าเมืองปาตานีเดิม (วัน กาเดร์ 2548:92) ต่อมาในปี 2523 BNPP ได้เปลี่ยนชื่อเป็น BIPP หรือ Barisan Islam Pembebasan Patani เป็นการแสดงให้เห็นถึงการ

³ ความคิดเรื่องการแบ่งแยกจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปอยู่ร่วมกับประเทศมาเลเซียหรือสหภาพมลายูดำรงอยู่เพียงระยะเวลานั้นๆ กลุ่มต่อสู้ในยุคหลัง 2500 มีเป้าหมายแบ่งแยกและปกครองตนเอง (วัน กาเดร์ 2548:92)

เปลี่ยนอุดมการณ์ที่เคยให้ความสำคัญกับชาติ (N ย่อมาจาก National) มาเป็นอิสลาม (I ย่อมาจาก Islam) (บะหฺรูน 2548:16) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวน่าจะได้รับอิทธิพลจากการปฏิวัติอิสลามในอิหร่าน พ.ศ. 2522 ซึ่งนักวิชาการบางส่วนได้วิเคราะห์ว่าเป็นการนำกลุ่ม BIPP เข้าสู่การต่อสู้ในแนวทางอิสลามมากยิ่งขึ้น ส่วนของกองกำลังติดอาวุธซึ่งนำโดยเปาะเยะเน็น เมื่อเปาะเยะเนะเสียชีวิต กองกำลังดังกล่าวก็สลายตัวไป ปัจจุบันกลุ่ม BIPP เริ่มหมดบทบาทลงไปเรื่อยๆ ทั้งนี้อาจเนื่องจากแกนนำเป็นนักการศาสนาที่ไม่สัมพันธ์งานการเมือง (เพ็งฮ้าง)

กลุ่มมลายูมุสลิมหัวก้าวหน้าอีกกลุ่มซึ่งมีอุดมการณ์ที่แตกต่างปฏิเสธที่จะเข้าร่วมต่อสู้กับ BNPP จึงได้ตั้งกลุ่มของตนเองชื่อว่า แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติ (Barisan Revolusi Nasional หรือ BRN) ขึ้นมาในช่วงปี 2506 ภายใต้การนำของอุสตาซอับดุลการิม ฮัสซัน และดะ.หะยี ฮาซัน สุหลง (Gunaratna 2005:33) ในช่วงแรก BRN ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งองค์กรการเมืองมากกว่าเปิดแนวรบต่อสู้แบบกองโจร ด้วยการเผยแพร่ความคิดในสถาบันการศึกษาศาสนาอิสลาม อุดมการณ์ของ BRN คือสังคมนิยมอิสลาม (Islamic Socialism) จนกระทั่งพ.ศ. 2511 BRN ได้จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ (วัน กาดะร์ 2548:93) ต่อมาในปี 2513 BRN เกิดความแตกแยกทางความคิด ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากอุสตาซอับดุลการิมปฏิเสธแนวทางการต่อสู้แบบเดิมและออกจากกลุ่มต่อสู้ ทำให้ BRN แยกตัวออกเป็นกลุ่มต่างๆ คือ BRN Congress, BRN Coordinate, BRN Ulamah และ BRN Progressive ในปัจจุบันกลุ่มที่ยังคงมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเหลือเพียงกลุ่ม BRN Coordinate (บะหฺรูน 2548:19-20) ภายหลังจากจับกุมครูสอนศาสนาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาเมื่อเดือนธันวาคม 2547 มีการลงความเห็นว่าคุณสอนศาสนาเหล่านี้เป็นสมาชิกของ BRN Coordinate และบางสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน BRN Coordination มีส่วนเกี่ยวข้อง (Gunaratna 2005:34-35)⁴

พ.ศ. 2511 ปีเดียวกับที่ BRN จัดตั้งกองกำลังติดอาวุธ มีการจัดตั้งกลุ่มต่อสู้ขึ้นอีก กลุ่มชื่อว่า องค์การแนวร่วมปลดปล่อยรัฐปาตานี (Patani United Liberation Organization หรือ PULO) โดยการนำของตงนูปือรอ โกตานีรา หรือกาบิรี อับดุล เราะฮ์มาน⁵ (วัน กาดะร์ 2548:93) ซึ่ง

⁴ ข้อมูลของ BRN ในงานของ Rohan Gunaratna เป็นข้อมูลที่นำมาจากเว็บไซต์ของ BRN ซึ่งไม่สามารถเข้าถึงได้ในเมืองไทย

⁵ ในงานของ Rohan Genaratna ระบุว่ากาบิรี อับดุลเราะฮ์มานเป็นผู้ก่อตั้ง PULO อีกคนหนึ่ง และเป็นประธานขององค์กร ต่อมาหะยีฮาซัน หรือมุฮัมหมัด บินมุฮัมหมัดได้มาดำรงตำแหน่งประธานแทน อ้างข้อมูลจากเว็บไซต์ www.terrorism.net ซึ่งเป็นเว็บไซต์ในภาษาฝรั่งเศสที่มีบทความที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มก่อการร้าย (ในเว็บไซต์ใช้คำว่า Terrorism) ในประเทศไทย 6 บทความ

เคยเป็นกลุ่มมลายูมุสลิมที่ใหญ่ที่สุดในบรรดากลุ่มต่อสู้ทั้งหมด (Gunaratna 2005:36) ข้อแตกต่างที่สำคัญระหว่าง PULO กับกลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่ม PULO ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาในประเทศมาเลเซีย ปากีสถาน และประเทศกลุ่มอาหรับอย่างกว้างขวาง (วัน กาศร์ 2548:93) กลุ่ม PULO แบ่งการต่อสู้ออกเป็น 2 ยุทธวิธีคือการใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง กลุ่ม ที่ใช้ความรุนแรงเป็นอีกปีกหนึ่งที่แยกออกมาชื่อว่า Patani United Liberation Army ส่วนกลุ่มที่ไม่ใช้ความรุนแรงมีหน้าที่ในการพัฒนาการศึกษาควบคู่ไปกับสร้างสำนักทางการเมืองและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ต่อมาในปี 2538 สมาชิก PULO ได้แยกตัวออกมาตั้งกลุ่ม PULO ใหม่ (Gunaratna 2005:38, Peter Chalk 2008:7) และแยกการปฏิบัติการจากกลุ่มเก่า อย่างไรก็ตามในช่วงพ .ศ. 2540 – 2541 PULO ทั้ง 2 กลุ่มได้ร่วมกันปฏิบัติการใน “ยุทธการไม้ม่วง” ซึ่งมีเป้าหมายในการทำร้ายเจ้าหน้าที่ของรัฐและครู กองกำลังของ PULO อ่อนแรงลงเมื่อสละและ ทำน้ำ ผู้บัญชาการกองกำลังถูกจับโดยรัฐบาลมาเลเซียและส่งตัวมายังประเทศไทยในปี 2541 (Gunaratna 2005:39-40) หลายปีที่ผ่านมากลุ่ม PULO ทั้งเก่าและใหม่มีการเคลื่อนไหวน้อยมาก และสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ภายนอกประเทศ (บะห์รูณ 2548:20)

เวลาเดียวกันที่ PULO แยกตัวออกเป็น PULO ใหม่ มีการจัดตั้งกลุ่มใหม่ขึ้นมาอีกกลุ่มชื่อว่ากลุ่มมูจาฮีดีนอิสลามปัตตานี (Gerakan Mujahideen Islam Pattani หรือ GMIP) นักวิชาการบางกลุ่มเชื่อว่า GMIP เป็นองค์กรที่ได้รับอิทธิพลจากการต่อสู้ในอาฟกานิสถานและปรากฏการณ์จิฮาด (การทำสงครามศาสนา) ของโลก นั้นหมายถึงการได้รับอิทธิพลจากแนวคิด Islamist เชื่อว่าสมาชิกบางคนได้รับการสนับสนุนจากอัลเคดาห์ รัฐบาลเชื่อว่า GMIP มีส่วนในเหตุการณ์ความไม่สงบในปัจจุบันเนื่องจากสมาชิกคนสำคัญของ GMIP คนหนึ่งชื่อว่าเจกูแมถูกจับในกรณีปล้นปืน 4 มกราคม 2547 (Gunaratna 2005:40-41)

สมัยแห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย

การเคลื่อนไหวเพื่อการแบ่งแยกดินแดนกลับมารุนแรงขึ้นอีกครั้งในช่วง พ .ศ. 2518 - 2524 มีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นที่จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดปัตตานี ช่วงปลายสมัยรัฐบาลทหารได้มีการเปิดโปงการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง รวมทั้งเรื่องเดือดร้อนของชาวมลายูมุสลิม ในระหว่าง พ.ศ. 2516-2519 ความจริง เกี่ยวกับการปฏิบัติไม่ดีและความอยุติธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐบาลต่อชาวมุสลิมได้รับการเปิดโปงก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างชาวไทยมุสลิมกับรัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้นยังได้เกิดเหตุการณ์ที่น่าสลด รรต่อด้านรัฐบาลอย่างรุนแรงอีกครั้งคือ กรณี

การประท้วงที่ปัตตานี ซึ่งเกิดจากมุสลิมถูกฆาตกรรม 5 ศพที่สะพานกอตอ เมื่อต้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2518 จากปากคำของผู้ที่รอดชีวิตทำให้เชื่อว่าผู้ก่อการคือทหารนาวิกโยธิน การประท้วงครั้งใหญ่ได้เกิดขึ้นในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2518 ประชาชนชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เดินทางไปร่วมในการประท้วงครั้งนี้ และรัฐบาลได้ใช้กำลังปราบปรามอย่างรุนแรง (อารง สุทธาศาสตร์ 2519:3,35)

ในช่วงเวลานี้ได้เกิดผู้นำรุ่นใหม่ของชาวไทยมุสลิมขึ้น ผู้นำเหล่านี้จบการศึกษาชั้นสูงมาจากประเทศมุสลิมในตะวันออกกลางหรือตะวันออกเฉียงใต้ บางคนเรียนวิชาทางโลกร่วมกับวิชาทางศาสนา ดังนั้นคนเหล่านี้จึงเต็มไปด้วยความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์และอัตลักษณ์อิสลาม ยิ่งไปกว่านั้นคนเหล่านี้ยังมีความผูกพัน กับองค์กรมุสลิมภายนอกประเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับความจริงเติบโตของพลังทางศาสนาที่เป็นไปในเวลาเดียวกับสถานการณ์ในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียที่กำลังเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์จากประเทศในตะวันออกกลางและการฟื้นฟูความสำนึกในอิสลาม (อิมรอน มะลูลีม 2538:174)

ความขัดแย้งแตกแยกระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงมีอยู่เรื่อยมา ขบวนการแบ่งแยกดินแดนยังคงปฏิบัติการกิจกรรมของตนอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งการประท้วงครั้งใหญ่ได้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ในต้นปี พ.ศ. 2531 ในกรณีอนุญาตในวิทยาลัยครูยะลา สาเหตุเกิดจากวิทยาลัยได้พยายามออกกฎข้อบังคับไม่ให้ นักศึกษาศรีตรีที่เป็นมุสลิมสวมใส่อิญาบไปเรียนในวิทยาลัย การกระทำครั้งนี้ได้ก่อความไม่พอใจแก่ชาวมุสลิมเป็นอย่างมาก สำหรับคนบางคนเรื่องการแต่งกายอาจเป็นเรื่องไร้สาระแต่สำหรับชาวมุสลิมการแต่งกายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในศาสนาอิสลาม และในบริบทของยะลา หญิงชาวมลายูมุสลิมให้ความสำคัญกับการสวมใส่อิญาบส่วนหนึ่งเกิดจากกระแสการฟื้นฟูอิสลามและเป็นหนึ่งในบทบาทของผู้หญิงในการรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Chaiwat Satha-Anand 1994:5,17) ภายหลังจากเหตุการณ์นี้ ยังมีกระแสเคลื่อนไหวต่างๆ อย่างต่อเนื่อง และใน พ.ศ. 2536 ขบวนการต่อสู้ได้กระทำการเผาโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไป 36 โรงเรียน (มดิซน 4 สิงหาคม 2536:28)

สำหรับพลวัตรของกลุ่มต่อสู้ในช่วงเวลานี้คือการรวมตัวกันของกลุ่มต่อสู้ต่างๆ ประกอบด้วย BIPP, BRN, PULO, PULO ใหม่ และกลุ่มอื่นๆ อีก 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 7 กลุ่ม ภายใต้ชื่อ BERSATU ซึ่งหมายถึงรวมกันเป็นหนึ่ง ในปี 2540 ด้วยความพยายามรวบรวมกลุ่มต่อสู้ให้มีทิศทางการต่อสู้ไปในทิศทางเดียวกัน มีพลังการต่อสู้อย่างยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม

BERSATU เริ่มหมอบตบทาหลงในปี 2547 เมื่อวัน กาเดร์ เจ๊ะมาน ต้องลี้ภัยไปยังสวีเดนหลังให้สัมภาษณ์ว่าเป็นประธาน BERSATU (สัมภาษณ์วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน 3-7 มีนาคม 2553)

จากเหตุการณ์เผาโรงเรียนในปี 2536-2546 ดูเหมือนว่าความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะลดลงมาจากกระหังผู้คนดำเนินชีวิตไปได้อย่างปกติ

เหตุความรุนแรงครั้งใหม่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มขึ้นเมื่อต้นปี 2547 ด้วยการคาดการณ์ถึงสาเหตุที่ความรุนแรงปะทุขึ้น นักวิชาการบางคนวิเคราะห์ว่าปัจจัยที่กระตุ้นความรุนแรงครั้งนี้คือการยุบกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43 (พตท.43) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ บ้างก็ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับสถานการณ์การเมืองในโลกอิสลาม แต่จากการสัมภาษณ์นักต่อสู้จากบัณฑิตานิกกลุ่มหนึ่งที่ประเทศมาเลเซีย (28 พฤศจิกายน 2553) อธิบายว่าการเกิดเหตุรุนแรงในปี 2547 ไม่ได้มีปัจจัยใดๆ จากภายนอก “เพียงแคเราพร้อม”

ความพร้อมของนักต่อสู้เริ่มแสดงออกเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 จากเหตุการณ์ปล้นปืน ตามมาด้วยการวางระเบิดในที่สาธารณะ เผาโรงเรียน ทำร้ายและฆ่าพระภิกษุสงฆ์ ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งส่วนใหญ่คือเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนกระทั่งในวันที่ 28 เมษายน 2547 เกิดการปะทะกันระหว่างผู้ก่อความ ไม่สงบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารทำให้ฝ่ายก่อความไม่สงบเสียชีวิต 107 ศพ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ 5 ศพ (มติชน 29 เมษายน 2547:1) ในปี 2553 ดูเหมือนว่าความรุนแรงจะลดลงกว่าสิบเนื่องต่อมาจนถึงต้นปี 2554 มีเหตุการณ์ระเบิดโดยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ รวมทั้งกราดยิงหลายครั้งเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บมากมาย

ด้วยความรุนแรงรอบใหม่ที่ดูเหมือนจะมีศักยภาพมากกว่าที่เคยเป็นมา ทำให้นักวิชาการ สื่อมวลชนต่างๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐมุ่งให้ความสนใจไปที่ผู้ต่อสู้ซึ่งใช้ความรุนแรงเพียงกลุ่มเดียว แม้กระทั่งวรรณกรรมที่ศึกษาถึง มต่อสู้ต่างๆ ก็ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับแนวทางการต่อสู้ที่ใช้องค์กำลังติดอาวุธเท่านั้น ความรู้เรื่องของกลุ่มต่อสู้ที่ผ่านมามียังคงขาดแถมที่ว่ามีผู้ต่อสู้อีกกลุ่มที่ตัดสินใจเลือกที่จะต่อสู้ในทางการเมืองและเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรงในเวทีการต่อสู้ครั้งนี้

นักต่อสู้ที่ไม่จับอาวุธ

ครั้งหนึ่งระหว่างการทำค่ายเด็กในโครงการทักษะวัฒนธรรมของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับนักเรียนชาย 5 คน จากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 3 โรงเรียน นักเรียนทั้งหมดเล่าว่าเคยได้ยินว่าขบวนการเคลื่อนไหวก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่มีหลายกลุ่ม นักเรียนที่มาจากโรงเรียนเอกชนสายใหม่ (อะละบียี) จะยืนยันว่ารู้จักแต่ไม่เห็นด้วยกับวิธีการต่อสู้

นักเรียนทุกคนรู้ว่าเป้าหมายของผู้ที่ต่อสู้ครั้งนี้คือต้องการให้ใช้กฎหมายอิสลามในการปกครอง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะกฎหมายไทยไม่ ลงโทษในบางกรณีที่เป็นข้อบังคับของหลักการศาสนาเช่นการเสพยาหรือขายยาเสพติดต้องมีโทษเฉพาะ การผิดประเวณีคือมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานก็ต้องมีการลงโทษ การขโมยของต้องตัดมือ คำพูดติดปากของวัยรุ่นใน 3 จังหวัดคือ "ปาเยาะดิยะบาวะกรายอะซีเย" คือ มันยุ่งยากที่จะอยู่ในการปกครองของสยาม

นักเรียนคนหนึ่งตอบว่าการต่อสู้เกิดขึ้นเพราะ 1.ความไม่เป็นธรรมของรัฐที่ปกครองโดยคนพุทธ ยกตัวอย่างกรณีของเหยื่อสังหาร และทนายสมชาย 2.ต้องการแผ่นดินปัตตานี

เมื่อพูดถึงความไม่เป็นธรรมของรัฐพบว่าทั้ง 5 คนเห็นด้วยและต่างช่วยกันยกกรณีตัวอย่างความไม่ เป็นธรรมที่ได้รับรู้มาเช่นผู้หญิงมุสลิมถูกข่มขืน ซึ่งมีหลักฐานเป็นคลิปวิดีโอ นักเรียนเล่าว่ามีผู้หญิงหลายคนท้อง เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สุดกันในพื้นที่เยอะมาก นักเรียนเหล่านี้ช่วยกันประมาณการณ์ว่ามีผู้หญิงสัก 2,000 คนที่ท้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ ยังมีคลิปหรืออะสามแยกบ้านเนียง ตากใบ และคลิปที่กำนันโต๊ะเต็งถูกทหารบังคับให้สารภาพ โดยเจ้าหน้าที่รัฐวางข้อความมาให้อ่าน 2-3 หน้า สำสุดเป็นภาพถ่ายของมัสยิดที่โอบาย

นักเรียนเหล่านี้บอกถึงความรู้สึก ว่า "แค้น" นักเรียนคนหนึ่งบอกว่า "พี่ลองคิดดูถ้าเสื้อแดงเป็นคนมลายูกำลังตายไปตั้งแต่วันแรกแล้ว แต่นี่เพราะเป็นพุทธด้วยจึงอยู่ได้มาเป็นเดือน "เสื้อแดงตาย 4-5 คนทำเป็นโวย ตากใบตายไปที่ศพไม่เห็นมีคนพูดถึง"

คำถามสุดท้ายที่ผู้วิจัยถามคือ "หากมีใครสักคนมาชวนให้เข้าร่วมขบวนการเข้าใหม่ "ทุกคนตอบพร้อมกันว่าเข้า "มันแค้นนะพี่ พี่น้องเราถูกทำแบบนี้ เวลาดูคลิปมันเจ็บปวด "มลายูเลือดข้นนะพี่"

อาจไม่มีคำตอบที่ชัดเจนว่านักเรียนชายเหล่านี้จะร่วมกลุ่มต่อสู้หรือไม่ หากก็สัมผัสถึงความรู้สึกของนักเรียนทั้ง 5 ได้จากเรื่องเล่าของพวกเขา ไม่ว่าจะเรื่องที่เขาเล่าจะเกิดขึ้นจริงหรือไม่ สำคัญ หากการรับรู้ของเขานั้นเป็นเรื่องจริง และการรับรู้ก็เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง รวมทั้งตัดสินใจในการจะเลือกเป็นนักต่อสู้

เอกสารของ ICG ระบุว่าภายหลังจากการชุมนุมเปื้อนหรือสาบานตนแล้ว จะให้สมาชิกกลุ่มต่อสู้ฝึกฝนร่างกาย เมื่อฝึก านการฝึกฝนแล้วสมาชิกที่มีฝีมือที่สุดจะได้รับการฝึกเป็น Commando "การอบรมทางทหารถือว่าเป็นภารกิจที่มีเกียรติ ผู้ที่ไม่ผ่านการประเมินจะไม่ได้รับการฝึก" (2009 :13) ผู้ที่ไม่ถูกคัดเลือกในหน่วยรบ จะต้องไปทำงานในหน้าที่อื่น เช่นการทำงานจิตวิทยามวลชน หน่วยสนับสนุน ทางเศรษฐกิจและปัจจัยพื้นฐาน หน่วยจัดหาคนเข้าร่วม ขบวนการ จากการสัมภาษณ์มะ ' และยูริเชบออกว่าภายหลังจากการฝึกร่างกายแล้ว กลุ่มต่อสู้จะให้สมาชิกเลือกว่าอยากทำหน้าที่ตรงไหน ฝ่ายทหาร ฝ่ายการเมือง ฝ่ายเศรษฐกิจ หรืออื่นๆ สุดแล้วแต่ใครจะถนัดทำอะไร ไม่ใช่มีผู้มาประเมิน ความสามารถ อย่างไรก็ตามหากสภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวยต่อการต่อสู้โดยใช้อาวุธ ก็อาจต้องพิจารณากันอีกครั้ง นั้นหมายถึงนักต่อสู้ไม่ได้มีแค่เพียงผู้จับอาวุธเท่านั้น แต่นักต่อสู้ผู้ไม่จับอาวุธในกลุ่มต่อสู้มีอยู่จำนวนมากไม่น้อย และในความเป็นจริงอาจมีมากกว่าผู้จับอาวุธ ก็เป็นไปได้ แต่คนกลุ่มนี้กลับไม่ได้รับความสนใจมากนักทั้งที่ควรได้รับความเข้าใจว่าเหตุใดพวกเขาเหล่านี้จึงเลือกการต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง

เริ่มแรกเมื่อได้รู้จัก

ภาพชีวิตของนักต่อสู้ที่เลือกไม่ใช้ความรุนแรง 4 คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่นำเสนอต่อไปนี้เป็นชีวิตของชายหนุ่มอายุประมาณ 24-31 ปี

มะ ชายหนุ่มร่างเล็ก ผิวคล้ำ หน้าคม ครั้งแรกที่ถูกเขียนได้เจอกับมะ ผู้เขียนนั่งอยู่ที่โต๊ะรอกมารมาถึงของมะ มะเดินเข้ามายังโต๊ะที่ผู้เขียนกับอาจารย์อีก 3 ท่านนั่งอยู่ด้วยกัน แม้ว่าสายตาทั้ง 4 คู่จะจับจ้องไปที่มะพร้อมกัน แต่มะก็ ยังคงเดินเข้ามาด้วยท่าทางสงบนิ่ง หลังจากทักทายกับทุกคนและแจ้งวัตถุประสงค์ที่มาคุยกับมะวันนี้แล้ว มะเพียงยิ้มเล็กน้อยและบอกว่า "อยากถามอะไรก็ถามได้เลยครับ" ภาษาไทยของมะไม่มีน้ำเสียงหรือท่วงทำนองเหมือนคนมลายูทั่วไป ในวันนั้นผู้เขียนจำได้ว่าผู้เขียนและอาจารย์ทั้ง 3 ท่านถามคำถามกับมะมากมาย สิ่งผู้เขียนสังเกตเห็นคือมะตอบตรงคำถามทุกครั้ง ไม่มีคำตอบไหนที่แสดงการบ่ายเบี่ยงแต่อย่างใด และแม้บทสนทนา

¹ ชื่อคนในงานเขียนชิ้นนี้เป็นชื่อสมมติทั้งหมด

ระหว่างเราจะพาให้เรื่องราวออกนอกคำถามไปมากเพียงใด มะก็สามารถกลับมาตอบคำถามที่ตั้งไว้ในตอนแรกทุกครั้ง

ครั้งต่อๆ มาผู้เขียนพบว่ามะไม่ได้เป็นชายหนุ่มที่เจิบขี้มึนเช่นที่เจอวันแรก มะมักมีคำพูดเหน็บแนมที่สร้างรอยยิ้มระหว่างเราเวลาพูดถึงเรื่องการเมือง มีมุขตลกเมื่อเล่าถึงประสบการณ์ต่างๆ ของตัวเอง และแววตาที่เป็นประกายขึ้นอย่างเป็นนิฉ

เวลาที่ผู้เขียนนัดคุยกับมะมักเป็นช่วง เย็นหลังเลิกงาน ทุกครั้งจะต้องเป็นเวลาที่เราเกี่ยวข้องกับละครหมาดมีขีบริบ (ละครหมาดเวลาหลบคำ) เมื่อเสียงอาชาน (เสียงเรียกไปละครหมาดที่มัสยิด) มะจะบอกผู้เขียนให้หยุดคุย และสงบนิ่งฟังเสียงอาชาน หลังจากนั้นมะจะขอตัวไปละครหมาด ก่อนที่บทสนทนาของเราจะดำเนินต่อไปจนตึกตื่น

เมื่อครั้งที่น้ำท่วมใหญ่ที่อำเภอที่มะอยู่ ผู้เขียนโทรหามะเพื่อถามข่าว มะบอกกับผู้เขียนว่ามะไม่ได้เป็นอะไรโศกนาฏยดี ตอนที่กำลังช่วยเอาอาหารและน้ำไปแจกจ่ายเพื่อนบ้าน มะบอกกับผู้เขียนว่า "ผมไม่มีเงินจะไปช่วยเขาพี่ ได้แต่ช่วยแรง " เมื่อผู้เขียนโทรหาเพื่อนที่อยู่ใกล้ บ้านมะเพื่อนของผู้เขียนเล่าว่ามะมาช่วยที่มัสยิดตลอดทั้งวัน ทุกวัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่มะปฏิบัติตลอดตั้งแต่ย้ายมาอยู่แถวนี้ เมื่อไรที่มัสยิดหรือบ้านของเพื่อนบ้านจัดงาน มะจะไปช่วยงานตลอด

มะคนเดียวกันนี้เป็นอดีตครูฝึกของกลุ่มต่อสู้ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันมะเลือกที่จะออกจากกลุ่มต่อสู้

ยูโซะเป็นชายหนุ่มผิวขาว เวลาเดินหลังจะตั้งตรงมาก เวลาที่ยูโซะอยู่ท่ามกลางผู้คน ยูโซะจะมีท่าทางมั่นใจ น้ำเสียงเวลาพูดจะจริงจัง ฉะฉาน ครั้งแรกที่เจอกับยูโซะ ผู้เขียนยังไม่ได้ทำงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้เขียนรับยูโซะกับเพื่อนขึ้นรถกลับมาในเมืองด้วยกัน ครั้งนั้นผู้เขียนคุยกับยูโซะเรื่องปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แต่รู้สึกว่ายูโซะช่างมีความรู้เรื่อง 3 จังหวัดมากมาย

เมื่อผู้เขียนทำงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้เขียนนึกถึงยูโซะด้วยเพราะมีคนเคยบอกว่ายูโซะมีเพื่อนเป็นนักต่อสู้ ผู้เขียนชวนนัดพบกับยูโซะเพื่อขอให้ยูโซะช่วยติดต่อเพื่อนให้ แต่คำตอบที่ได้คือ "ผมก็ทำงานการเมืองให้กับขบวนการนะที่ " ผู้เขียนจึงถามยูโซะไปว่า "งั้นยูโซะให้ที่สัมภาษณ์ได้ไหม " คำตอบของเขาคือ "ได้ครับ"

หลังจากการพบกันครั้งแรก ผู้เขียนพบกับยูโซะอีกหลายครั้ง รวมถึงโทรหากันหลายหน ทั้งเรื่องงานวิจัยและเรื่องอื่นๆ เช่น ผู้เขียนมีคำถามภาษามลายูที่ไม่เข้าใจ ยูโซะไม่แน่ใจกับการตัดสินใจในเรื่องบางเรื่อง ทำให้ผู้เขียนได้รู้จักยูโซะมากขึ้น

ยูริเซในวันแรกที่รู้จักกันเป็นคนหนึ่งๆ ก่อนที่จะตอบคำถามจะนั่งคิดนาน แล้วจึงค่อยตอบ แต่เมื่อรู้จักกันมากขึ้น หลายครั้งจะเห็นท่าทีลังเลของยูริเซ แวดตาที่กังวลครุ่นคิดตลอดเวลา แต่เวลาที่เขาถึงครอบครัว แวดตาของยูริเซจะเปลี่ยนไป ครั้งหนึ่งผู้เขียนเห็นโทรศัพท์มือถือถือเครื่องใหม่ของยูริเซจึงแหวว่า "โทรศัพท์ไอโฟนะนี่" ยูริเซยิ้มกับโทรศัพท์ เป็นยิ้มที่กว้างขวางกว่าทุกครั้ง แล้วก็บอกกับผู้เขียนว่า "ผมอยากเล่าเรื่องโทรศัพท์นี้ให้พี่ฟัง " ยูริเซเล่าว่าพี่สาวโทรมาบอกว่าอยากซื้อ BB (โทรศัพท์รุ่นใหม่ ที่กำลังเป็นที่นิยมของวัยรุ่น) ยูริเซบอกพี่สาวไปว่าอย่าซื้อเลย BB ชื่อรุ่นอื่นดีกว่า แล้วก็แนะนำรุ่นที่ตัวเองเห็นว่าดีกว่าให้พี่สาว พี่สาวก็โอนเงินมาให้ซื้อ เมื่อซื้อแล้วยูริเซโทรหาพี่สาวว่าจะให้ส่งไปที่ไหน พี่สาวบอกว่าเดี๋ยวจะส่งที่อยู่มาให้ในข้อความทวิตโทรศัพท์ ยูริเซเล่าพร้อมรอยยิ้มว่า "ข้อความที่ส่งมาคือ happy birthday"

สำหรับแม่และเลาะ ผู้เขียนไม่ได้พบกับทั้งสองคนโดยตรง แต่ติดต่อกันผ่านยูริเซ โดยการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้เขียนจะส่งคำถามไปให้ทั้งสองคนและทั้งสองคนจะตอบกลับมา แต่จากการได้ตอบกันหลายครั้ง ประกอบกับยูริเซที่คอยเล่าถึงทั้งสองคนให้ผู้เขียนฟัง ทำให้ผู้เขียนได้รู้จักกับแม่และเลาะมากขึ้น

สำหรับยูริเซที่ทำกิจกรรมร่วมกับแม่มาหลายปี ยูริเซรู้สึกว่าเป็นคนจริงจัง ดูและขรึม คนที่ทำงานด้วยมักจะเกรงและกลัว แต่ในเวลาเดียวกันยูริเซก็เห็นแม่เป็นที่รักของเพื่อนๆ สำหรับผู้เขียนเองจากการส่งเมลถามกันไปมา ผู้เขียนรู้สึกได้ถึงความเคร่งครัดของแม่ ด้วยบางครั้งผู้เขียนขอให้แม่ช่วยขยายความคำตอบ แม่ จะบอกมาเพียงสั้นๆ ว่า "คำถามนี้ผมตอบไปแล้ว" คำตอบต่างๆ ของแม่จะกระชับสั้น และเป็นทางการอย่างมาก คำอธิบายเกี่ยวกับแนวคิดทางการเมืองจะชัดเจนและจริงจัง

ส่วนเลาะในครั้งแรกที่ผู้เขียนติดต่อกับ เลาะเขียนตอบคำถามมามากมาย รวมทั้งยังเขียนถึงเพลงในโรงเรียนตาติกาที่เลาะเคยเรียนในตอนเด็กๆ มาให้ ครั้งต่อมาเมื่อผู้เขียนเมลทูลคุยเรื่องต่างๆ เล่าเรื่องผู้เขียนแลกเปลี่ยนกลับไปมากขึ้น เลาะก็เมลกลับมาหาผู้เขียนแล้วบอกว่าจริงๆ แล้วเลาะไม่ได้ชื่อเลาะ และบ้านเกิดก็ไม่ได้อยู่ปัตตานีตามที่บอกมาในครั้งแรก แต่อยู่ที่ จังหวัดยะลา เนื่องจากครั้งแรกไม่แน่ใจว่าผู้เขียนเป็นใคร ยูริเซเล่าถึงเลาะว่าเลาะเป็นคนขี้อายในสายตาของเพื่อน เวลาอยู่ในกลุ่มรุ่นพี่เลาะมักทำตัวเป็นน้องคนสุดท้าย เวลาอยู่ในกลุ่มเพื่อนเลาะจะเป็นผู้นำของเพื่อน เวลาทำงานเลาะจะเอาใจจริงเอาใจ แต่ทุกๆ ไปเลาะจะเป็นคนแจ่มใสว่าดี และสนุกสนาน

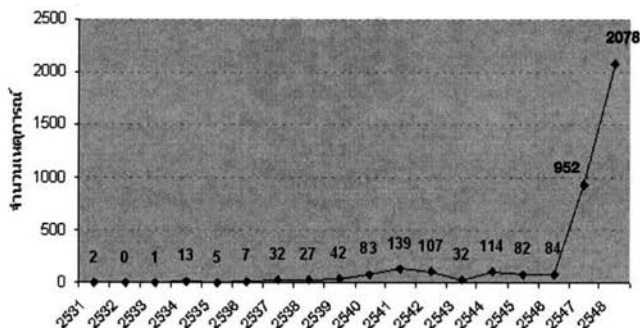
เมื่อพิจารณาบริบททางการเมืองและสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในช่วงเวลาที่ ทั้ง 4 คนเกิดและเติบโตเห็นว่า มะเป็นคนที่มียศมากที่สุด เขาเกิดพ.ศ. 2523 ส่วนยูริเซและเลาะ เกิดในปีเดียวกันคือ 2528 แม่เกิดพ.ศ. 2529 ทั้ง 4 คนเกิดในช่วงเวลาที่มีการนำนโยบายความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2521 – 2530 มาใช้ สำคัญของนโยบายคือให้ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นิยมการพูดและใช้ภาษาไทย โดยถือเอาเยาวชนรุ่นใหม่เป็นเป้าหมายสำคัญ เชื่อมั่น ศรัทธาในการปกครองและสถาบันหลักของชาติ มีทัศนคติที่ถูกต้องในความเป็นไทย ไม่นำเอาความแตกต่างของศาสนาเป็นเครื่องแบ่งแยก ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ และรายได้ของประชาชนสูงขึ้น ปลอดภัยจากการคุกคามของโจรผู้ร้าย และการดำเนินกรทั้งปวงที่มีจุดประสงค์ในทางก่อความไม่สงบ (มารค ตามไท และสมเกียรติ บุญชู, 2549; 13) นอกจากนี้ ยังมีปี 2524 รัฐบาลพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอบต.) ควบคู่ไปกับกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43 (พตท.43) เชื่อกันว่าการดำเนินการตามนโยบายฉบับนี้ประสพผลสำเร็จในระดับหนึ่งในทุกด้านของนโยบาย (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 2544; 15) อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาดังกล่าว เหตุการณ์ความไม่สงบลดทอนข้างมากเมื่อเทียบกับช่วงทศวรรษที่ 2510

ช่วงเวลาที่มะกำลังเรียนมัธยมศึกษา ยูริเซ แม่ และเลาะกำลังเรียนชั้นประถม เหตุการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดูเหมือนจะลดน้อยลงอย่างมาก หากแต่ ก็ยังคงมีเหตุการณ์บ้าง ที่ส่งผลเสียหายมากที่สุดน่าจะเป็นช่วงพ.ศ.2536 (พิจารณาแผนภูมิด้านล่าง) แนวทางการดำเนินงานของรัฐบาลที่ผ่านมาทำให้เหตุการณ์ทศวรรษที่ 2530 ลดความรุนแรงลงมาก แม้จะมีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นบ้าง เช่น การเดินขบวนประท้วงเรื่องมลพิษตริเซ (2534) การเผาโรงเรียนถึง 36 แห่งในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส การตักยิงรถไฟสายสุโงโงโลก- กงเทพฯ (2536) การลอบวางระเบิดรถไฟที่อ.จะนะ (2535) เรือตำรวจนำ สะพานเศรษฐินุติที่ปัตตานี (2536) ร้านหนังสือชื่อ.หาดใหญ่ และรถไฟที่สงขลา (2537) วางเพลิงรถไฟขบวนสุโงโง-ลก-สุราษฎร์ธานี ที่นราธิวาส (2539) เป็นต้น (กฤตยา อาชวนิจกุล 2549) หากพิจารณาควบคู่ไปกับการปฏิบัติการของกลุ่มต่อสู้ เห็นได้ว่าทศวรรษที่ 2530 เป็นช่วงที่กลุ่มต่างๆ มีการแตกแยกทางความคิด พ.ศ. 2538 PULO มีการแยกตัวออกเป็น PULO ใหม่ ขณะเดียวกันก็มีการจัดตั้ง กลุ่มต่อสู้ใหม่คือ GMIP

หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งเป็นปีเดียวกับที่มีการรวมตัวกันของกลุ่มต่อสู้ ภายใต้องค์กรที่ชื่อว่า BERSATU ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ยังคงมีเหตุการณ์ ประทับกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ การก่อการมีลักษณะเป็นการวางเพลิง ทำลายรถสิบล้อ รถแบริด รถเกเรตร รถบดถนน เพื่อ

ไม่ให้มีการสร้างงาน สร้างเส้นทางคมนาคม สาธารณูปโภคต่างๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ก็มีการก่อวินประชาชนด้วยการทำลายทรัพย์สิน เรียกค่าคุ้มครอง แจกใบปลิวต่อต้านรัฐบาลและข้าราชการ (เพ็งช้าง) ช่วงเวลาพ.ศ. 2540 – 2541 เป็นช่วงของการปฏิบัติการ “ยุทธการใบไม้ร่วง” ของกลุ่มต่อสู้ ช่วงทศวรรษที่ 2540 เป็นช่วงที่มะเริ่มเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้ ขณะที่ ยูโซะ แม่ และเลาะกำลังจะเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ทั้ง 3 คนได้รู้จักกับกลุ่มต่อสู้

ขณะที่เหตุการณ์รุนแรงในภาคใต้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์กรรัฐบาลกลับประกาศยุติการทำงานของหน่วยงานไม่ติดอาวุธคือ คอ .บต. และ พตท.43 ลงตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2545 ทั้งยังเข้าใจว่าเหตุการณ์ทั้งหมดเป็นฝีมือของขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่เคลื่อนไหวเพียง 60-70 คน (เพ็งช้าง)

ที่มา : จุลสารประชากรและการพัฒนา ปีที่ 26 ฉบับที่ 6 ส.ศ. - ก.ย. 2549 หน้า 2

ชีวิตในวัยเยาว์

มะ ยูโซะ และแม่ เกิดในจังหวัดนราธิวาส แม่มาเติบโตที่จังหวัดยะลา ส่วนเลาะเกิดที่ยะลา ทั้ง 4 คนเกิดในครอบครัวฐานะปานกลาง

มะเริ่มต้นเล่าเรื่องของตัวเองว่าเมื่อก่อนครอบครัวทำผ้าบาติกสงขลางดง กระบี่ ภูเก็ต นับว่าเป็นบ้านที่มีฐานะดีในหมู่บ้าน ปู่ของมะเป็นนักดนตรีและมีความสามารถทางศิลปะมาก มะ

เกิดเมื่อปี 2523 มีน้อง 2 คน ผู้ชาย 1 คน ปัจจุบันอายุ 28 ปี ทำผ้าบาติกขายอยู่ที่ภูเก็ต ผู้หญิง 1 คน อายุ 26 ปี พื้นเพเดิมมะเป็นคนจังหวัดนราธิวาส เริ่มเข้าเรียนในโรงเรียนครั้งแรกคือโรงเรียนอนุบาลในเมืองเป็นเวลา 1 ปี แล้วย้ายกลับมาเรียนชั้นประถมที่โรงเรียนในหมู่บ้าน พร้อมทั้งเรียนตาตีกาควบคู่กันไป

มะจำได้ว่าสมัยเรียนประถม มะชอบได้ลำดับต้นๆ ของห้อง แต่ไม่ได้ที่ 1 เพราะคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ไม่ดี ส่วนภาษาไทย สังคม วิทยาศาสตร์ทำได้ดี มะเป็นคนชอบอ่านหนังสือตั้งแต่เริ่มอ่านออกเขียนได้ สมัยเรียนประถมชอบอ่านสารานุกรมของในหลวง ซึ่งเป็นหนังสือที่ ๓ ครูจะเก็บในตู้สื่อศฤงคารไว้ในห้องสมุด วันไหนที่ครูเปิดตู้สารานุกรมมะจะไปหยิบมาอ่าน จำได้ว่าอ่านไปหมดแล้วตั้งแต่เรียนประถม

ถึงแม้จะเป็นคนชอบอ่านและชอบเรียนหนังสือ แต่มะก็ยังใช้เวลาว่างเล่นกับเพื่อน ทั้งปีนต้นไม้ ก่อกองทราย ข่ายน้ำในแม่น้ำลำคลอง เล่นไปลิสจับขมิย และเล่นขายของกับเด็กผู้หญิง

เมื่อพูดถึงโทรทัศน์มะเล่าถึงความรู้สึกในวัยเด็กเมื่อได้ดูโทรทัศน์ว่าเวลาดูข่าวของ 7 ถ้ามีภาพคนมลายู คลุมฮิญาบออกมาในจอโทรทัศน์สักแวบเดียวจะรู้สึกภูมิใจมาก ทำให้รู้สึกว่า "สยามไม่ได้มีเฉพาะชาวกรุงเทพฯ มันปลื้มยิ่งกว่าเห็นดารา" ไม่ว่าชาวนั้นจะเป็นชาติหรือไม๊ แต่เห็นว่าเป็นชาวพัทลุงซึ่งเป็นจังหวัดที่ทางใต้ ไกลจาก 3 จังหวัดชายแดนใต้ก็ยังดี

หลังจากจบประถมศึกษามะเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งไม่ไกลจากบ้าน มะจำได้ว่าวันแรกที่ไปโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างนั่งรอรถกระดาศหนังสือพิมพ์ปลิวมาตรงที่มะนั่ง มะหยิบกระดาศนั้นขึ้นมาอ่านจนหมดทุกตัวอักษร เพราะเป็นคนชอบอ่านหนังสือมาก ไม่ว่าจะหนังสือภาษาไทย ภาษามลายู

ช่วงที่เรียนมัธยมต้นมะชอบอ่านมติชนวิทยาศาสตร์ Hobby Electronic ของสำนักพิมพ์ Se-ed ยอมอดคอมค่าขนมที่ได้วันละ 3 บาทในสมัยประถม ส่วนสมัยมัธยมได้ค่าขนมวันละ 20 บาทรวมค่ารถ เพื่อมาซื้อหนังสืออ่าน หนังสือพิมพ์มลายูที่ใช้ห่อข้าวยามะก็อ่าน

นอกจากนี้มะยังชอบฟังเพลง โดยเฉพาะถ้าฟังศิลปินที่เป็นมุสลิมจะรู้สึกภูมิใจเช่นแอมเมอร์ ลาบานูนเป็นคนบ้านเดียวกัน โลโซเป็นศิลปินบ้านๆ ดี

ยูโธเกิดหลังมะ 5 ปีในจังหวัดนราธิวาสเช่นเดียวกัน เขาเล่าถึงครอบครัวว่าพ่อเป็นกำนัน แม่เป็นแม่บ้าน มีพี่น้อง 6 คน พี่ชายคนโต ถัดมาเป็นพี่สาว 3 คน พี่ชายอีก 1 คน ยูโธเป็นคน

น้องคนสุดท้าย เกิดเมื่อปี 2528 ปัจจุบันอายุ 26 ปี พี่ๆ 3 คนแรกเรียนที่ประเทศมาเลเซีย ส่วน 3 คนที่เหลือเรียนที่เมืองไทย พ่อของยูโระเสียชีวิตเมื่อเขาเรียนชั้นประถมปีที่ 5

ยูโระเล่าถึงความทรงจำที่มีต่อพ่อว่า ตอนเด็กๆ กิจกรรมที่เขาทำร่วมกับพ่อเสมอคือ เนาชยะที่บ้าน และนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ของพ่อไปประชุมกำนัน ยูโระในวัยเด็กจะคอยช่วยงานพ่อในเวลาที่มีชาวบ้านมาเรียกหาพ่อที่บ้านเพื่อขอความช่วยเหลือ เขาจะไปตามพ่อและคอยต้อนรับผู้ที่มาหา

สำหรับยูโระพ่อเป็นกำนันที่มีความยุติธรรมและช่วยเหลือชาวบ้านอย่างมาก ตอนเด็ก เขาจำได้ว่าที่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ เมื่อพ่อทำงานตอนกลางคืนจะต้องใช้เทียน พ่อมีเทียน 2 แห่ง แห่งหนึ่งเขียนไว้ว่า Kerajaan เขียนของรัฐ อีกแห่งเขียนว่า Peribadi หมายถึงของส่วนตัว เวลาที่พ่อทำงานของรัฐพ่อจะใช้เทียน Kerajaan เวลาทำงานส่วนตัวพ่อจะจุดเทียน Peribadi นอกจากนี้แล้วยูโระยังจำได้ว่าพ่อจะมีขวดโหลที่ใส่สกรูและน็อตอยู่หลายขวด สกรูและน็อตเหล่านั้นได้มาจากคนที่ชาวบ้านไปรีไซเคิลสะพานในหมู่บ้าน พ่ออธิบายว่าสะพานเหล่านั้นเป็นสะพานที่รัฐมาสร้างเอาไว้ ดังนั้นอุปกรณ์ทุกอย่างที่ยังใช้ได้จึงควรที่จะเก็บเอาไว้หากรัฐต้องการคืน

ยูโระเล่าถึงความยุติธรรมและมีเหตุผลของพ่อว่า พี่ชายของเขาเป็นคนรักพวกพ้องมาก ชอบปกป้องคนอื่น ครั้งหนึ่งพี่ไปทะเลาะกับเพื่อนซึ่งเป็นลูกกำนันอีกอำเภอหนึ่ง พ่อของเพื่อนมาพบกับพ่อของยูโระเพื่อเอาเรื่อง พ่อของยูโระได้ตอบกำนันคนนั้นกลับไปด้วย การทะเลาะเป็นเรื่องของเด็ก เขาเป็นผู้ใหญ่ควรที่จะช่วยไกล่เกลี่ย ไม่ใช่มาทะเลาะกันด้วยเรื่องของเด็กด้วย

ตอนเด็กๆ ยูโระติดตามพ่อไปสถานที่ราชการบ่อยมาก เพราะตำแหน่งกำนันของพ่อมีหน้าที่รับเรื่องเดือดร้อนของชาวบ้านไปประสานงานกับทางราชการ พ่อจะต้องไปอำเภอเพื่อแจ้งเกิด ตาย ติดต่อเรื่องทะเบียนบ้านของลูกบ้านเป็นประจำ เวลาที่ชาวบ้านมาขอความช่วยเหลือจากพ่อให้ติดต่อราชการให้มักจะเล่าให้พ่อฟังว่าไปติดต่ออำเภอมาแล้ว แต่พูดกันไม่รู้เรื่อง เขาก็ดูถูกไม่ดำเนินเรื่องให้ ส่วนบางคนก็เรียนศาสนาสูงๆ จะมีปัญหาเวลาไปแจ้งเกิดหรือตั้งชื่อ เพราะว่าเจ้าหน้าที่อำเภอมักสะกดชื่อไม่ถูกต้อง บางครั้งสะกดออกมาแล้วทำให้ผิดความหมายไปจากเดิม หากเป็นเรื่องที่ดินจะมีปัญหาว่ารังวัดไม่ถูกต้อง ไม่เต็มจำนวน

ความดีของพ่อปรากฏมาเมื่อตอนพ่อเสียชีวิต ยูโระจำได้ว่าคนมางานศพของพ่อเยอะมาก รถจอดที่ถนนหน้าบ้านยาวเป็นกิโลเมตร สำหรับยูโระ “พ่อไม่ต้องเป็นฮีโร่ของใคร พ่อเป็นฮีโร่ของเรา”

แม่เป็นคนมาเลเซียที่ติดตามายมาทำงานรับจ้างในครอบครัวปู่ เมื่อก่อนที่มาเลเซียลำบากมาก ยายจึงต้องมาทำงานที่ปัตตานี (หมายถึง ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส) แม่พูดภาษาไทยไม่เป็น แม่แต่งงานกับพ่อตอนอายุ 18 ปี ปัจจุบันแม่อายุเกือบ 60 ปีแล้ว แต่งงานใหม่ด้วยการสนับสนุนของลูกๆ ทุกคนและย้ายไปอยู่ที่มาเลเซียแล้ว

แม่ในความรู้สึกของยูโธระเป็นนักต่อสู้คนหนึ่งจริงๆ แล้วภายในครอบครัวของยูโธระ ไม่ว่าจะ เป็นพ่อแม่ หรือพี่ๆ ล้วนให้ความสนใจเรื่องการเมืองทั้งนั้น เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา (ภายหลังจากเหตุการณ์ปล้นปืนปี 2547) แม่และพี่สาวของยูโธระยังได้เข้าร่วมประท้วงรัฐกับคนในหมู่บ้านด้วย ปัจจุบันแม้ว่าแม่จะแต่งงานและย้ายไปอยู่ที่ประเทศมาเลเซีย แม่ยังคงมีบทบาทเป็นผู้นำในกลุ่มผู้หญิงของหมู่บ้านด้วย

ยูโธระปิดท้ายการเล่าถึงครอบครัวว่า "ที่บ้านทุกคนเป็นยู เว่ ทุกคนคิดว่าเราต้องยูเว่ เป็นหน้าที่ของสมาชิกครอบครัวเรา"

เลาะ และแนะนำตัวกับผู้เขียนว่าชื่ออับดุลเลาะหรือเลาะ เกิดที่อ.ยะหา จ.ยะลา พ่อของเลาะเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนมลายูในหมู่บ้านและมักจะไปสอนศาสนาตามมัสยิดต่างๆ พ่อเป็นคนที่ชาวบ้านทั้งเกรง และเคารพนับถืออย่างมาก "พ่อผมเป็นต้นแบบที่ยิ่งใหญ่สำหรับผมเสมอมา" เลาะคิดว่าพ่อเป็นทั้งพ่อและเพื่อน ทำให้เลาะคุยกับพ่อได้ทุกเรื่อง แต่ขณะเดียวกันก็เข้มงวดกับเลาะมากเช่นกัน เลาะจึงไม่แม้แต่จะสูบบุหรี่ ดังนั้นจึงไม่ต้องพูดถึงยาเสพติดอื่นๆ หรือสิ่งต้องห้ามอื่นๆ ในทางศาสนา

ในฐานะครูสอนศาสนาหรือบาบอแล้ว พ่อเป็นคนทุ่มเทจิตวิญญาณในงานศาสนาอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันพ่อก็ทุ่มเทกับการทำมาวสวนกับชาวบ้านอย่างสุดตัว พ่อเล่นฟุตบอลไม่เป็นแต่กลับไปเล่นเป็นนายประตูกับชาวบ้านได้ทุกวัน พ่อเป็นมือหนึ่งในการเล่นหมากรุกในหมู่บ้าน พ่อไปเล่นหมากรุก กับชาวบ้านที่ร้านน้ำชาอยู่ตลอด ทั้งๆ ที่ขัดกับภาพลักษณ์ของบาบอแต่อะไรก็ตามที่ขัดกับหลักศาสนา ไม่ว่าจะยาเสพติด การลักขโมย การผิดประเวณี และอื่นๆ พ่อจะสั่งห้ามและปราบปรามอย่างดุและเด็ดขาด ทำให้หมู่บ้านในตอนที่มีชีวิตอยู่ไม่มียาเสพติดหรืออบายมุข ทุกสิ่งทุกอย่างทำให้ชาวบ้านรักและเคารพในตัวพ่อมาก เลาะรู้สึกสนิทกับพ่อมากกว่าแม่เพราะมักจะใช้เวลาอยู่กับพ่อบ่อยๆ

แม่ของเลาะทำสวนยาง เมื่อพ่อเสียชีวิตในปี 2547 เลาะและน้องก็ช่วยแม่กรีดยางเพื่อเลี้ยงครอบครัว เลาะเป็นลูกคนโตมีน้อง 4 คน เป็นผู้หญิง 2 คนและผู้ชาย 2 คน ปัจจุบันน้องสาวคนที่ 2 และ 3 กำลังเรียนในระดับอุดมศึกษา น้องคนที่ 3 เรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนน้อง

คนสุดท้ายที่เรียนชั้นประถมปีที่ 6 ปัจจุบันและอายุประมาณ 25 ปี ยังคงเป็นโสดและไม่มีแฟน และเมื่อก่อนชีวิตคือ "ไม่เคยความลับ เคารพผู้นำ มีใจเสียสละ" สิ่งที่เขาภาคภูมิใจมากที่สุดคือการเรียนจบปริญญาตรี

เขา รู้สึกว่าตัวเองเป็นมุสลิมตั้งแต่จำความได้ เพราะสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านที่ทำให้ตระหนักว่าตัวเองเป็นมุสลิม เริ่มตั้งแต่เสียงอาซาน 5 เวลา เสื้อผ้าและการแต่งกายของแม่ ภาษามลายูที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การที่เขาถูกบังคับให้เรียนตาดีกา "ตั้งแต่เริ่มเดินได้" เรียนอัลกุรอานตั้งแต่อายุ 5 ขวบ ตอนเด็ก ๆ เขาคิดว่าคนที่พูดภาษาไทยเป็นคนพุทธไม่ใช่คนมุสลิม ผู้หญิงที่เป็นผู้ใหญ่แล้วไม่ใช่ผ้าคลุมผม หรือผู้ชายที่ใส่กางเกงขาสั้นนอกโรงเรียนคือคนต่างศาสนา แต่เมื่อโตขึ้นก็รู้สึกเปลี่ยนไปสำหรับหญิงชายที่ไม่ได้แต่งกายตามศาสนบัญญัติเขาอาจเป็นมลายูมุสลิมก็ได้ "เมื่อเห็นว่าพวกเขาพูดภาษามลายูและการกล่าวชื่ออัลลอฮ์"

เขาเล่าถึงชีวิตวัยเด็กว่า ตอนเด็กชอบรวมกลุ่มกับเพื่อนๆ แล้วเล่นการละเล่นพื้นบ้านอย่างสนุกสนาน เช่นที่บ้านเรียกว่า จะจี โละ (โจรกับตำรวจ), ผีอละจือเราะห์ (มีดสว่าง), กตืออ (ไซ), ตี (วิ่งผลัดลมหายใจ), มง (ชัฏกระป๋อง), ว่าว และอื่นๆ

ช่วงเวลาที่มีความสุขในวัยเด็กของเขาคือช่วงการนับถอยหลังวันรายอ เพราะเป็นช่วงเวลาเตรียมซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่เพื่อต้อนรับวันรายอ สำหรับเขาวัน รายอเป็นวันที่มีความสุขที่สุดในรอบปี และเขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีมากที่โรงเรียนประถมปิดในวันรายอ ถึงแม้จะปิดเพียงแค่ 2 วันก็ตาม นอกจากนี้ความสุขในวัยเด็กของเขาคือการได้ไปเที่ยว เพราะสมัยเด็กๆ มีโอกาสไปเที่ยวน้อยมาก ดังนั้นเมื่อไรที่ได้ไปเที่ยวเขาจะรู้สึกมีความสุขมาก ๆ

เด็ก ในหมู่บ้านจะจับกลุ่มกันเป็นกลุ่มใหญ่ ตามอายุที่ไล่เสียกันและบ้านใกล้กันก็จะเข้ากลุ่มกันง่าย ถึงแม้จะมีภรรยาเขาคนบ้างท้ายสุดแล้วก็กลับมากินขนมด้วยกัน สนทนาสนทนกันเหมือนเดิม ส่วนเพื่อนคนพุทธมีน้อย โรงเรียนประถมที่เขาเรียนมีคนพุทธเท่า ยงแค่ 7-13 คน และไม่ค่อยสนิทกันมากนัก แต่ก็ไม่ได้เกลียดกัน เขาจำได้ว่าเคยไปแข่งบอลลระดับประถมที่ อ .สะบ้าย้อย จ.สงขลา และเมื่อต้องแข่งกับคนพุทธมักมีการกระทบกระทั่งกัน อาจถึงขั้นชกต่อยกันในสนาม ซึ่งต่างกับเวลาที่แข่งกับทีมที่เป็นมุสลิมด้วยกัน

แม่เกิดในตัวเมืองนราธิวาสเมื่อพ .ศ.2529 อายุน้อยกว่ายูโซะและเลาะ 1 ปี ก่อนที่จะย้ายมาอยู่ เมือง จ.ยะลาตอนอายุ 3 ขวบ แม่เป็นลูกคนที่สอง จากพี่น้องทั้งหมด 5 คน มีพี่ชายอีกคน ตอนนี้เป็นอาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในมาเลเซีย น้องคนที่ 3 เป็นผู้หญิง แต่งงานแล้วมีลูก 1 คน คนที่ 4 เป็นผู้ชายกำลังเรียนชั้นม .3 ที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

แห่งหนึ่ง ส่วนคนสุดท้ายต้องเป็นผู้หญิงเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 4 พ่อกับแม่ของแม่เปิดร้านขายเสื้อผ้า ชุด裙 บายะห์ ทั้งของผู้ชายและของผู้หญิง โดยขายทั้งปลีกและส่ง สินค้าส่วนใหญ่มาจาก อินโดนีเซีย และแม่เป็นคนตัดเย็บเอง เดือนธันวาคมนี้แม่จะอายุครบ 24 ปี และกำลังเรียนอยู่ใน มหาวิทยาลัยของรัฐแห่งหนึ่ง ในกรุงเทพฯ

แม่เล่าถึงชีวิตตอนเด็ก ๆ ว่า “ผมมีความสุขมาก ๆ ครับ ผมจะเป็นคนที่ติดแม่ครับ แม่ไปไหน ผมจะต้องอยู่ด้วยทุกครั้ง ที่โรงเรียนประถม “ผมจะเป็นคนที่โดดเด่นมาก ผมเป็นคนคุยเก่ง และวาดภาพก็เก่งครับ ตอนที่ผมเรียนอยู่ในช่วงประถมศึกษาจะเป็นตัวแทนของโรงเรียนทุกครั้ง เมื่อมีการจัดแข่งขันทางวิชาการหรือแข่งวาดภาพ จนกลายเป็นที่รักของครูหลาย ๆ คน”

แม่เข้าเรียนชั้นประถมที่โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา จนมาวันหนึ่ง แม่ส่งแม่ไปเข้าค่ายอบรมภาคฤดูร้อนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง เป็นครั้งแรกที่ผมต้องแยกกับแม่ เป็นเวลานานถึง 1 สัปดาห์ ผมเสียใจมาก และร้องไห้อยากกลับบ้านทุกคืนเลย แต่ในที่สุดผมก็อยู่จนครบ” ปีต่อมาแม่ส่งแม่ไปค่ายดังกล่าวอีกครั้งคราวนี้แม่ไม่ได้ร้องไห้แล้ว แต่รู้สึกตื่นเต้นที่จะได้เจอเพื่อนเก่าและเพื่อนใหม่

แม่เล่าว่าเมื่อก่อนหมู่บ้านที่แม่อยู่นั้นสถานการณ์ปกติสงบและปลอดภัย สามารถที่จักรยานไปเล่นบ้านเพื่อนได้ ไปเตะฟุตบอลได้ ตอนกลางคืนโรงเรียนดึกดึกบางวันที่มีงาน เด็ก ๆ ก็จะไปขี่จักรยานไปดูกัน ถ้ากลับบ้านดึกหน่อยแม่ก็จะว่าบ้าง แต่ในปัจจุบัน ผมมีเหตุการณ์ขึ้นมาเด็ก ๆ ในเมืองต้องใช้ชีวิตอย่างหวาดกลัว เพียงแค่จะออกมาเรียนอัลกุรอานยังถูกทหารยิงเสียชีวิต ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บานา ทำให้เด็กในพื้นที่ที่มีความระแวงระแวมไม่ต่างอะไรกับผู้ใหญ่

แม่เล่าถึงความรู้สึกที่บ่งบอกว่าเป็นมุสลิมเกิดจากสภาพแวดล้อมรอบตัว พ่อกับแม่จะสอนเรื่องราวที่เกี่ยวกับศาสนาทุกครั้งก่อนเข้านอน และพ่อแม่จะให้ละหมาดพร้อมกันทุกครั้งเมื่อถึงเวลาละหมาด ส่วนสิ่งที่บอกว่าแม่เป็นคนมลายูคือภาษา “ผมคือคนมลายูมุสลิมหรือออธเนนายู ผมพูดมลายูได้เป็นภาษาแรก นี่ก็คือความต่างแล้วกับคนไทย เพราะเราจะเรียกคนมลายูมุสลิมในสามจังหวัดว่า ออธเนนายู ส่วนคนไทยพุทธเราเรียกว่า ออแซยัย มันก็ชัดเจนเรื่องความต่างตอนนี้ก็ยังไม่เรียกแบบนี้”

ครอบครัวของทั้ง 4 คนจัดได้ว่าเป็นครอบครัวที่มีระดับความรู้ค่อนข้างสูง ฐานะดีเมื่อเปรียบเทียบกับครัวเรือนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ครอบครัวแม่และแม่เป็นครอบครัวที่ทำธุรกิจขนาดเล็กของตัวเอง ส่งสินค้าไปขายต่างจังหวัด และต่างประเทศ ขณะที่พ่อของยูเซเป็นผู้ที่มีสายสัมพันธ์เชื่อมต่อกับรัฐ และแม่มีความผูกพันกับประเทศมาเลเซียเป็นอย่างมาก แม่พ่อของ

ละจะมีอาชีพที่ต่างกับพ่อของยูโซะหากแต่ทั้งสองคนเป็นผู้ที่ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ และเป็น "ฮีโร่" สำหรับยูโซะและละ

โทกิโมไซ่ มลายูก็ไม่เชิง ความสับสนเมื่อเข้าเรียนชั้นประถม

พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับที่ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1921 คือส่วนหนึ่งของนโยบาย รมณการแห่งชาติที่รัฐบาลไทยกำหนดใช้ มีผลบังคับให้บุตรหลานของชาวมาเลย์มุสลิมต้องเดินเข้าสู่อะบบโรงเรียนชั้นประถมศึกษาของไทย ถือเป็นความพยายามในการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยและกีดกันชนชาติมาเลย์มุสลิมออกจากภาษาและวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง (วัน กาเดรี 2548:120)

เด็กมลายูมุสลิมส่วนใหญ่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาควบคู่ไปกับการเรียนในโรงเรียนดาดิคา (โรงเรียนสอนศาสนาชั้นเด็กเล็ก) บางครอบครัวอาจส่งลูกไปเรียนศาสนาที่โต๊ะครูที่บ้านในตอนกลางคืน การศึกษาศาสนาควบคู่กับโรงเรียนประถมของรัฐเป็นประสบการณ์วัยเด็กที่ทำให้ทั้ง 4 คนรู้สึกถึงความแตกต่าง ชัดแย้งของตัวเองใน 2 พื้นที่

ยูโซะเล่าว่าเขารู้สึกว่าเขามีความขัดแย้งในตัวเองหลายอย่างระหว่างความเป็นไทยกับความเป็นมลายู สมัยเด็ก ยูโซะจำได้ว่าพ่อให้ยืนตรงเคารพธงชาติทุก 8 โมงเช้าในบ้านที่โรงเรียนเขามักทะเลาะกับ บครูเวลาที่ครูเขียนตัวเลขเป็นเลขอารบิก ยูโซะบอกครูให้เขียนเลขไทย เพราะรู้สึกว่าเป็นคนไทยก็ต้องเขียนเลขไทย

สมัยประถมคุณครูมักจะมารับยูโซะไปนอนที่บ้านบ่อยๆ พี่ชายที่เรียนจากมาเลเซียมักถามพ่อด้วยความไม่พอใจว่าให้ยูโซะไปทำไมที่ "บ้านซีแย" (สยาม)

แต่พ่อก็ยังอนุญาตให้ยูโซะไปนอนบ้านคุณครูเป็นประจำ เวลาที่ยูโซะไปเยี่ยมญาติฝ่ายแม่ที่มาเลเซีย มักออกไปเล่นกับเด็กๆ ชาวจีนและอินเดียมากกว่าจะเล่นกับญาติพี่น้อง หลายครั้งมีคำถามว่าทำไมคนอื่นฯ เขาเล่นกันจนเย็นย่ำค่ำมืดได้ แต่ยูโซะกับเล่นไม่ได้เพราะต้องกลับไปเล่นมาด

ถึงแม้ยูโซะจะมีความรู้สึกในความเป็นไทยแต่ก็ยังรู้สึกแตกต่างกับคนไทยพุทธ “โธมา เราไม่ใช่เขา เขาไม่ใช่เรา ” ศาสนาเราต่าง ภาษาเราต่าง เวลาไปซื้อของก็รู้ว่าบางร้านซื้อไม่ได้ โดยเฉพาะของกิน เรารู้สึกว่าจะต่าง เพราะถูกบอกว่าเขาต่างกับเรา

เมื่อเข้าโรงเรียนยูโซะรู้สึกถึงความต่างมากขึ้น ที่มากกว่าความต่างคือความอึดอัดคับข้องใจ “เรารู้สึกว่าเราไม่ทันสมัย ครูทำให้เรารู้สึกว่าภาษามลายูเป็นภาษาที่ต่ำต้อย ซึ่งไม่ใช่เพราะเขาเป็นครูไทยพุทธจึงทำอย่างนั้น ครูไทยมุสลิมก็ทำให้เรารู้สึกอย่างนั้น เพราะเขาเป็นครูของรัฐไทย” ยูโซะเล่าว่าเคยถูกปรับเงินในโรงเรียนเมื่อพูดภาษามลายู

ก่อนเข้าเรียนที่โรงเรียนประถมในหมู่บ้าน ยูโซะเข้าเรียนที่โรงเรียนคาทอลิก ที่นั่นเขาได้เรียนรู้อะไรต่างจาก รบเลข เรียนศาสนา ภาษา ประวัติศาสตร์โลก ยูโซะรู้สึกว่ามีความรู้กว้างขวาง เมื่อดังวัยเข้าเรียนชั้นประถม พ่อ กับแม่บอกให้ไปโรงเรียนเพราะถ้าไม่เรียนหนังสือจะถูกหลอก แต่เมื่อเข้าเรียนประถมทำให้โลกไม่กว้าง รู้สึกอึดอัด ปัญหาที่ใหญ่ที่สุดคือปัญหาเรื่องภาษา ในตอนนั้นยูโซะรู้สึกว่าการศึกษาไทยไม่ได้ทำให้ชีวิตดีขึ้นเลย โดยเฉพาะช่วงปิดเทอมเมื่อไปบ้านแม่ที่ตรังกาญจน์เห็นได้ว่าภาษาไทยไม่จำเป็นสำหรับเขาเลย ญาติที่อยู่ที่มาเลเซียไม่ได้พูดภาษาไทย และก็ดูทันสมัยกว่าคนไทยด้วย

สำหรับเลาะ สมัยที่เรียนชั้นประถมศึกษาเลาะเรียน “โรงเรียนมลายู” (ชื่อไกลอสนายู) ควบคู่ไปด้วย ปัจจุบันโรงเรียนแบบนี้เรียกว่าโรงเรียนคาทอลิก เลาะเล่าว่า ตอนที่ยังเรียนทั้ง 2 โรงเรียนนี้เห็นความแตกต่างของทั้ง 2 โรงเรียนอย่างชัดเจน

เลาะอธิบายว่าความแตกต่างเรื่องแรกคือเรื่องของเนื้อหาและหลักสูตร สำหรับเลาะ ความต่างทั้งสองอย่างนี้ไม่มีปัญหา เพราะเลาะเองชอบเรียนทั้งศาสนาและสามัญ แต่ความแตกต่างอยู่ที่ความรู้สึกว่า

ตัวตนและวิถีชีวิตของผมที่เป็นมาตั้งแต่จำความได้นั้นไม่ใช่เรื่องผิด ไม่ว่าจะป็นภาษา การแต่งกาย การวางตัว และหลายๆ อย่างมันสอดคล้องกับสิ่งที่ครอบครัวและสังคมของผมน่าอบรมส่งสอนมาตั้งแต่ยังเล็ก ในขณะที่โรงเรียนประถมกลับทำให้ผมรู้สึกว่า ตัวตนที่เคยเป็น มามันผิดไปซะหมด ผมต้องพูดภาษาไทย และถูกสั่งห้ามไม่ให้ใช้ภาษามลายู ต้องใส่กางเกงขาสั้น และอีกหลายอย่าง ทั้งที่พ่อแม่และสังคมผมปลูกฝังว่าอิสลามได้สั่งห้าม มันทำให้ผมอึดอัดและสับสนกับความแตกต่างและไม่เข้าใจในสิ่งแวดล้อมเหล่านี้”

เลาะบอกว่าในตอนนั้นรู้สึกสับสน เพราะสิ่งที่ครูพยายามบังคับให้ทำ หรือสั่งห้ามไม่ให้ทำ แตกต่างจากสิ่งที่พ่อแม่และสังคมของเลาะปลูกฝังมากมาย การสั่งหรือห้ามแบบไร้เหตุผลทำให้เลาะรู้สึกมีอคติ ยิ่งครูบังคับให้พูดภาษาไทยโดยห้ามไม่ให้พูดมลายูโดยที่ไม่มีเหตุผล ก็ยิ่งทำให้เลาะอคติกับภาษาไทยมากขึ้น เท่านั้น แต่เมื่อย้อนกลับไปดูตอนนี้ เลาะบอกว่าเลาะเข้าใจว่าการกระทำเช่นนี้เนื่องมาจากนโยบายการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมของรัฐที่พยายามลบล้างตัวตนและอัตลักษณ์ของคนมลายูในพื้นที่นั่นเอง

สำหรับการเรียนโรงเรียนมลายูนั้น หากใส่งานภาษาอังกฤษไปเรียนครูจะโทษด้วยการตีกับไม้เรียว นักเรียนจะต้องใส่หมวกสีดำ(ชอเกาะ) ไปเรียน ใช้ภาษามลายูในการเรียน ตอนเช้าจะมีการร้องเพลงซึ่งมีเนื้อหาเรื้องนุรักษ์มลายู เนื้อเพลงมีอยู่ว่า

ไอ้คนหนุ่ม ผู้เป็นความหวังของชาติ
ไอ้คนสาวผู้เป็นเสาหลักของแผ่นดิน
เสียสละเกิดที่ได้เกิดมาในโลกนี้
แก่แผ่นดินและศาสนาของท่าน
มาเรามาร่วมต่อสู้ ต่อต้านความอยุติธรรมที่ทารุณ
หากไม่มีแม่เก้าเดียวที่เราถอยหลัง
แน่นอนเราจะสงบสุขในแผ่นดินแห่งนี้
ถึงเลือดจะไหลกายจะบาดเจ็บ ชีพจะมลาย เรายังภูมิใจ
เต็มไปด้วยรอยยิ้มและแผ่นดินจะน้อมรับ
เพราะแท้จริงเราได้เสียสละแก่แผ่นดิน
ชาติพันธุ์จะไม่สาบสูญไปตลอดกาล
ตราบไต่ที่ยาวจนคนรุ่นหนุ่มสาวรับปากที่จะดูแล
ทั้งกลางวันและกลางคืนเราคิดจะยินดีที่จะเสียสละ
สังคมที่สว่างไสวเปี่ยมสุขต่อมาถึง

ครูผู้สอนวัฒนธรรม (ไทย) ครูผู้เป็นตัวแทนของรัฐ (ไทย)

นอกจากความสับสนที่เด็กๆ ชาวมลายูพบเจอเมื่อ เข้าโรงเรียนประถมแล้ว เด็กๆ ยังมีประสบการณ์ไม่ดีกับครูบางคนที่ไม่ดี และครูผู้พยายามจะรักษาวัฒนธรรมไทย ขณะที่ มะเข้า

เรียนโรงเรียนของรัฐบาลตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ที่นั่นเขาเจอกับครูท่านหนึ่งที่ขึ้นชื่อว่ามาก ชื่อว่าครูประทีน มะบอกว่าเป็นครูที่สอนไ้ ให้ระบุว่า "ความเลว" เป็นอย่างไร ชื่อเสียงของคุณนี้เป็นที่รำลึกอมก เพียงแค่ักเรียนได้ยินเสียงมอเตอร์ไซด์ของครู ทุกคนจะเงียบ แม้กระทั่งครูผู้หญิงบางคนยังกลัว

มะเปรียบเปรยแถมเสียดสีพฤติกรรมของครูประทีนว่าเป็นครูที่ชอบวิชาเกษตร เพราะชอบเลี้ยงไก่ชน ชอบวิชาเคมีเพราะชอบต้มแอลกอฮอล์ ชอบวิชาพลศึกษาเพราะได้สอนจริงคือเตะ เขก โขก ตี ครูไม่ได้ใช้ไม้เรียวตี มะบอกว่า "ผมไม่ได้เกลียดไม้เรียว ไม้เรียวทำให้ผมได้ดี ผมยังเชื่ออย่างนี้" แต่ครูคนนี้ใช้ซาเท้าตีเด็ก มะเล่าว่าเขาเคยถูกครูจับหัวโขกโต๊ะ แต่ละครึ่งที่หัว โขกมะคิดในใจว่า "มึงจะทำให้อู๋โง่โง่ไหม" มะคิดเล่นว่าโตขึ้นจะเอาหนังสือไปยิงหัวครู "ตอนนั้นคิดว่าคนแรกที่จะเป็นครูคนนี้ แต่ตอนนี้เขายังมีชีวิตอยู่ ทำไมคนเลวถึงไม่ตายเร็ว " ครูคนอื่นๆ ที่เป็นครูที่ดีตายไปหมดแล้ว บางคนก็เป็นมะเร็งตาย แต่ครูคนนี้ยังคงแข็งแรง

นอกจากการทำโทษที่หลากหลายแล้ว ครูประทีนยังชอบบอกคำตอบให้เด็กเวลาสอบ เพื่อเด็กจะได้คะแนนเต็ม "แต่โง่" มะอธิบายต่อว่าการทำเช่นนี้ไม่ได้ทำให้เด็กฉลาดเลย กลับทำให้เด็กโง่มากขึ้น มะมองว่าอาจารย์ท่านนี้ไม่มีจรรยาบรรณครูสักข้อเดียว คนมลายูมองว่าคนแบบนี้ถูกส่งมาเพื่อให้มลายูโง่ "ฮาดามารี อุโน๊ะเนาะบอดอนายู " พื้นที่ 3 จังหวัดเป็นพื้นที่ที่ทำโทษข้าราชการจากส่วนกลาง เราตีใจนึกว่าครูมาจากทางโน้นตี เก่ง แต่เมื่อมาสอนกลายเป็นคนแบบนี้

ถึงแม้จะเกลียดครูคนนี้ก็ยังไม่โรงเรียนทุกวัน มะบอกว่ายังมีครูคนอื่นที่เป็นครูที่ดีจริงๆ เด็กๆ รัก ผู้ปกครองรัก เช่นครูสมพรสอนตี ทุ่มเทให้กับการสอนทำให้มะรู้สึกชอบวิชาวิทยาศาสตร์มาก ในขณะที่ครูประทีนสอนคณิตศาสตร์ ด้วยการกระทำของครูที่ผ่านมาจึงทำให้มะเกลียดวิชาคณิตศาสตร์นับจากวัยนั้น

มะเล่าว่าสมัยเรียนประถม 6 เกิดสงครามฮาวเปอร์เซีย มะดูโท รหัสนัของชาวของมาเลเซียกับเพื่อน ในกลุ่มเพื่อนเด็กประถมตอนนั้นคิดว่าถ้ามีโอกาสเราจะไปใช้ชีวิตด้วยกันที่สมรภูมิลสงครามฮาวนั้น พวกเขาต่อต้านอเมริกา เราเลือกดูข่าวมาเลย์เพราะไม่เข้าข้างอเมริกา

ประสบการณ์ไม่ดีของมะกับครูไทยพุทธนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในโรงเรียนฯ ของมะเท่านั้น หากทั้งเลาะและแถมต่างก็มีประสบการณ์ไม่ดีกับครูเช่นเดียวกัน

มะจำได้ว่าครูผู้หญิงคนหนึ่งเคยเรียกมะว่า "ไอแขก เพราะผมไปพูดภาษาฮาวี ให้แกได้ยิน แกก็เลยตา บอกว่าอย่าพูดฮาวี ในโรงเรียนนี้ะไอแขก " เมื่อก่อนแกก็ไม่ได้คิดอะไรคำพูดเหล่านี้ แต่ยังคงจำได้และฝังอยู่ในสมองของมะมาโดยตลอด และรู้สึกเจ็บใจทุกครั้งที่คิดถึง เพราะ

เป็นคำที่ถูกคนมลายูมาก แต่ก็คิดว่าไม่สมควรคนที่เป็นคนจะพูดอย่างนี้ ต่อมาเมื่อแม่อยู่ 2
 ทราบข่าวว่าครูคนนั้นถูกยิงเสียชีวิตแล้ว “ผมก็ได้ใส่ใจอะไรมากนัก แต่ลึกๆ ก็แอบดีใจ ลึกๆ สม
 แล้วที่ต่ำผม ผมรู้ว่าคิดอย่างนี้ไม่ดี แต่มันก็ยิ่งเวียนขึ้นมา”

ส่วนประสบการณ์ของเลาะคือครูที่โรงเรียนเรียกเขาว่า “ไอ้แขกบ้า” หรือการที่ครูรับเงิน
 จากนักเรียนที่พูดภาษามลายูคำละบาท หรือการที่ครูบอกคำตอบของข้อสอบให้นักเรียน โดยที่
 นักเรียนไม่เข้าใจคำตอบ เลาะบอกว่าเพื่อนๆ ของเลาะดีใจกับการกระทำของครู แต่เมื่อเลาะถาม
 ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่บอกว่าการทำเช่นนี้จะทำให้เด็กมลายูโง่

เมื่อปลายปี 2553 ผู้เขียนได้มีโอกาสพูดคุยกับนักต่อสู้ที่เลือกใช้ความรุนแรง 4 คนซึ่ง
 อยู่ในวัย 30 ปลายจนถึง 50 ปี ทั้ง 4 คนเล่าถึงประสบการณ์ที่ทำให้รู้สึก ว่าวัฒนธรรมมลายูกำลัง
 ถูกทำลาย หนึ่งในประสบการณ์เหล่านั้นคือการถูกบังคับให้พูดภาษาไทยในโรงเรียน หากไม่พูดครู
 จะปรับเงิน ผู้เขียนเองเติบโตและเรียนหนังสือที่โรงเรียนในจ .ยะลา ก็เคยมีประสบการณ์
 เช่นเดียวกัน ผู้เขียนบอกกับนักต่อสู้เหล่านั้นว่าผู้เขียนก็เคยมีประสบการ ารณ์เช่นเดียวกัน แต่ทั้ง 4
 คนส่ายหน้าและปฏิเสธว่าไม่เหมือนกัน โดยอธิบายว่าภาษามลายูเป็นภาษาแม่ เป็นภาษาแรกที่
 พูดได้ การทำเช่นนี้เท่ากับเป็นการดูถูกเหยียดหยามและต้องการทำลายภาษามลายู

แม้ว่าผู้ต่อสู้เหล่านี้จะมีอายุต่างกัันนับสิบปี แต่กลับมีประสบการณ์ในโรงเรียนไม่
 ต่างกัน อย่างไรก็ตามขณะนี้สถานการณ์และระเบียบต่างๆ ของโรงเรียนรัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงไป
 มากจากในอดีต โรงเรียนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคได้อนุญาตให้นักเรียนมุสลิมสามารถแต่งกาย
 ตามศาสนบัญญัติได้ มีวิชาศาสนาอิสลามที่หน่วยกิจเทียบเท่ากับวิชาศาสนาพุทธ มีห้องละหมาด
 ในโรงเรียน แต่หากพิจารณาจากประสบการณ์ของนักต่อสู้ทั้งหลายสิ่งที่เป็นความลักลั่นแตกต่าง
 ในโรงเรียนมากที่สุดคือเรื่องของภาษามลายูกับภาษาไทย อีกทั้งประสบการณ์จากครู แม้ว่าครูที่
 เป็นแบบที่ทั้ง 4 คนเล่ามาอาจจะไม่มีที่คนในแต่ละโรงเรียน หากการกระทำของครูก็กลายเป็น
 ความทรงจำที่ติดตัวทุกคนมาจนถึงปัจจุบัน

ชีวิตวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยม

เส้นทางชีวิตในวัยเรียนของทั้ง 4 คนนี้เหมือนกับชีวิตวัยเรียนของคนมลายูมุสลิมส่วนใหญ่ เมื่อจบชั้นประถมศึกษาจากโรงเรียนของรัฐบาล พ่อแม่ชาวมลายูมุสลิมส่วนใหญ่จะส่งลูกเข้า
 เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษา 1 เมื่อ 20-30 ปีก่อนถ้าพ่อแม่รับราชการมักจะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียน

มัธยมศึกษาของรัฐบาล แต่คนส่วนใหญ่จะส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้เด็กได้เรียนศาสนาและสามัญควบคู่กันไป

สำหรับ ยูโซะ แล้วพ่อซึ่งเป็นกำนันต้องการให้เขาเข้าเรียนในโรงเรียน รัฐบาลประจำจังหวัดนราธิวาส แต่เขาก็ไม่ได้เรียนและท้ายที่สุดได้ไปเรียนที่โรงเรียนเดียวกับมะในช่วงมัธยมต้น ขณะที่มัธยมปลายเขาย้ายโรงเรียนไปเรียนที่ยะลา และได้เรียนโรงเรียนเดียวกับเลาะ โดยที่ ยูโซะ ไม่มีโอกาสรู้จักทั้ง 2 คนในวัยเรียน

เมื่อ ยูโซะเรียนจบชั้นประถมที่ โรงเรียนในหมู่บ้าน พ่ออยากให้เขาเข้าเรียนโรงเรียนนราสิกขาลัย แต่แม่อยากให้ไปเรียนที่มาเลเซีย สุดท้ายการตัดสินใจพบกันครึ่งทางที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่งในจังหวัดนราธิวาส “ที่มะแธ อุเซ็ง แก่นนำคนสำคัญของขบวนการเคยสอนอยู่ที่นั่น” (ซึ่งเป็นโรงเรียนเดียวกับมะ แต่ทั้ง 2 คนไม่รู้จักกัน) ยูโซะเรียนที่นั่นจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงได้โควตาไปต่อที่โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย ที่ทุ่งครุ กรุงเทพฯ แต่พี่ชายไม่ให้ไปเรียน พี่ชายยังคงอยากให้ไปเรียนที่มาเลเซีย ในที่สุด ยูโซะจึงตัดสินใจมาเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา

เมื่อเรียนชั้นม. 4 - ม.6 ยูโซะรู้สึกเหมือนกับถูกพี่ชายบังคับให้มาเรียน จึงเริ่มเกรงเขา ต้องอยู่หอพักในโรงเรียนมีเพื่อนร่วมห้อง 4 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลาย 2 คน มัธยมต้น 2 คน ในสายตาของคนอื่นๆ ดูเหมือน ยูโซะจะเป็น คนเรียบร้อย แต่ ยูโซะกลับขาดเรียนบ่อยๆ รู้สึกขี้เกียจ บางครั้งนอนอยู่ที่ห้องโดยให้เพื่อนที่ออกไปเรียนลือคฤณแจด้านนอกไว้เพื่อหลอกคุณครูที่มาเดินตรวจว่าใครหนีเรียนอยู่ในหอพัก บางครั้งชวนเพื่อนหนีเรียนไปเที่ยวชายทะเลกันทั้งห้อง หากเพื่อนคนไหนไม่ไป เพื่อนคนอื่นๆ จะไม่คบหาสมาคมด้วย

แม้ ยูโซะจะขี้เกียจและหนีเรียนบ่อยแต่เขาก็ทำคะแนนได้ดีเสมอ ตั้งแต่เด็กเขาชอบได้ที 1 มาตลอด อีกทั้งด้วยนิสัยและบุคลิกภาพทำให้เพื่อนๆ รักและมักปกป้อง ยูโซะ ส่วน ยูโซะเองมักเป็นผู้นำเพื่อนในการแก้ปัญหาและเรียกร้องบางอย่างเช่นครั้งหนึ่ง เพื่อนคนหนึ่งมีปัญหากับครู ยูโซะเป็นแกนนำพาเพื่อนๆ ประท้วงครูหัวหน้าหมวดภาษาอังกฤษ ยูโซะพาเพื่อนๆ ไปหาครูใหญ่เพื่อขอให้เปลี่ยนคนสอน หากครูใหญ่ไม่เปลี่ยนคนสอนนักเรียนจะไม่ยอมเรียนหนังสืออีกต่อไป ครูใหญ่จึงเปลี่ยนครูสอนให้ในสัปดาห์ต่อมา

ปัจจุบันครูใหญ่โรงเรียนมัธยมปลายที่ ยูโซะเคยเรียนถูกตั้งข้อหาเป็นหนึ่งในผู้ต้องหาเกี่ยวข้องกับขบวนการ (และต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ) แต่ในมุมมองของ ยูโซะ ที่มีต่อครูใหญ่คือ ครูใหญ่เป็นคนดีมาก หากมีอุสตาซคนใดรับมาเซ็นชื่อแล้วไม่จอดรถที่จอดรถ ครูใหญ่จะชี้หน้า

ว่ากล่าวอุทิศตนนั้นหัน ครูใหญ่เป็นคนมีระเบียบมาก มาโรงเรียนเช้ากว่าใครๆ เดินเก็บขยะด้วยตัวเอง นักเรียนไม่ได้เกลียดครูใหญ่แต่กลัวมากกว่า ครูใหญ่ไม่ไว้หน้าใคร หากเห็นว่าคนนั้นทำผิดก็ต้องจัดการไปตามที่ผิด จากประสบการณ์ของยูโซะที่เข้าไปโรงเรียนเรื่องหัวหน้าหมวดภาษาอังกฤษ ยูโซะรู้สึกว่าครูใหญ่เป็นคนอ่อนโยน

สำหรับแม่ ตอนเด็ก ๆ แม่มีความฝันอยากเป็นหมอมเพราะเข้าใจมาตลอดว่าพี่ชายเป็นหมอ เมื่อตอนเด็ก ๆ แม่เคยดูรูปของพี่ชายสมัยที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยเห็นพี่ชายใส่เสื้อผ้าเหมือนหมอจึงฝังใจมาตั้งแต่ตอนนั้น ก่อนที่จะจบจากประถมศึกษาแล้วนั้น แม่ก็ส่งอย่างหนักเพราะแม่หวังให้แม่สอบเข้าโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พ่อก็สนับสนุนโดยให้เงินไปเรียนพิเศษเพื่อสอบเข้า แต่ในที่สุดแม่ก็สอบเข้าไม่ได้ แม่รู้สึกว่าได้ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง

หลังจากนั้นแม่ตั้งใจว่าจะสอบเข้าโรงเรียนที่มีชื่อแห่งหนึ่ง แต่ความตั้งใจก็เปลี่ยนไปเมื่อเพื่อนสนิทแม่ที่ชื่อนูวาซึ่งเรียนด้วยกันมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา มาชวนแม่ให้ไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง ครอบครัวแม่เองก็เคร่งครัดในศาสนา พ่อกับแม่จึงให้แม่ตัดสินใจด้วยตัวเอง แม่จำได้ว่าใช้เวลาคิดเพื่อตัดสินใจเรื่องนี้อยู่ 2 วัน ก่อนจะตอบตกลงไปเรียนกับนูวา

นูวาเป็นคนที่ยิ้มแย้มและเรียนเก่งมากๆ แม่เคยชวนนูวาไปสอบเข้าโรงเรียนสาธิตด้วยกันแต่นูวาบอกว่าอยากเรียนศาสนา ปกตินูวาชอบมาเล่นที่บ้าน แม่แม่ชอบนูวามากเพราะยิ้มแย้ม ร่าเริง รู้จักเคารพผู้ใหญ่

ในที่สุดแม่ก็ได้เข้าเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง แม่เล่าว่า "ผมเป็นคนโหดดีเพราะเกรตเจสตีของผมเองค่อนข้างที่จะดี ผมก็เลยได้เรียนอยู่ห้องต้นๆ แล้วที่โหดดีกว่านั้น นูวาเพื่อนสนิทของผม ก็ได้เรียนอยู่ชั้นเดียวกับผม จึงกลายมาเพื่อนแท้ๆ ที่สนิทมากๆ ไปไหนไปด้วยกัน ถึงกับยอมตายแทนกันได้" ส่วนชั้นศาสนาแม่ได้เริ่มเรียนชั้นสี่ นูวาก็ได้เรียนชั้นเดียวกันแต่คนละห้อง

แม่เล่าถึงวีกรรมที่เคยทำกับนูวาครั้งหนึ่ง คือการเดินไป- กลับจากสถานีรถไฟยะลาไปสวนขวัญเมือง ซึ่งเป็นภาพที่แม่จำได้จนถึงทุกวันนี้ ที่ต้องเดินไปเพราะว่าทั้งสองคนอยากไปเที่ยวสวนขวัญเมืองแต่มีเงินน้อย จึงเลือกที่จะเดินไปและกลับ แม่บอกว่าเมื่อนึกถึงเรื่องนี้ก็อดยิ้มไม่ได้ ตอนนี้นูวาเรียนอยู่สุดท้ายที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของรัฐ ที่กรุงเทพฯ ส่วนแม่เรียนอีกมหาวิทยาลัยหนึ่ง เมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแม่มีเพื่อนใหม่ที่สนิทสนมกันหลายคน แต่นูวายังคงเป็นเพื่อนสนิทของแม่เสมอ

สมัยเรียนชั้นมัธยมแม่ชอบวิชาวิทยาศาสตร์ ชอบการประดิษฐ์ และการทดลอง งานอดิเรกแม่คืออ่านหนังสือ แม่มีกฎข้อบังคับของตัวเองคือ “ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งอัลกุรอาน และอะต๊ะฮอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม” สิ่งที่ภาคภูมิใจที่สุดในชีวิตคือการได้อยู่ในธรรมแห่งอิสลาม และสิ่งที่เสียใจมากที่สุดคือ “การเห็นประชาชนถูกเช่นฆ่า กตัญ แต่เราไม่สามารถช่วยอะไรได้เลย”

เลาะ เล่าถึงช่วงเวลาที่ยุติธรรมเพียงสั้นๆ ว่า “ต้องขอออกตัวก่อนเลยว่าผมเป็นเด็กค่อนข้างหัวดี ดังนั้นผมจึง สนุกกับการเรียนวิชาสายสามัญโดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นพิเศษ ผมว่ามันสนุกและท้าทายความสามารถดี ” เลาะชอบครูที่เปิดกว้าง ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนเต็มที่โดยไม่มัวมาอคติกับความเปิ่นมลาญมุสลิม งานอดิเรกของเลาะคือการเล่นกีฬา โดยเฉพาะฟุตบอล

มะ เล่าถึงสมัยเรียนมัธยมต้นว่า “ผมชอบวาดรูป เป็นกิจกรรมสุดโปรด ส่วนกีฬาทุกประเภทไม่อยู่ในสายตาผมเลย แต่ก็ต้องวิ่งทุกวันเพื่อสุขภาพ ตอนอยู่ม .ต้น ผมเคยไปประกวดเขียนรูปที่ท่าแพงโรงเรียนมัธยมสุโงโกลก ๑ .นาอาวิวาส เป็นหัวข้อเกี่ยวกับยาเสพติด ได้อันดับ 3 แค่นั้นก็หัวแล้ว”

เมื่อเรียนชั้นมัธยมปลายมะได้รับเลือกให้เป็นกรรมการนักเรียน มะบอกกว่า “งานนี้ต้องใจรัก เพราะเป็นงานบริการแทบทุกส่วน ” การเป็นกรรมการนักเรียนนอกจากจะได้ฝึกฝนการทำงานเพื่อส่วนรวมแล้ว มะยังรู้สึกว่าเป็น “ความเท่” อย่างหนึ่งของโรงเรียนที่มะเรียนอยู่ เนื่องจากนักเรียนปกติจะใส่เสื้อเชิ้ตนักเรียนแขนสั้น รองเท้าผ้าใบสีด้า หมวกกะปิเยาะห์สีขาว แต่ถ้าเป็นกรรมการนักเรียนจะได้ใส่เสื้อเชิ้ตแขนยาว รองเท้าผ้าใบสีขาว หมวกกะปิเยาะห์แฉ่งสีขาว

จากคำบอกเล่าจะเห็นว่าทั้ง 4 คนเป็นนักเรียนที่เรียนดีของโรงเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา จนถึงชั้นมัธยม สำหรับยูโซะและมะนั้นยังเป็นเด็กกิจกรรม และเป็นแกนนำของโรงเรียนด้วย

เส้นทางสู่การเป็นนักต่อสู้ : แรกเริ่มรู้จักและตัดสินใจ

โรงเรียนเป็นช่องทางสำคัญในการรับคนเข้าร่วมกลุ่มต่อสู้เพราะเป็นพื้นที่แห่งการต่อสู้ทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ ชาวมลาญมุสลิมหลายคนมองว่าโรงเรียนรัฐบาลเป็นเครื่องมือในการ บ่มเพาะความเป็นไทย รัฐบาลก็มองโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามว่าเป็นเครื่องมือในการปลูกฝัง อุดมการณ์ชาตินิยมมลาญเช่นกัน (ICG 2009:5)

ช่วงที่มะเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกิดเหตุการณ์สำคัญใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ การเผาโรงเรียน 36 โรงเรียน ใน 3 จังหวัด ภายหลังจากที่มะเข้าร่วมเป็นสมาชิกขบวนการก่อความไม่สงบจึงทราบว่า เหตุการณ์ครั้งนั้นเป็นการทดลองงานของกลุ่มก่อความไม่สงบ เรียกว่าปฏิบัติการเผาแผ่นดิน "โอปราซี โบนี ฮางุส"

ขณะที่มะเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 มะอยู่ในกลุ่มเพื่อน 12 คนทั้งหมดเป็นเด็กเรียน คือ ตั้งใจเรียนทั้งทางศาสนาและสามัญ เวลาว่างๆ มักนั่งจับกลุ่มคุยกันในห้องสมุดของโรงเรียนเสมอ เรื่องที่พูดคุยกันมักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง การเมืองร่วมสมัย

เพื่อนคนหนึ่งในกลุ่มมักเล่าให้เพื่อนๆ ฟังถึงคนบนเขาที่มะเคย ได้ยินว่าเป็นผู้ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ เพื่อนเล่าว่าคนเหล่านี้ได้เสียสละความสุขส่วนตัวที่จะได้อยู่อย่างสุขสบายกับครอบครัวเพื่อแผ่นดินปัตตานี คนเหล่านี้ออกจากบ้านไปต่อสู้เพื่อแผ่นดินของเรา เวลาผ่านไปเกือบหนึ่งภาคการศึกษาและเพื่อนๆ ที่ได้ยินได้ฟังเรื่องของคนบนเขาเริ่มเห็นคล้อยตามไปกับเพื่อนคนดังกล่าว

หลังจากนั้นไม่นานครูคนหนึ่งในโรงเรียนได้นัดให้มะและเพื่อนๆ ไปพบที่มีสยิดซึ่งอยู่ในโรงเรียนในเวลาที่ไม่มีคน ครูคนนั้นได้พูดถึงหลักการศาสนาบางข้อที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ และนัดแนะให้มาเรียนกลุ่มมะมาพบอีกครั้งหนึ่งเพื่อทำพิธีที่เรียกว่าซุมเปาะ หรือให้คำมั่นสัญญาจะร่วมอยู่ในแนวทางเดียวกับครูและเพื่อนที่มาชักชวน โดยจะไม่บอกใครถึงการร่วมครั้งนี้โดยเด็ดขาด ในการทำพิธีดังกล่าวจะมีกฎ 10 ข้อที่ทุกคนจะถือร่วมกันอย่างเคร่งครัดนับแต่นั้นจนถึงวันตาย 1 ใน 10 ข้อคือ

1. ต้องเคารพกิตติต่ออัลเลาะห์และหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง
2. จะต้องเคารพในการนำ
3. ต้องไม่เปิดเผยความลับแก่ศัตรูแม้ชีวิตจะหาไม่
4. ความสำคัญของการต่อสู้เหนือเรื่องส่วนตัว
5. ไม่กระทำการใดๆ ที่จะส่งผลเสียต่อการต่อสู้
6. ยินยอมเสียสละทรัพย์สินเงินทอง ชีวิตและร่างกายเพื่อองค์กร
7. ตีฆัมและน้อมรับการตีฆัมด้วยความซื่อสัตย์และบริสุทธิ์ใจ
- 8.หนักแน่นในคำพูดและคำสัญญา
9. ต้องรับการอบรมและให้การอบรมที่จัดขึ้น
10. ทำงานตามความสามารถด้วยความซื่อสัตย์และบริสุทธิ์ใจ

หลังจากการทำชุมนุมเป๊าะในเดือนวันนั้น มะและเพื่อนก็กลับมาใช้ชีวิตนักเรียนตามปกติ แต่ในบางคำคืนครุคนเดิมจะพามะและเพื่อนบางคนไปตามบ้านของผู้รู้ เพื่อให้มะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ปัตตานี นอกจากนี้มะยังได้เรียนหลักการศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องการต่อสู้และญิฮาดในเวลาเดียวกันก็ต้องอ่านหนังสือเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์และนักปฏิวัติทั้งหลาย เช่น เชกวาริฟี เติล คาสโตร เหมาเจ๋อตุง

ระหว่างที่เรียนที่โรงเรียนและไปร่วมประชุมและทำงานกับกลุ่มต่อสู้ พ่อกับแม่ของมะไม่รู้เรื่องเลย มะโกหกแม่ตลอดว่าไปรับฟังบรรยายต่างๆ ทุกครั้งจะถือหนังสือไปด้วย "เราไม่ได้ไปร่วม ทำเรื่องไม่ดีอะไร แม้จึงไว้ใจ" ในบรรดาพี่น้องทั้ง 3 คน แม่กับพ่อไว้ใจมะมากที่สุด

มะบอกว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มะเรียนอยู่ไม่ได้เห็นด้วยการต่อสู้ ตอนที่มะอยู่โรงเรียนนี้มะเป็นสภานักเรียนด้วย ผู้บริหารมักจะขอให้มะคอยสอดส่องดูแลเรื่องขบวนการฯ ส่วนอุสตาซที่ชักชวนเข้าขบวนการฯ ก็ขอให้มะคอยดูท่าทีของผู้บริหาร

มะรู้สึกว่าอุสตาซที่มาชักชวนเป็นผู้มีจิตวิญญาณนักต่อสู้ มีอุดมการณ์ "ครูเป็นคนดี" เสียสละมากที่มาสอนเรื่องขบวนการ ประวัติศาสตร์ปัตตานี โดยไม่เก็บเงิน ไม่หวังเงินเดือน บางคนเปิดบ้านเช่าตัวเองให้นักเรียนมาฟังบรรยาย เพื่อต้องการให้นักเรียนได้ มีอุดมการณ์ มีมุ่งมั่น มีวินัย สูง อุสตาซเหล่านี้จะไม่มีเรื่องชู้สาว ไม่ติดยาเสพติด แต่คนที่ไม่ใช่ขบวนการมักจะมีปัญหาเหล่านี้

มะคิดว่าเพื่อนมีส่วนอย่างมากในการตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มต่อสู้ "เพื่อนในห้อง .5/1 เป็นผู้ชาย 12 คน ทุกคนเข้าเป็นสมาชิกในวันเดียวกัน ในขณะที่พิธีชุมนุมเป๊าะกำลังเริ่ม มีการถามกันว่าสู้ไหม เราเป็นลูกผู้ชาย คนอื่นทำได้ เราก็ต้องทำได้ เราก็ต้องตอบไปว่า สู้ อยู่แล้ว ตอนนั้นทั้งกล้าทั้งกลัวผสมกัน แต่ความเอิกเขิมมันเกิดขึ้น " มะเล่าถึงความรู้สึกตอนนั้นว่า "พลังของเยาวชนมากล้นจริงๆ และความคิดว่า เราจะทำสิ่งดีๆ แม้ว่ามันจะผิดกฎหมายของคณาภิร (คณาภิร ศาสนา) แต่เพื่อให้พระเจ้าพ่อบรรเทาภัยกับกลุ่มเยาวชนกลุ่มนี้เป็นพ่อ"

มะเล่าว่าตอนนั้นพูดคุยกับเพื่อนว่า "ขวามลายูมุสลิมทุกคนที่รู้ถึงการมีขบวนการ วา ยิบ(เป็นชื่อบังคับ) ต้องเข้าร่วม วายิบต้องญิฮาด ใครไม่เข้า ร่วมถือว่า เป็นพวกซี้ลาคดาชาว เชื่อถือไม่ได้"

เมื่อเลาะ เข้าเรียนต่อในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ เลาะ รับประทานชุมนุมเป๊าะ ตอนอายุ 15 ปี เลาะถูกชักชวนเข้าร่วมกับขบวนการโดยเพื่อนที่เรียนศาสนาชั้นเดียวกัน เขาเป็นเพื่อนที่ดี ทั้งสองรู้จักกันได้เกือบปี เพื่อนคนนั้นจึงเริ่มคุยกับเลาะอย่างจริงจัง เลาะ

อธิบายว่า “จริงๆ แล้วผมเป็นคนที่มีต้นทุนสูงอยู่แล้ว ผมรู้ถึงประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าของพ่อ ตั้งแต่เด็ก หน้าที่ข้าँได้รับผลกระทบโดยตรงอีกด้วย” เพื่อนคนนั้นจึงไม่ต้องเล่าอะไรมาก

เลาะเล่าว่าช่วงแรกเป็นการตั้งคำถามเพื่อทดสอบทัศนคติ มุมมองและความเข้าใจของเลาะต่อเหตุการณ์และสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมากกว่า และชี้ให้เลาะเข้าใจมากขึ้นว่า คนมลายูมุสลิมไม่ได้ถูกกดขี่แค่เรื่องศาสนาและอัตลักษณ์เท่านั้น แต่ยังมีกรกดขี่เรื่องสิทธิในการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นของคน มลายูอีกด้วย เรามีดินแดนที่แสนอุดมสมบูรณ์ แต่ชาวบ้านกลับไม่สามารถแตะต้องและครอบครองสิทธิที่มีเหล่านั้นเลย คนมลายูจากจนถึงที่มีดินแดนที่แสนร่ำรวยด้วยทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความกระตือรือร้นในใจเลาะที่อยากเปลี่ยนแปลงสังคมบ้านตัวเอง ให้กลับมาเหมือนเดิมและ “ต้องการให้ประชาชนของผมได้รับสิทธิที่ตนควรมีเหล่านั้น ” เลาะจึงตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกทันทีที่เพื่อนชักชวน เลาะรู้สึกยินดีมากที่รู้ว่ายังมีคนอีกกลุ่มใหญ่ที่มีแนวคิดและเป้าหมายไม่ต่างกัน “ที่จะร่วมกันปลดปล่อยประชาชนของหมจากการถูกกดขี่และความอยุติธรรมเหล่านั้น ” ในตอนนั้นเลาะยังไม่วันทักว่าจะทำอะไรได้บ้าง รู้เพียงว่านั่นคือภาระหน้าที่ที่เราทุกคนต้องร่วมกันทำ ตอนที่เลาะตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มต่อสู้ เลาะไม่ได้บอกพ่อแม่ ส่วนหนึ่งเพราะเลาะคิดอยู่เสมอว่า หากมันไม่ดี ไม่ใช่อย่างที่เลาะคิดไว้ก็สามารถก้าวออกมาเมื่อไรก็ได้

ตอนที่เข้าร่วมเลาะไม่รู้ว่าจะองค์กรที่เข้าร่วมเป็นองค์กรอะไร ชื่ออะไร เมื่อผ่านไปแล้ว 2 ปี จึงรู้ว่าตัวเองเป็นสมาชิกของ BRN “ผมว่า BRN เป็นขบวนการที่มีแนวคิดน่าฟังและมีการปฏิบัติการอย่างเป็นขั้นตอนและมีระบบระเบียบ BRN ไม่ได้มุ่งแค่เพียงแนวคิด ดิสสลาหมิกเท่านั้น แต่ยังมีดีแนวคิดประชาธิปไตยและรัฐสวัสดิการร่วมด้วย นั่นทำให้ BRN ต่างจากกลุ่มต่อสู้อื่น ” ตอนนั้นเลาะรู้สึกทั้งถึงความขลังของกลุ่มต่อสู้เป็นอย่างมาก รู้สึกว่ามันยิ่งใหญ่และตัวเองได้เป็นส่วนหนึ่งในมัน โดยมีเพื่อนที่สาบานตนพร้อมกับเลาะ 6 คน ต่อหน้าบุคคลที่หน้าเชื่อถือคนหนึ่ง

แม้ในช่วงแรกเลาะจะยังไม่รู้อะไรเกี่ยวกับการเป็นกลุ่มต่อสู้มากนัก แต่เลาะก็รู้สึกศรัทธาในเป้าหมายการปลดแอกประชาชนจากการถูกกดขี่และความอยุติธรรม โดยให้ประชาชนเป็นผู้เลือกในการกำหนดชะตากรรมของตัวเอง หลังจากนั้นเลาะได้รับก ารสั่งสอน สืบทอดแนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้ซึ่งเลาะเห็นด้วยอย่างยิ่งในหลักการกับสถานการณ์ ณ ตอนนั้น ในช่วงนั้นเลาะคิดว่ากลุ่มต่อสู้มีน้อยมากต่างจากปัจจุบันและไม่ได้เปิดเผยอย่าง เลาะได้ศึกษาถึง

เหตุผลของการต่อสู้โดยมีประเด็นประวัติศาสตร์ ศาสนา และนโยบายของรัฐ ที่ชาวบ้านไม่เห็นด้วยต่างๆ

สำหรับมะกับละเซ ทั้ง 2 คนตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มต่อสู้ทันทีภายหลังจากถูกชักชวน และสิ่งที่ทั้งสองคนมีเหมือนกันคือเคยเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงมาก่อน ในขณะที่ยูโระและแม ใช้เวลาในการตัดสินใจนานกว่า

ก่อนที่ยูโระจะเข้าโรงเรียนมัธยมปลายที่ยะลา ยูโระรู้อยู่แล้วว่ามีกลุ่มต่อสู้จากหนังสือที่บ้าน ครั้งหนึ่งยูโระกับเพื่อนกลุ่มหนึ่งถูกชักชวนจากเพื่อนในโรงเรียนบอกว่าให้ไปเจอกันที่แห่งหนึ่ง เมื่อไปถึงเพื่อนให้ไปเอาน้ำละหมาด แล้วเข้าไปนั่งคุยกัน เมื่อยูโระเข้าไปพบว่ามีคนๆ หนึ่งปิดหน้าตาด้วยการสวมหมวก แต่ยูโระจำได้ว่าเขาค้นคนนั้นคือใคร คนปิดหน้าคนนั้นเริ่มต้นเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ปัตตานีว่า "อฮแมซีแย" มาทำอะไรชั่วร้ายกับเราตั้งแต่เมื่อ 200 - 300 ปีที่แล้ว ซีแยอยู่ร่วมโลกกับพวกเราไม่ได้ จิงซีแยมาจากประเทศจีนด้วยซ้ำไป"

ยูโระเห็นว่าการเล่าประวัติศาสตร์ ตริและเหตุการณ์ของคนที่เปิดหน้านั้น เล่าความจริงหนึ่งประโยคแล้วขยายต่อด้วยความรู้สึกเยอะแยะมากมาย เช่นบอกว่าหะยีฮหลงต่อสู้เพื่อปัตตานี แต่รัฐไทยกลับมอบความตายให้กับเขา บางเรื่องในประวัติศาสตร์ที่คนปิดหน้านำมาเล่าก็เกินจริงไป ยูโระจึงเถียงกับเขาในที่ประชุมนั้น

หลังจากที่ไปร่วมการประชุมครั้งนั้น ยูโระไม่ได้ไปร่วมชุมเปาะในครั้งต่อมาจึงไม่ได้รับการติดต่อจากกลุ่มต่อสู้อีกเลย แต่ไม่ได้หมายความว่ายูโระจะไม่ร่วมเป็นนักต่อสู้

ยูโระเล่าว่าความคิดเรื่องการต่อสู้มีมาตั้งแต่เด็กๆ ส่วนการต่อสู้เพื่อปัตตานีอาจได้รับความคิดมาจากพ่อที่ "เป็นสิ่งที่เราต้องทำ เราเห็นว่าถ้าไม่ทำอะไรจะเกิด ถ้าเราไม่ทำเราเห็นแก่ตัว" การต่อสู้มีอยู่คู่กับตัวโระตลอดเวลา "ผมรู้สึกว่าพอตื่นนอนก็ไม่ได้คิดเรื่องอื่นแล้ว อย่างพอผมได้ยินข่าวว่าสนามหลวงปิด ผมก็ต้องมา ไม่ใช่เฉพาะเรื่องได้ ภาคใต้เป็นความผูกพันอยู่แล้ว แต่ผมสู้กับความไม่ยุติธรรม ใครทำอะไรไม่ยุติธรรม ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือโต๊ะครูผมสู้หมด ถ้าแยกดินแดนได้แล้วสิ่งที่เราต่อสู้ยังอยู่ ความไม่ยุติธรรมยังอยู่ ผมก็จะไปกบฏของปัตตานี " ยูโระบอกว่าชอบโวยวาย ถ้าหากเจอคนไม่ตี เพื่อจะให้คนอื่นเห็นว่าคน นั้นไม่ตี ชอบให้มีปัญหาเพื่อให้คนอื่นได้เห็นปกติแล้วหากเกิดปัญหาคนส่วนใหญ่จะกลัว ไม่กล้าโวยวาย

เส้นทางของแม ในการเป็นนักต่อสู้เริ่มเมื่อเขาเรียนอยู่ชั้น 4 เรียนศาสนาชั้น 8 ก็มีคนมาหาชวนให้ร่วมกับกลุ่มขบวนการเพื่อเรียกร้องเอกราชรัฐปัตตานี

เขาก็นำพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติกับผมเกี่ยวกับการมีรัฐปาตานีदारุสลามเมื่ออดีต การมีผู้ปกครองที่เป็นมุสลิม การที่สยามมากบุกโจมตีและเช่นฆ่าทำร้ายพี่น้องของเราและปู่ย่าตายายของเรา ช่วงแรกๆ ผมปฏิเสธ สาเหตุที่ปฏิเสธเพราะหลักฐานอ้างอิงถึงการปฏิบัติในอัลกุรอานและอะฮ์ดี ของเขายังอ่อน ผมก็เลยรู้สึกไม่แน่ใจ บวกกับความเข้าใจที่ตัวเองคิดว่า ถ้าเกิดเราเข้าไปร่วมเราจะต้องไปจับปืนนะ มันก็เลยทำให้เรารู้สึกหวาดกลัวด้วย จึงพยายามเลี่ยงหนีบุคคลผู้นี้ โดยเวลาที่เขามาเพื่อขอแลกเปลี่ยนกับผม และผมก็จะไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น แล้วพยายามบอกเขาว่าเราไม่ว่างในช่วงนี้ โทกเขาบ้างว่าเราคิดงานอย่างนั้น อย่างนี้

จนมาวันหนึ่ง “สิ่งที่ผมหวาดกลัวกับความป่าเถื่อนและความอำมหิตได้มายังผม ” ผู้นำศาสนาคณะหนึ่งซึ่งเป็นญาติใกล้ชิดกับครอบครัวของแมดุกกราดอิงบนบ้าน เพื่อนบ้านที่อยู่ติดกันเล่าถึงเหตุการณ์และให้ การกับเจ้าหน้าที่ว่าเป็นฝีมือของทหาร เพราะคนร้ายมาด้วยรถกระบะที่ทหารขอใช้ เพื่อนบ้านคนนั้นบอกว่าเขาจำได้แม้ว่าเป็นรถทหารเพราะมันจะต่างกับรถทั่วไป “แต่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับไม่สนใจที่จะติดตามจับโจรผู้ร้าย ปล่อยใจไปอย่างไม่แยแส หลังจากนั้นไม่นานพยานในเหตุการณ์ก็ถูกเก็บ โดยที่ไม่เป็นข่าว แต่พอมีคนไทยทูตถูกยิง หรือทำร้ายกลับสามารถจับได้โดยทันที ทั้งๆที่คนเหล่านั้นล้วนแต่เป็นแพะ และก็ต้องปล่อยออกมา เพราะหลักฐานอ่อนบ้าง อะไรว้าง ยิ่งสร้างความน่าเจ็บแค้นใจให้กับผมและคนในพื้นที่มากยิ่งขึ้น”

จากเหตุการณ์ดังกล่าวแมพยายามหาหนทางที่จะช่วยเหลือ ปกป้อง ญาติ พี่น้องของตัวเองจากความชั่วร้ายของทหารในพื้นที่ แมอยากมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในบ้านเกิดของตัวเอง รวมทั้งเป็นกระบอกเสียงที่จะสื่อให้สาธารณชนได้รับทราบถึงความขัดแย้งและอารมณ์ความรู้สึกของชาวบ้านในพื้นที่ โดยคิดว่าการศึกษาจะสามารถทำสิ่งเหล่านี้ได้

เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาทั้งยูโอะและแมยังไม่ได้ตัดสินใจเข้าร่วมต่อสู้กับกลุ่ม ทั้งสองคนมุ่งหน้าคำตอบในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

“สมางัต” มลาญูปาตานี: ประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม

คำว่า “สมางัต” (semangat) ภาษาไทยแปลว่า จิตวิญญาณ อีกนัยยะหนึ่ง สมางัต คือ ความรู้สึกร่วมของคนมลายู ความหวงแหนในชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา หากถูกุกรานใน

มิติใดมิติหนึ่ง สามารถเชื่อมโยงได้โดยอัตโนมัติ สมองตามลยาปาดานีสร้างขึ้นโดยบอกว่าขามลยา ถูกกระทำอย่างไร (สัมภาษณ์ผู้มีอัมหมัด อายุ ๗๒ ปี ๑ พฤศจิกายน 2553) การชักชวนคนเข้าสู่ กลุ่มต่อสู้จึงใช้ประวัติศาสตร์ของผู้ถูกกดขี่หรือความทรงจำของผู้ถูกกระทำ

มะ อธิบายขั้นตอนในการปลุกสมangat “ยูแวน” ว่า 1. **กวนให้ขุ่น** หมายถึงก่อกวน ความรู้สึก ด้วยการการให้ร้ายเจ้าหน้าที่มากที่สุด เวลาพูดให้พูดคุยแบบธรรมดา ทำให้คนฟังคล้อย ตามมากที่สุด ทำให้ผู้ฟังจมนมด้วยเหตุผล ซิติตากไปเป็นตัวอย่างที่ดีเพราะได้เห็นภาพอย่าง ชัดเจน ให้อูและรับรู้ว่าสยามทำอะไรกับคนมลายู แล้วตั้งคำถามว่าคนมลายูทำผิดอะไรจึงต้องทำ กันถึงขนาดนี้ เสริมด้วยการบอกว่าอย่าไปไว้ใจสยามมาก เพราะทำกับเราขนาดนี้

2. **อุ้มให้ร้อน** โดยใช้ประวัติศาสตร์เริ่มจากเล่าให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของปัตตานี สยามเป็นคนซื้อจระเข้ยกมายึดปัตตานี เมื่อมายึดก็ย้ายคนปัตตานี บอกรู้จักเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่กรือเซะ ตามมาด้วยดูขงนอู รวมถึงรู้จักวีรบุรุษของปัตตานีมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเหยื่อหลัง เป้าชู หรือโคธิกรหลายคนที่เสียชีวิตไปแล้ว ทั้งที่ยังใช้ชีวิตอยู่บนเขา สำหรับใน สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาจะใช้วิธีจัดทัศนศึกษาไปดูกูโบร์เจ้าเมืองต่างๆ ทั่วเกาะยะหิง มัสยิดกรือเซะ บางครั้งบางชมรมจัดให้มีกิจกรรมสำนึกกรกฎมิมหลังของตัวเอง การสร้างสมangatยังทำ อย่างรัดกุมด้วยการใช้ศาสนา อธิบายการกระทำต่างๆ บนฐานของศาสนาและปฏิฮาด ในส่วนตัว มะเองก่อนหน้านี้อูได้เรียนรู้อูเรื่องราวของประวัติศาสตร์ปัตตานีมาบ้างจากการบอกเล่าของปู้ย่า ตายายที่บ้าน เช่นบ้านของมะเล่าเรื่องการรุกรานของสยามเพราะว่าปู้ ของปู้มาจากสันตัน ซึ่ง จิงจู้ แล้วปู้ของปู้เป็นคนนราธิวาสที่ย้ายหนีสงครามไปอยู่กสันตัน เมื่อสงครามระหว่างสยามกับ ปัตตานีสงบจึงย้ายกลับมามาอยู่นราธิวาส

3. **พร้อมแล้วสู้** ด้วยการตั้งเข้ากลุ่มต่อสู้ ปลุกฝังอุดมการณ์ เตรียมฝึกฝนการต่อสู้ และ 4. **ปู้ไม่กลับ** เมื่อมาถึงจุดนี้จะไม่ถอยแล้ว “เขาจะมองเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ อาสาสมัคร ป้อมกันรักษาหมู่บ้านเป็นแค่ “หมู” ตัวหนึ่ง เรื่องอะไรที่จะยื่นเขาให้หมูมันจับไป สู้เอาหมูไปลงนรก แม้ถูกพวกหมูมันสังหารทั้งที่ยังกำปิ่นจะตีกว่า เพื่อให้พระผู้เป็นเจ้าของพระทอภัยในการกระฮิต (การ ตายในแนวทาง ของศาสนา)” การตายด้วยการปฏิฮาด เป็นการตายที่มันใจได้ว่าจะได้ขึ้นสวรรค์ เพราะได้ทุ่มเทกับหน้าที่นั้นต่อสู้ได้ดีที่สุดแล้ว

ขณะที่เรียนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนประถมและมัธยมนั้นมะมีความสงสัยอยู่ว่าใน ประวัติศาสตร์สุโขทัย ออยุธยา ไม่เคยปรากฏว่ามีคนมลายูเลย มะรู้ สึกว่าสุโขทัยโลกเป็นชื่อภาษา มลายูแล้วทำไมคนไทยจึงมาปกครอง

ยูโตะ เล่าถึงสมมติว่า "ถ้ามีสมมติอุปสรรคแค่นั้นก็ผ่านไปไม่ได้" โดยทั่วไปจะใช้สมมติในการสร้างแรงบันดาลใจให้อีกทีม ส่วนใหญ่จะใช้ประวัติศาสตร์ปัตตานีเชื่อมกับหลักการศาสนาด้วยการเล่าว่าปัตตานีเคยยิ่งใหญ่อย่างไร

สำหรับยูโตะแล้วสมมติของเขาคงไม่ได้เกิดขึ้นที่โรงเรียน หากเกิดขึ้นที่บ้าน เพราะที่บ้านมีหนังสือเยอะมาก ที่บ้านพ่อมีห้องทำงานที่เหมือนห้องสมุด ยูโตะสามารถหยิบหนังสือเหล่านั้นมาอ่านได้ทุกเล่ม บ้านย่าซึ่งอยู่ใกล้กันก็มีห้องสมุดขนาดใหญ่ หนังสือมากมายที่บ้านย่าเป็นของปู่เลี้ยงและอา อาของยูโตะมีหนังสือการเมืองหลายเล่ม ยูโตะเล่าว่าอาคนนี้เคยมาเรียนที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อเรียนจบไปเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนประจำต.สุโงปาดิ จ.นราธิวาส ต่อมาอาเดินทางไปเมกกะฮุ ได้มีโอกาสไปเยี่ยมญาติ ทำให้อยากเรียนศาสนามากขึ้น จึงเรียนศาสนาที่นั่นหลายปี แล้วกลับมาเป็นโต๊ะครูสอนศาสนา ช่วงที่ยูโตะเรียนอยู่ชั้นประถมจำได้ว่าอาถูกหมายเชิญตัวไปพบกับเจ้าหน้าที่ อาจิงย้ายไปอยู่มาเลเซีย

สำหรับหนังสือมากมายที่ยูโตะอ่านนั้น มีทั้งภาษาไทย ภาษามลายูอักษรยาวี และรวมส่วนหนึ่งเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ ยูโตะ มองว่าตัวเองเป็นคนขี้เกียจ แต่ก็ชอบอ่านหนังสือ หนังสือประวัติศาสตร์ที่ยูโตะได้อ่านในวัยเด็กจากชั้นหนังสือในบ้าน หลายเล่มบอกถึงเรื่องรัฐปัตตานีที่เคยเป็นอาณาจักรแห่งหนึ่ง มีเรื่องของการต่อสู้ระหว่างปัตตานีกับสยามตลอดเวลา

อย่างไรก็ตามยูโตะยืนยันว่าไม่ได้ชอบอ่านเพียงแค่ประวัติศาสตร์ปัตตานีเท่านั้น ที่บ้านมีหนังสือประวัติศาสตร์ไทยด้วย เวลาที่ได้อ่านประวัติศาสตร์ไทยเกี่ยวกับอาณาจักรโยนก เชียงแสน สุโขทัย ก็รู้สึกซาบซึ้งใจไปด้วย แต่ก็สับสนว่าบรรพบุรุษของเราเป็นใครกัน

จากการที่ได้อ่านประวัติศาสตร์ทั้ง 2 ภาษา ยูโตะเห็นว่าประวัติศาสตร์ที่เขียนในภาษามิต่างกับหนังสือประวัติศาสตร์ไทย ไทยมักปิดบังเรื่องราวต่างๆ ไม่พูดถึงบางเหตุการณ์ แต่ในภาษามลายูมีมักเขียนทุกเรื่อง เขียนถึงคนต่างๆ แต่ไม่ได้เพิ่มเติมอารมณ์ความรู้สึกมากนัก ทำให้เรื่องที่เขียนถึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่จะเกิดขึ้นได้ หรือที่บุคคลคนหนึ่งจะกระทำขึ้นได้

การได้อ่านหนังสือประวัติศาสตร์หลายเล่มทำให้ยูโตะรู้จักผู้คนในประวัติศาสตร์หลายคน เมื่อถามถึงวีรบุรุษของยูโตะ ยูโตะตอบว่าตนภูมิใจอะไอดีตนเป็นวีรบุรุษในใจเขาคงตลอดการ เพราะแนวทางการต่อสู้ของตน ภูมิใจดีตนมีความก้าวหน้ามาก ไม่ได้เป็นการต่อสู้ด้วยอาวุธ แต่ใช้การเจรจาทางการทูต สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อยูโตะได้อ่านหนังสือเรื่องฮ

วิมา มาลาชา ของนิอันวา นิมาหามุด² ซึ่งเป็นอาจารย์อยู่ที่ UKM ทำให้อยู่รู้สึกประทับใจในตัวของ ตนมูมะไฮยิตดิน มากขึ้น ยูโระบอกว่าตนมูมะไฮยิตดินไม่ได้เป็นวีรบุรุษของคนปัตตานีเท่านั้น แต่ เป็นวีรบุรุษของคนมาเลเซียและอินโดนีเซียด้วย

นอกจากหนังสือประวัติศาสตร์แล้ว ยูโระเล่าว่าได้อ่านหนังสือทางนำ และมติดินมา ตั้งแต่เด็ก เรื่องราวต่างๆ ที่จำได้จากการอ่านหนังสือคือเรื่องขอ บอสเนียและปาเลสไตน์ ตอนนั้น รู้สึกเจ็บปวดไปกับปาเลสไตน์มาก ส่วนบอสเนีย ยูโระเล่าว่าตั้งแตเรียนหนังสือชั้นเตรียมป .1 ได้มีโอกาสเห็นภาพเด็กๆ ในบอสเนีย เห็นภาพคนถูกฆ่า ยูโระรู้สึกว่าเขาต้องตอบโต้กับสิ่งที่เขาทำกับ เรา ต้องมีอาวุธเพื่อต่อต้าน ภาพคนถูกระเบิด ได้ กษัตราอาหาร อยู่ในความทรงจำของยูโระ ตลอดมา

แม้ว่ายูโระจะอ่านประวัติศาสตร์เยอะ และเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาแห่งเดียวกับมะ รวมทั้งญาติพี่น้องบางคนก็มีแนวโน้มที่จะเป็นสมาชิกขบวนการเคลื่อนไหวในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยูโระกลับไม่ได้รู้สึกอยากเป็นส่วน หนึ่งของขบวนการดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบการเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่ง ยูโระบอกว่าโรงเรียนเก่าที่จังหวัด นราธิวาสไม่ได้มีบรรยากาศที่ทำให้รู้สึกว่าการชักชวนให้เข้าร่วมขบวนการแต่อย่างใด แต่ โรงเรียนที่เรียนในจังหวัดยะลานั้นทำให้รู้สึกอย่างทุกครั้ง ที่เรียนศาสนา เวลาที่เรียนศาสนาทำให้เรารู้จักว่าเขาเป็นใคร ทำให้รู้ว่ามันมีหน้าที่อะไร เมื่อเป็นมุสลิมมีหน้าที่อะไร โรงเรียนมัธยมปลายที่ ยูโระเรียนอยู่สอนรัฐศาสตร์ สอนเรื่องสิทธิ สอนว่าเราจะต้องเรียกร้องสิทธิของเรา โรงเรียนทำให้ภูมิใจว่าคนมุสลิมต้องมาปกครองโลก คล้ายกับตะวันตกจะปกครองโลก

นอกจากนี้ก็จะพูดถึงเหตุการณ์ที่ถูกกระทำในปัจจุบัน เขาพูดถึงกษัตริย์ที่เคยปกครอง อาณาจักรปัตตานี เหตุการณ์ดูของ ยูโระพูดถึงบุคคลในประวัติศาสตร์เช่นเหยียฮุลง

การเล่าเรื่องชีวิตประจำวันที่คนมาหลายเผชิญกับการที่ต้องดำรงชีวิตภายใต้ผู้ ปกครอง ไทยพุทธจะเป็นเรื่องจริงมากกว่า เช่นคนมาอยู่ไปอำเภอจะถูกดูถูก ไม่ได้รับความช่วยเหลือใดๆ เมื่อก่อนนักศึกษาก็ไปเรียนที่วิทยาลัยครูยะลาถูกห้ามไม่ให้สวมฮิญาบ คนมาอยู่ต้องเรียกร้องต่อผู้ จึงได้รับอนุญาตให้สวมฮิญาบไปเรียนหรือทำงาน คนจีน คนชียะได้เป็นนายอำเภอ ได้เป็นครู เป็น ข้าราชการระดับสูง แต่คนมาอยู่ถึงแม้จะมีการศึกษาสูงแค่ไหนก็ไม่สามารถมีตำแหน่งสูงได้ ถ้า

² ยูโระประทับใจนักประวัติศาสตร์คนนี้อย่างมาก เพราะเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2553 ที่ผ่านมา อ.นิอันวา นิมาหามุดได้เสียชีวิต ยูโระได้ส่งข้อความแจ้งข่าวดังกล่าวแก่ผู้วิจัยทางโทรศัพท์ด้วย

หากไปอยู่มาเลเซียคนเหล่านี้จะได้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยมีคนนับถือมากมาย "อิสลามะฮ์ (ผู้ศานา) ของคนปัตตานี ได้รับการนับถือในชุมชนตารา (คาบสมุทรมลายู) แต่ซีแยกกับตูลูเกา"

สำหรับยูโซะแล้วการกระทำของรัฐเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เขาเห็นด้วยว่าควรจะต้องสู้ แต่ไม่เห็นด้วยกับการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรง

เลาะ เล่าถึงการประวัติศาสตร์ที่ได้ฟังมาว่า ในอดีตมีอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และเจริญรุ่งเรืองมากคือ อาณาจักรศรีวิชัยมีพระยาวิง สาเป็นกษัตริย์และมีเหตุการณ์ที่ทำให้พระยาวิงลาต้องรับศาสนาอิสลาม จนเปลี่ยนชื่อรัฐ เป็น"รัฐปาตานี"และเปลี่ยนชื่อตัวเองเป็น อิสมาแอลแซค รัฐอิสลามจึงเกิดขึ้นในยุคนั้นและมีการสืบทอดตำแหน่งกษัตริย์ตามตระกูลจนเกิดการแย่งชิงอำนาจ ผู้สืบทอดที่เป็นผู้ชายตายไปหมด ทำให้ตำแหน่งก็สืบทอดแก่ผู้หญิง จนในปี 1785 รัฐปาตานีเสียเอกราชพ่ายสงครามแก่รัฐสยาม และรัฐสยามเปลี่ยนระบบการบริหาร ได้แต่งตั้งคนบริหารชั้นใหม่ มีการจับเชลยทาสในรูปแบบต่างๆ มีนโยบายผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เปลี่ยนสัญชาติและอื่นๆ จนเกิดกระบวนการต่อสู้ขึ้นมามากมาย

สำหรับศาสนาอิสลาม เลาะอธิบายว่าอิสลามมีบทบัญญัติในการต่อสู้ชัดเจน คือ จะต้องไม่สู้จนใครก่อน การตอบโต้ต้องเป็นไปเพื่อปกป้องและป้องกันการรุกรานที่เกิดขึ้น โดยต้องมีปฏิบัติเป็นขั้นตอนจากเบาไปหนัก คือตั้งแต่เจรจาไปจนถึงการทำสงคราม (เป็นวิธีสุดท้าย) อิสลามคือศาสนาที่มุ่งเน้นสันติภาพแท้จริง เพราะแม้แต่ในภาวะสงครามก็มักกฎเคร่งครัด คือ ต้องไม่ทำร้ายเด็ก ผู้หญิง คนชรา พระ สัตว์เลี้ยง ห้ามทำลายพืชพันธุ์ ต้นไม้ บ้านที่อยู่อาศัยและศาสนสถานของอีกฝ่าย

ในอิสลามทุกคนคือพี่น้องกัน การเป็นพี่น้องของมุสลิมทุกคนดูจะเรื่อร้างเดียวกัน เมื่อพี่น้องถูกทำร้ายหรือได้รับความไม่เป็นธรรมทุกคนก็ยอมเจ็บปวดด้วย นั่นคือเกียรติอย่างสูงของศาสนาอิสลามที่สอนให้รักและปฏิบัติต่อผู้อื่นเหมือนที่รู้สึกต่อตนเอง การช่วยเหลือพี่น้องที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงเป็นภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่ที่มุสลิมต้องแบกรับจนกว่าความธรรมจะหมดไป งานของ Andrew Cornish(1997:4) ที่ศึกษาเรื่องราว ความขัดแย้งของชาวมลายูกับ ช้างราช การไทย ผ่านการผลิตยาพารา ในจังหวัดยะลาได้กล่าวว่า "เวทีความขัดแย้งใหญ่ระหว่างคนไทยและชาวมลายูคือเรื่องการต่อสู้กันในประวัติศาสตร์ภาคใต้ของไทย การต่อสู้เกิดขึ้นทั้งในการพูดและในการเขียน"

บทสรุปถึงสมำัดของมะคือ "สมาจัดปัตตานีจะอยู่ในตัวคนมลายูปัตตานีน้อยแล้ว แต่จะถูกปลุก ถูกใช้ไปในทางใดก็สุดแท้แต่การได้รับรู้ถึงประวัติศาสตร์แห่งมูบิด" เห็นได้ว่ากลุ่มต่อสู้ไม่ได้

"ปลุก" หรือ "ฝัง" สมารถได้กับเขา วรณ เพราะสมารถถูกปลุกมาตั้งแต่คนมลายูเกิด ฝังมาในครอบครัว ด้วยภาษา ศาสนาและวัฒนธรรม "มลายูอิสลามปาตานี" สิ่งที่ถูกฝังทำเป็นเพียงการ "ปลุก" สิ่งที่มีอยู่แล้วให้ตื่นขึ้นมาเพื่อให้เกิดความฮึกเหิม เพื่อให้ต่อสู้

หนทางการต่อสู้ในรั้วมหาวิทยาลัย

เมื่อจบ การศึกษาชั้นมัธยมปลาย มะ ยูโระ ละละและแม สอบเข้าศึกษาต่อใน มหาวิทยาลัยปิดของรัฐได้ทุกคน

เพื่อน 12 คนที่เข้าร่วมกลุ่มต่อสู้ของมะแยกย้ายกระจัดกระจายไปอยู่ที่ต่างๆ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังจากสอบเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัย สำหรับมะสอบเข้าคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และย้ายมาอยู่บ้านเช่าหลังราชภัฏ เขาแล้วเลือกเรียนสาขาเคมี เพราะตั้งใจจะไปผลิตระเบิดโดยเอาสารเคมีบางส่วนมาจากห้องทดลอง เรียนได้เพียง 1 ปี มะรู้สึกตัวเองเรียนไม่ทัน เพราะเวลาส่วนใหญ่ปฏิบัติงานให้กับขบวนการ ที่บ้านเช่าก็มีคนมาตลอดเนื่องจากเป็นที่อบรม จึงเปลี่ยนไปเรียนคณะศิลปกรรมออกแบบประยุกต์ศิลป์ รู้สึกว่าง่ายกว่า แต่ในที่สุดก็เรียนไม่จบ

ช่วงเวลานั้นมีคนของกลุ่มต่อสู้ติดต่อกับมะเป็นประจำ บอกให้มะออกกำลักร่างกายและทำร่างกายให้แข็งแรง มะจึงต้องไปวิ่งที่ศูนย์เยาวชนยะลาเป็นประจำ ซึ่งจะมีคน นคอยติดตามดูความเคลื่อนไหวของมะตลอดเวลา

เมื่อมาเรียนชั้นปีที่ 2 จึงถูกเรียกตัวไปฝึกร่างกายบริเวณป่าชายเลนแห่งหนึ่ง ที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ที่นั่นเขามีรหัสประจำตัวและเป็นสมาชิกวันที่ 12 มะเริ่มฝึกอย่างหนักเป็นเวลา 1 เดือน ไม่ว่าจะเป็นฝึกร่างกายให้ แข็งแรง ฝึกการเคลื่อนไหวในท่วงท่าต่างๆ ปีนต้นไม้ พรวัวโดยเอาหัวลง ยึดพื้นโดยใช้กำปั้น แขน้ำในบ่อปลาเพื่อให้ร่างกายทนได้กับทุกสภาวะ ฝึกการหายใจคล้ายๆ พลังลมปราณของจีน ทั้งหมดทำให้ร่างกายแข็งแรง เคลื่อนไหวรวดเร็ว มะบอก ว่าโจรนิจาที่ลงในช่วงก่อนหน้านี้นี้ก็คือพว กम्मเอง หลังจากจบหลักสูตรฝึกร่างกาย มะรู้สึกว่าตัวเองตัวใหญ่มาก เห็นคนอื่นตัวเท่ามด "ผมทำได้อย่างที่จา พนมทำในหนัง โจรนิจาที่ได้ยินนั้นพวกผมเอง"

พื้นที่ปฏิบัติการพื้นที่แรกของมะคือ อำเภอวามัญ จังหวัดยะลา มะเข้าพื้นที่ด้วยการฝากฝังของขบวนการไว้ไปอยู่กั บบ้านชาวบ้านบ้านหนึ่ง โดยชาวบ้านคนนั้นจะบอกกับคนอื่น ๆ ว่ามะเป็นญาติมาพักอยู่ด้วย ทุกๆ วันหน้าที่ของมะคือการสำรวจพื้นที่ในละแวกนั้นอย่างละเอียด

โดยจะต้องเดินเท้าให้รอบหมู่บ้าน ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน เวลาฝนตกและแดดออก มะจะต้องรู้จักพื้นที่ไม่ใช่แค่ภูมิประเทศ แต่ต้องรู้ว่าภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงอย่างไรในอากาศที่แตกต่าง ร่องน้ำอยู่ตรงไหน เพื่อเวลาปฏิบัติกรและหนีจะได้ไม่ผิดพลาด

สำหรับงานแรกที่จะได้รับมอบหมายคือขโมยปืน ผู้เข้าร่วมขบวนการทุกคน จะไม่ได้รับแจกอาวุธ อาวุธปืนอาจแจกให้กลุ่มหรือที่รัฐเรียกว่าเซลล์ (ซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 6 คนต่อ 1 กลุ่ม และมีผู้ดูแล 1 คน ซึ่งเรียกกันว่าเบอร์มิมเป็น (Permempen)) กลุ่มละ 1 กระบอกเท่านั้น สมาชิกจะต้องไปหาอาวุธมาเองด้วยการขโมยจากเจ้าหน้าที่ แผนการณ์ของมะในครั้งนั้นคือขโมยอาวุธปืนจากเจ้าหน้าที่ที่ป้อมตำรวจแห่งหนึ่ง มะเล่าถึงปฏิบัติการของเขาว่าเริ่มต้นจากการเดินเข้าไปใกล้ป้อมให้ได้ระยะหนึ่ง แล้วจึงลกลานโดยใช้ข้อศอกกับปลายเท้าเพื่อไม่ให้เห็นร่องรอย ปฏิบัติการครั้งนี้ไม่มีคนดูตั้งแต่ทางคอยช่วยอยู่แล้ว เมื่อมะคืบคลานเข้าไปใกล้ป้อมตำรวจจนกระทั่งเอาคางไปเกยอยู่ที่บังเกอร์แล้ว ตำรวจก็ยังคงไม่เห็นเพราะกำลังนั่งดูการแข่งขันบอลอยู่ ซึ่งตรงนั้นมะมีความเห็นว่าหากจะให้ตำรวจไทยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพควรที่จะเลิกงานดาวเทียมหรือโทรทัศน์ในป้อม อย่างไรก็ตามมะเล่าว่ามีตำรวจคนหนึ่งคือยะแหวดระวังเป็นพิเศษ เมื่อลมพัดมาทำให้เขาหันมามอง เพราะอาจได้กลิ่น เขาพยายามหาว่ามีอะไรผิดปกติไหม คนที่คอยดูต้นทางจึงเรียกให้มะกลับออกมา เพราะคิดว่าตำรวจเริ่มรู้ตัวแล้ว มะจึงถอยออกมาอย่างปลอดภัยแต่ไม่ได้ปืนกลับมามีด้วย นับตั้งแต่นั้นจนถึงวันที่มะเลิกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้ มะไม่เคยมีปืนเป็นของตัวเองเลย และสิ่งสำคัญที่มะเน้นเสมอเวลาพูดคุยกันเรื่องการต่อสู้คือ “ผมดีใจที่มีอมมยังไม่มีเคยเป็นอดีต”

นอกจากมะที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงแล้ว เลาะเป็นอีกคนในที่นี่ที่น่าจะเคยเกี่ยวข้องกับขบวนการกับความรุนแรง แต่เลาะไม่ได้เล่ารายละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตัวเองให้กับผู้เขียนฟัง ทั้งนี้เนื่องจากเลาะยังคงต่อสู้อยู่ แม้จะเปลี่ยนแนวทางโดยเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรง ขณะที่มะสามารถเล่าทุกอย่างให้ผู้เขียนฟังได้ เพราะมะถูกจับเมื่อปี 2551 และถูกกักตัวให้มาอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหนึ่ง สิ่งที่ทำให้ผู้เขียนทราบว่าจะเล่าจะเคยเกี่ยวข้องกับขบวนการความรุนแรงมากก็คือ คำอธิบายของเลาะเมื่อเข้ามาทำกิจกรรมในกลุ่มนักศึกษา เลาะคิดว่าการศึกษาในคราวของนักศึกษาเป็นรูปแบบที่เลาะชอบมาก เพราะใช้ปัญญาแทนอาวุธไม่ต้องเป็นเหมือนเลือดเหมือนช่วงที่ไม่ได้เป็นนักศึกษา ก่อนที่เลาะจะเป็นนักศึกษา เลาะต้องฝึกการใช้อาวุธต่างๆ อยุ่ ฆนักร แต่เมื่อเลาะเป็นนักศึกษาแล้วไม่ได้จับอาวุธเลย

เมื่อพิจารณาการต่อสู้ของเลาะในรั้วมหาวิทยาลัยจึงมีหลายอย่างที่นำเสนอใจ เริ่มตั้งแต่ปี 2547 เมื่อเลาะมีอายุ 19 ปีเป็นปีที่ความรุนแรงรอบใหม่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้คนที่มียศทิพพลต่อชาวบ้านจะถูก เห่งเล็งและถูกฆ่าไม่เว้นแต่ละวัน ปี 2547 พ่อของเลาะถูกยิงหน้าบ้าน เวลาเกือบเที่ยงคืน เลาะอยู่ในเหตุการณ์ขณะที่พ่อถูกยิง “ตอนที่พ่อถูกยิงผมยังเป็นวัยรุ่น หน้าซ้ายยังมาเห็นพ่อถูกยิงต่อหน้าต่อตาอีก ความรู้สึกของผมตอนนั้นทั้งช็อก เสียใจ และก็โกรธแค้นเป็นธรรมดา ซึ่งความรู้สึกตอนนั้นถ้าผมล้างแค้นได้ ผมก็คงทำไปแล้ว”

หลังจากที่ผู้นำของชุมชนไม่ว่าจะเป็นอีหม่าม บาบอ (ผู้รู้ทางศาสนา) ผู้ที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือ ถูกฆ่าและจับกุมมากขึ้น ชุมชนที่เคยปราศจากยาเสพติดและอบายมุขกลับกลายเป็นสิ่งต้องห้ามทางศาสนาเข้ามาในพื้นที่ จนไม่มีใครควบคุมได้ คนที่กั๊วจะหุ้มเทเพื่องานศาสนา และดูแลสังคมอย่างแท้จริงก็น้อยลงเพราะกลัวถูกเห่งเล็ง มีความหวาดระแวงระหว่างกันมากขึ้น ความสงบสุขอย่างที่เคยเป็นมานานหายไปหมด เป็นผลกระทบที่ทำให้เลาะรู้สึกเจ็บปวดมากกว่าเหตุการณ์ที่พ่อถูกยิง เลาะอธิบายว่าเพราะมันไม่ใช่ผลกระทบต่ตัวเลาะคนเดียวอีกต่อไป แต่มันยังหมายถึงผลกระทบต่อศาสนาของเลาะ พี่น้อง สังคมของเลาะทั้งหมด “นั่นเป็นเหตุผลที่ผมอยากทำอะไรสักอย่างเพื่อให้อีหม่าม ชุมชนของผมกลับมาเหมือนเดิม”

เหตุการณ์ความรุนแรงที่ต่อเนื่องเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เลาะต้องออกจากพื้นที่ เพราะเจ้าหน้าที่รัฐมาเยี่ยมที่บ้านของเลาะบ่อยๆ เลาะจึงไปเรียนต่อในจังหวัดภาคใต้ตอนบน 4 ปีเต็ม ตอนนี้เลาะเรียนจบมา 3 ปีกว่าๆ ได้แต่ทำกิจกรรมนักศึกษาแก่นักศึกษาคนอื่น ๆ ที่มีใจช่วยเหลือสังคม นักศึกษาเหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องกลุ่มต่อสู้ ส่วนน้อยที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม เลาะเห็นว่าวัตถุประสงค์ของนักศึกษาแก่นักศึกษากับกลุ่มต่อสู้คล้ายกันมาก คือต้องการเรียกร้องความเป็นธรรม การอนุรักษ์และดูแลสังคม แต่ผลลัพธ์ถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก การทำงานของนักศึกษาเช่นการทำงานต่างๆ เดินขบวน เยียวยาผู้สูญเสีย ความต่างระหว่างกลุ่มต่อสู้กับการทำงานของนักศึกษาคือเลาะต้องรายงานการทำงานและมีกฎเหล็ก สำหรับเลาะไม่ว่าวิถีการจะเป็นเช่นไร แต่เป้าหมายยังคงเดิมคือการเห็นร่วมของประชาชนในพื้นที่ หลังจบการศึกษาเลาะก็กลับมาอยู่ที่บ้านทำงานช่วยเหลือชาวบ้านที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม การได้ทำงานกับนักศึกษาทำให้เลาะเห็นว่ายังคงมีแนวทางต่อสู้ในแบบอื่นที่ไม่ต้องจับปืน

สำหรับแม มหาวิทยาลัยดูจะเป็นพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมต่อสู้ แมสอบเข้าเรียนในสาขาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของรัฐ การเรียนในสถานนั้นทำให้แมเข้าใจระบอบการปกครองของไทยที่ขัดแย้งกับการปกครองของอิสลามอยู่หลายอย่าง การที่ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่กลับไม่ใช้ประชาชนที่เป็นเจ้าของ ผู้ที่เป็นเจ้าของและผู้ที่มีอำนาจในระบอบประชาธิปไตยของไทยกลับเป็นทหาร เมินนิยามระบบการปกครองของประเทศไทยว่า “เป็นระบอบเผด็จการทหารซ่อนรูป” เพราะการตัดสินใจทุก

อย่างต้องอยู่ที่ทหารตลอด แม้รู้สึกว่าการปกครองแบบนี้ไม่ได้ “ผมอยากได้การปกครองแบบอิสลาม การมีชีวะหรืออิสลาม การนำคำกิริยัลกรุฮานมาเป็นทางนำไปแก่ประชาชน การนำอะติษของท่านศาสดามาเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ”

แม่เล่าว่าอิสลามทำให้แม่เข้าใจและตระหนักถึงหน้าที่ของมนุษย์ที่เกิดมาเป็นมุสลิม หน้าที่ของมุสลิมคือการเป็นตัวแทนของพระเจ้าเป็นเจ้าบนผืนแผ่นดิน โดยนำบัญญัติของพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นทางนำและอะติษของท่านศาสดาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ส่งเสริมการทำความดี และหักห้ามการทำความชั่ว สำหรับแม่ท่านมีมุฮัมหมัดเป็นวีรบุรุษในใจของแม่ เพราะท่านเป็นบิดานักปฏิบัติแห่งอิสลาม เช่นเดียวกับเล่าที่ถือว่ามีมุฮัมหมัดและมักต้องสู้ร่วมสมัยอย่างซัยยิด กุญ เป็นวีรบุรุษในการต่อสู้

แม่คิดว่าเราต้องมีพื้นที่ และคิดว่าตอนนี้ไม่มีพื้นที่ แต่ยังมีชาติอำนาจ เพราะรัฐบาลไทยกุมอำนาจทั้งหมดไว้ แม่จึงต้องหาวิธีเพื่อขอพื้นที่ตรงนั้น เพราะต้องการสร้างสภาพแวดล้อมอิสลามให้เกิดขึ้น บ้านเมืองจะต้องไม่มีร้านขายเหล้า เบียร์ ไม่มีฝิ่น ไม่มีสถานบันเทิง ไม่มีอบอบนวด ทุกอย่างต้องอยู่ในกรอบแห่งอิสลาม แม่บอก ว่าสิ่งนี้ทำให้เห็นถึงสังกรรมของการปกครองที่แท้จริง นั่นคือการปกครองอย่างยุติธรรมของระบบอิสลาม

ด้วยเหตุผลทั้งหมดข้างต้นแม่จึงตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มขบวนการต่อสู้ แม่เล่าว่า “การเข้านั้นไม่ยาก เพราะกลุ่มขบวนการ ณ ตอนนี้มีอยู่ทุกพื้นที่ ผมแค่แอบกับรุ่นพี่คนหนึ่งในสถาบันเดียวกัน ว่าผมอยากเข้าร่วม เขาก็บอกให้ผมเขียนชื่อ- นามสกุล ชื่อของบิดา- มารดา ที่อยู่ของผม ทั้งที่กรุงเทพฯ และที่ยะลา รวมถึงอาชีพของบิดา- มารดาด้วย แล้วผมก็ยื่นให้แก่เขา หลังจากนั้นประมาณ 2 สัปดาห์ได้ เขาก็มารับผมไปผ่านกระบวนการขุมเปาะเพื่อสาบา นตนาในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มขบวนการ”

หลังจากผ่านการขุมเปาะ แม่จะต้องเข้าเรียนและผ่านหลักสูตรที่เรียนทั้งวิชาองค์ความรู้ในการที่จะเป็นนักปฏิวัติในอิสลาม และฝึกความแข็งแรงของร่างกาย โดยจะฝึกหลังจากที่เรียนหนังสือเป็นประจำทุกครั้ง ด้วยการวิ่งอยู่กับที่ประมาณ 3 ชั่วโมงต่อเนื่องด้วยการกระโดดตบ 1,000 ครั้ง ลูกนั่ง และอื่นๆ จนกระทั่งจบหลักสูตรการเรียนด้านวิชาองค์ความรู้ ซึ่งหลักสูตรนี้คนที่เข้าเรียนจะไม่รู้ว่าจบหลักสูตรเมื่อไร หากจบหลักสูตรแล้วจะมีคนมาบอก หลังจากที่จบหลักสูตรด้านวิชาองค์ความรู้แล้ว ก็จะมาเน้นระเบียบวินัยในแบบทหาร และการฝึกจะเริ่มเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ตรงนี้จะเป็นเครื่องวัดความตั้งใจมั่นของสมาชิกว่าจะสู้ หรือไม่สู้ เพราะต้องวิ่งทั่วโลก เป็นสิบๆ กิโลเมตร และยังคงแบกของหนักด้วย ต้องลงไปแช่น้ำเย็นเป็นชั่วโมงๆ รวมถึงการฝึก

จับเวลาในการประกอบอุปกรณ์ เป็นหลากหลายชนิด แม่บอกว่า “สำหรับผมเรียนเพื่อให้ทราบเกี่ยวกับวิธีการใช้ แต่ไม่ได้ไปปฏิบัติ เพียงแค่ป้องกันตัว เพราะถ้าไปปฏิบัติจริงแล้วเน้นการฝึกยิงปืนอย่างจริงๆ ก็จะเป็นของฝ่ายทหาร” แม่เองไม่ได้เลือกทำงานฝ่ายนั้น

แม้ว่าจะเข้าร่วมฝึกฝนและเรียนรู้กับขบวนการ การเรียนในมหาวิทยาลัยของแม่อีกอยู่ ในเกณฑ์ที่ดี แม่อยู่กับกลุ่ม 3 ปีกว่าๆ จนกระทั่งเข้าใจกระบวนการทั้งหมด เข้าใจวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนของกลุ่ม กลุ่มต้องการปลดแอกจากการปกครองแบบเผด็จการของไทยเป็นการปกครองแบบอิสลาม มีผู้นำที่มาจาก การเลือกของคนมลายูมุสลิม ในเขตพื้นที่ที่ได้กำหนดชัดเจน มีสวัสดิการที่ประชาชนควรได้รับ มีกฎหมายที่ยุติธรรม แม่มั่นใจในขบวนการว่าจะเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สันติสุขที่ยั่งยืนได้และแม่ต้องเดินให้ได้ตามนั้น แม่คิดว่าปาดานีจะต้องได้รับเอกราชขึ้นมาอีกครั้ง จะไม่มีการกดขี่ ไม่มีการฆ่า ไม่มี การดูถูกและเหยียดหยามอีกต่อไป แม่บอกว่า “ปาดานีคือดินแดนแห่งสันติของพี่น้องชาวมลายูมุสลิม PATANI DARUSSALAM MERDEKA”

แนวทางของขบวนการข้างต้นนั้นเป็นคำตอบให้กับการต่อสู้ของแม่ แม่บอกว่าอุดมการณ์การต่อสู้ของตัวเองคือ “การได้มาซึ่งการปกครองในระบอบที่ยุติธรรม ซึ่งสำหรับผมเองนั่นคือ ระบอบการปกครองแบบอิสลาม” พ่อและแม่ของแม่รู้ว่าแม่เข้าเป็นสมาชิกของขบวนการทั้งสองไม่ได้ว่าจะไร เพราะ “พ่อกับแม่ผมก็อยู่ในกลุ่มด้วย”

เส้นทางชีวิตของยูริเซในวันมหาวิทยาลัยดูจะยาวนานกว่าคนอื่น ๆ เพราะนับมาถึงวันนี้ ยูริเซได้ใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมาเป็นเวลา 7 ปีแล้ว เมื่อเรียนจบมัธยมปลาย ยูริเซสอบเข้าคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ในปี 2547 หลังจากเรียนไป 1 เทอมได้เกรดเฉลี่ย 3.7 ยูริเซรู้สึกว่าเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ขณะนั้นไม่สนใจเรื่องปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เขาจึงสอบเข้ามหาวิทยาลัยอีกครั้ง มหาวิทยาลัยในฝันของเขาคือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือมหาวิทยาลัยรามคำแหง ยูริเซสอบได้คณะรัฐศาสตร์การปกครอง ในโครงการมหาดไทย แต่เขาตัดสินใจไม่เรียนที่นั่น เพราะอยากเรียนรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศมากกว่า คิดว่าการเรียนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะช่วยให้สามารถไปสื่อสารกับนานาประเทศได้ว่า “รัฐนั้นทำอะไรกับพี่น้องของเราบ้าง” ในที่สุดจึงไปสมัครเรียนรามคำแหงในปี 2548 เพราะเคยได้ยินกลุ่มการเมืองที่ชื่อว่าสลาตันในมหาวิทยาลัยรามคำแหง และเข้าร่วมกลุ่ม PNYS เมื่อได้รู้จักกลุ่มสลาตันรู้สึกว่ามันใช่อย่างที่คิด จึงย้ายไปอยู่กับชมรมที่เกี่ยวกับมุสลิมกลุ่มอื่นๆ

ขณะที่เรียนอยู่ชั้นปี 1 ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงยูริเซต้องเดินทางไปศาลบ่อยมาก เพื่อไปเยี่ยมพี่ชายที่ถูกขังในข้อหาเป็นแนวร่วมขบวนการก่อความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดน

ภาคใต้ การได้ไปศาลบ่อยๆ ทำให้รู้สึกทำอะไร คนเดียวไม่ได้ น่าจะมีองค์กรสำหรับร่วมกัน เคลื่อนไหว ที่ไม่ใช่เป็นองค์กรของผู้ใหญ่ "แต่เป็นองค์กรของพวกเขา" ยูโระจึงร่วมกับเพื่อนๆ ตั้ง องค์กรของเยาวชนขึ้นองค์กรหนึ่ง

ยูโระเล่าว่า "เมื่อก่อนเด็กๆ ผมอาจเห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรง แต่พอเราเริ่มรู้จักคน อื่น โลกกว้างขึ้น เห็นว่าความสวยงามมีอยู่ในการต่อสู้" ยูโระเล่าถึงตอนเรียนพีวูดอิน ที่โรงเรียนคา ติกา มีการเล่าถึงประวัติของท่านนบี ระหว่างการต่อสู้ที่มะดีนะห์ มีอะโบบางอย่างที่มาสะกิดใจ ยู โระ คือตอนที่นบีจะกลับมายึดเมกกะฮ์ นบีบอกใครไม่อยากเป็นศัตรูให้เข้าไปหลบในมัสยิด หรือบ้านของผู้นำ โดยจะไม่มีการทำร้ายแต่อย่างใด ในที่สุดคนเหล่านั้นออกมายอมแพ้โดยไม่เสีย เลือดเนื้อ อีกเหตุการณ์ในประวัติท่านนบี ก่อนที่จะเป็นรอสูล มีคนอาหรับปาก้อนอิใส่ท่าน นบีไม่ เคยต่อสู้ แล้ววันหนึ่งผู้หญิงคนที่ปาก้อนอิหายไป นบีทราบว่าเขาป่วยจึงไปเยี่ยม หลังจากนั้น ผู้หญิงคนนั้นจึงเปลี่ยนมารับอิสลาม

ยูโระอธิบายเหตุผลที่เลือกต่อสู้ทางการเมืองมากกว่าการใช้ความรุนแรงว่า แม้ว่าจะ ไม่ใช่คนที่รักศาสนามาก แต่ก็พยายามทำความเข้าใจอิสลามด้วยการอ่านเรื่องอิสลามเอง ยูโระ เข้าใจว่าอิสลามเกลียดสงครามมาก สงครามเป็นสิ่ง ที่พระเจ้าเกลียดมาก ถ้าหนีเสียได้ควร หลีกเสี่ยง ยูโระเล่าว่าเคยคุยกับสมาชิกคนอื่น ๆ ว่าหน้าที่ของการปลดปล่อยคือหน้าที่ของคน มุสลิม "ผมรู้สึกว่ามันไม่ใช่เป็นการปลดปล่อยคนมุสลิมอย่างเดียว แต่เป็นการปลดปล่อยทุกคน นบีก็ ดูแลคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิม อิสลามบอกว่ามุสลิมต้องกินไก่ที่เชือดแบบอิสลาม ถ้าเชือดผิด เรวก็กเอา ไปให้คนอื่นกินไม่ได้ เพราะมันไม่ดี"

ยูโระแสดงความเห็นว่าในบางโอกาสการใช้กำลังต่อสู้ หรือความรุนแรงก็จำเป็น โดยเฉพาะในกรณีที่ยป้องกันตนเอง อย่างในพื้นที่บันนังस्ता "เป็นพื้นที่ที่ผมเข้าใจมากที่สุด ผมรู้ว่า รัฐทำอะไร ไม่นานจะมาที่บ้านเรา เราก็ต้องตอบโต้ เหมือนเด็กป่าเลสโดนหยิบก้อนหินมาสู้ เพราะ เรายังไม่มีทางสู้แล้ว แม้ก้อนหินก็เอามาสู้ " ยูโระเล่าว่าเมื่อเข้าไปที่บันนังस्ता เห็นสายตาของคน บันนังस्ताแล้วจะรู้ว่าเขาจะอะไรมาบ้าง "สายตาเขาจะสู้กับเรา พอเราพูดว่าเราเป็นพวกดี เขาก็น สายตาเขาจะเปลี่ยน มันบอกถึงความหุดหุดและขอให้ปกป้องเขา " ยูโระเล่าว่าที่ อ.บันนังस्ता เหตุการณ์รุนแรงและส่งผลกระทบถึงประชาชนอย่างมาก มีเหตุการณ์หนึ่งที่ตั้งสร้างความสะเทือนใจ ให้กับชาวบ้านมากและไม่ได้บอกข่าวแต่อย่างใด คือเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของ รัฐบาล กับขบวนการ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้จับตัวชาวบ้านคนหนึ่งมายืนอยู่ระหว่างวิถีการสู้ที่ยังไปมา เพื่อให้ขบวนการไม่กล้ายิงตอบโต้ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ยิงไปที่ขบวนการไม่หยุด

พื้นที่มหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในแง่ที่ว่าสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นพื้นที่ในการหาความรู้เท่านั้น แต่เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมทางการเมือง ได้เสี่ยงบอกกล่าวถึงปัญหาและเรียกร้องความต้องการของเขาให้สังคมได้รับรู้

ทางเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรง

สำหรับยูโซะและแม่ ทั้งสองคนไม่ได้เลือกใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ ตั้งแต่ต้น ส่วนเลาะซึ่งไม่ได้บอกชัดเจนว่าก่อนหน้านี้จะเลือกแนวทางการต่อสู้ด้วยการทำกิจกรรมกับนักศึกษา เขาเกี่ยวข้องกับความรุนแรงลักษณะไหน เพียงแต่บอกชัดเจนว่าการได้มีโอกาสทำกิจกรรมของนักศึกษาทำให้เขาไม่จำเป็นต้องจับอาวุธขึ้นต่อสู้ มะเป็นคนเดียวในที่นี่ที่ ชัดเจนว่าเคยต่อสู้โดยเกี่ยวข้องกับความรุนแรง ตำแหน่งของมะในกลุ่มต่อสู้ก่อนที่เขาจะวางมือจากการต่อสู้คือคูมิก (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) มะเล่าถึงจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้เขาตัดสินใจเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับ การต่อสู้ด้วยความรุนแรงอีกต่อไป

มะปฏิบัติการในพื้นที่ระยะหนึ่งจนกระทั่งรู้สึกว่าแนวทางของขบวนการดูจะถอยห่างจากอุดมการณ์ที่มะได้เรียนรู้มา โดยเฉพาะการทำร้ายคนไม่เลือก ทั้งเด็ก ผู้หญิง คนแก่ และพระ ซึ่งขัดกับหลักอหิงสา มะเริ่มตั้งคำถามกับการกระทำเหล่านี้ของกลุ่มต่อสู้ แล้วจึงหาหนังสือเกี่ยวกับศาสนามาอ่าน ดูโทรทัศน์ มาเลเซียซึ่งเกี่ยวกับศาสนา เพื่อหาคำตอบกับข้อสงสัยต่อการต่อสู้แบบนั้น "ตอนนั้นจนถึงตอนนี้ เหมือนมีคนสองคนในตัวผมที่เถียงกันตลอดเวลา คนหนึ่งบอกว่าการต่อสู้ เป็นธรรมชาติที่จะต้องมีการสูญเสีย อีกคนบอกว่ามันไม่ยุติธรรมที่เป็นเช่นนี้ " อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่มะพบคือ "อิสลามห้ามการฆ่าคน"

เหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่มะไม่อาจลืมได้เลย และเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้มะตัดสินใจที่จะออกจากการทำงานกับกลุ่มต่อสู้ ครั้งนั้นมะพักอยู่ที่บ้านในตำบลหนึ่ง อ. เมือง จ.ยะลา เช้าตรู่วันหนึ่ง มะได้ยินเสียงคนพูดคุยกันเบาๆ 2 คนที่หน้าบ้านเขา จึงแง้มประตูออกมาดู เห็นว่าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วยกัน ทั้ง 2 คนหันมาบอกมะว่า "ใช้หวั่นกระบาท" มะรู้ทันทีว่าจะมีการปฏิบัติการ และต้องไม่เข้าไปยุ่ง จึงปิดประตู ล็อคกุญแจเหมือนเดิม สักพักหลังจากนั้นมะได้ยินเสียงรถจักรยานยนต์คันหนึ่งซึ่งผ่านหน้าบ้านไป มะจำได้ว่าเป็นเสียงรถจักรยานยนต์ของตำรวจที่อยู่ห่างออกไปไม่กี่หลัง ขณะเดียวกัน 2 คนที่หน้าบ้านได้ติดเครื่องรถและขี่ออกไปอย่างรวดเร็ว เพียงไม่ถึงจิตใจเสียเป็นขนาด .357 ก็ตั้งขึ้นติดกันถึง 3 นัด มะซึ่งเดินไปที่หลังบ้าน วิ่งออกจากทางหลังบ้าน เพื่อไปดู ภาพที่เห็นมะรู้สึก สะเทือนใจมาก ชาวบ้านที่ออกมาดูกำลังพยายามพลิกเขาจะเอาขึ้น

รถกระบะ เขาโดนยิง 3 นัดที่ลำตัว มะอยากเข้าไปช่วยแต่กลัวว่าคนกลุ่มต่อสู้คนอื่นคอยดูอยู่ จึงไม่กล้า เมื่อหันไปเห็นเมียเขาร้องไห้ และได้ยินว่าเขาถูกยิงต่อน้ำลูกสาวคนเล็ก ซึ่งตอนนั้นเรียนอยู่ประมาณ ม.1 หรือ ม.2

มะบอกว่าจะจะฝึกมานักโชกโชนขนาดไหนก็ต้องรู้สึกสะเทือนใจกับภาพที่เห็น ตำรวจคนนี้เป็นคนดี ไม่เคยมีประวัติ ไม่เคยทำอะไรผิด เขาไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับชาวบ้าน ผิดกับตำรวจอีกคนที่เป็นลูกโต๊ะอิหม่าม เป็นตำรวจที่ยะลาและมีปัญหากับชาวบ้านตลอด ตอนหลังมะได้ข่าวว่าตำรวจคนนั้นไม่ตาย แต่ได้รับบาดเจ็บสาหัส

มะเริ่มต้องการคำตอบให้กับการทำงานของตัวเองมากขึ้น ตอนอยู่กับขบวนการมะรู้สึกต่อต้านแนวทางอิสลามสายใหม่มาก มะคิดว่าขบวนการทั้งหมดเป็นสายเก่า มะได้ยินมาว่ามีคนที่ตลาดเก่า (ยะลา) คนหนึ่ง เป็นผู้ใหญ่ในขบวนการ เขาออกจาก ขบวนการไปอยู่กับสายใหม่ ไปตั้งมูลนิธิขึ้นมามูลนิธิหนึ่ง แต่ขบวนการไม่ได้ตามไปเก็บเขา

มะอธิบายว่าที่ต่อต้านแนวทางของสายใหม่เพราะอนุรักษนิยม คิดว่าเขาศูนย์กลางตั้งอยู่ที่ข้าง ควรมีบุงอซีระ มีข้าวเหนียวเหลือง ตอนนั้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา นักศึกษาจะแบ่งเป็นสายใหม่กับสายเก่า เวลาที่มีกิจกรรมอะไรกลุ่มสายใหม่มักพูดเหน็บแนมกลุ่มสายเก่า มะจะเถียงกับเขาเสมอ ตอนนั้นก็มีความว่า "พวกสายใหม่มีอะไรดี ที่อ้างว่าทำตามซุนนะห์จริงหรือ พวกทำตามซุนนะห์" ขณะที่ต่อต้านก็อยากรู้

ก่อนหน้านั้นมะมีแฟนคนหนึ่งเป็นมุสลิมสายเก่า มะเล่าถึงแฟนคนแรกว่าชอบผู้หญิงคนนี้นี้เพราะ "ตาของเขาเหมือนจำปาตะ ทั้งหวานและหอม " มะบอกว่าชอบเขามาก แต่เขาขอไม่ไหว เขาเรียนจบก่อน เมื่อกลับไปอยู่บ้านมีคนมาสู่ขอ 3 คน แต่เขาไม่ยอมรับสักคน พยายามจะระมัดระวังตัวกับงานของขบวนการ พ่อของผู้หญิงเขาถามผู้หญิงว่าจะรอใคร รออะไร จนในที่สุดพ่อเขาบังคับให้แต่งงานกับคนหนึ่ง ก่อนวันแต่งงานเขาให้ลูกพี่ลูกน้องมาบอกให้มะโทรหา มีเรื่องด่วนมาก มะรีบโทรศัพท์ไปหาเขา โดยรวบรวมเหรียญทั้งหมดที่มีไปโทรที่ตู้สาธารณะ เมื่อโทรไปได้ยินแต่เสียงร้องไห้นานมาก มะเล่าว่า "ช่วงนั้นผมอ่านเรื่องปีก หัก ของคาริล อิบราน คิดถึงคำที่ว่า รักมากเกินกว่าจะเห็นแก่ตัว" ผู้หญิงดูเหมือนจะรู้ว่ามะกำลังทำอะไรอยู่ จึงบอกว่าเขาเป็นห่วงมะมาก ตอนนั้นมะถามตัวเองว่าจะเลือกขบวนการหรือเลือกผู้หญิง คำตอบคือต้องไปกับขบวนการต่อ เพราะเป็นครูฝึกแล้ว รู้สึกตอนนั้นหนักอย่างมา

เมื่อจบความสัมพันธ์กันไปแล้ว มะยังคงอยู่ในพื้นที่จ. ยะลา มีความถามกับตัวเองตลอดว่าทำถูกไหม ได้อาหนั้นสื่อวารสารทางน่าน้ำ หนังสือศาสนาอื่นๆบ้าง เริ่มเห็นว่าควรใส่ใญ่ญาป

เล็กไม่ได้ปิดเอาต์เลย ใส่ไอเดียใหญ่แบบสายใหม่ต่างหากที่ทำตามแนวทางของนบี เริ่มเห็นว่าสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมได้โดยไม่ต้องจับอาวุธเหมือนที่มะทำอยู่ เพื่อนๆ ที่มะรู้จักในชมรมในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีศึกษาที่เป็นสายเก่าและสายใหม่มาร่วมกิจกรรมกัน มะเห็นว่านักศึกษาสายใหม่มีความตื่นตัวสูง เป็น "activist" ทำงานจริงจัง มีความรับผิดชอบ ในบางเรื่องที่ไม่ควรประนีประนอมก็จะไม่ประนีประนอม จากการทำงานและจรรยาวัตรทำให้มะเริ่มรู้สึกว่าสายใหม่ไม่ได้เลวร้ายอย่างที่คิด

ระหว่างนั้นมะมีโอกาสพบกับรุ่นน้องที่โรงเรียนเก่าคนหนึ่ง เขาเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา มะทราพบว่ารุ่นน้องคนนี้เคยแอบชอบมะมาก่อนเมื่อสมัยอยู่ในโรงเรียนเอกชนศาสนาอิสลาม แต่ไม่เคยได้คุยกัน มะจึงไปเรียนเคียงตามหมายเลขโทรศัพท์จากเพื่อนของเธอ เมื่อโทรไปหาทั้งคู่คุยกันเรื่องสายใหม่ มะมีโอกาสได้ตามหลักการศาสนาต่างๆ ที่ตัวเองอยากรู้ ได้ถกเถียงแลกเปลี่ยนกันในสิ่งที่คลุมเครือ ความสัมพันธ์ของทั้งคู่ดำเนินมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ปิดเมืองยะลา

ช่วงที่มะรู้สึกสับสนและมีความติดขัดกับการกระทำของขบวนการ มะนึกถึงคำพังเพยของอาหรับที่ว่า "ถ้าคิดไม่ออกจงหาคำตอบด้วยศาสนา" และนึกถึงคำอีกคำในคำสอนของศาสนาที่ว่า "ผู้ใดสังหารคนหนึ่งคนใดจากประชาชาติ ก็เสมือนสังหารคนทั้งโลก"

มะเชื่อว่าเขาไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดอะไร เพียงแต่มีคนมาบอกว่าจะมีงานใหญ่ มะมีหน้าที่ตัดตะปูเรือใบ พร้อมกับรู้สึกว่าจะต้องระวังตัวมากขึ้น ช่วงนั้นเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ที่บ้านมีปัญหาภายในครอบครัว พ่อของมะไม่มีภรรยาอีกคน แม้รับไม่ได้กับสิ่งนี้ มะสงสารแม่มาก พยายามกลับไปหาแม่ที่บ้านที่นราธิวาส เมื่อไปถึง "แม่ลูบหัวผมแล้วบอกว่าผมเป็นยาใจของแม่" มะปลอบใจและอยู่เป็นเพื่อนแม่ที่บ้าน จึงไม่ได้กลับมาที่ยะลา พ่อก็เริ่มสงสัยว่าทำไมมะไม่ยอมกลับไปเรียน เมื่อกลับมาบ้านได้ 1 สัปดาห์ก็เกิดเหตุการณ์ปิดเมืองยะลา มะจึงตัดสินใจบอกแม่ว่าไม่อยากกลับไปเรียนแล้ว อยากทำงาน แม่ก็ยอมและให้มะทำผ้าบาติก แต่สุดท้ายก็ล้มส่วนหนึ่งเป็นปัญหาภายในครอบครัว

เมื่อรุ่นน้องที่เรียนอยู่มหาวิทยาลัยอิสลามยะลาเรียนจบพ่อของมะก็ไปสุ่ขอให้ ฝ่ายหญิงบอกว่าจะขอเวลาอีก 1 ปีแล้วค่อยแต่ง ช่วงนั้นมะไปรับจ้างขนข้าวสารเดือนที่ ชายแดน รับจ้างขนน้ำแข็งตลอด มะรู้สึกว่าชีวิตตอนนั้นหนักมาก รายได้ไม่แน่นอน เมื่อแต่งงานแล้วเริ่มคิดว่าจะเลี้ยงภรรยาได้อย่างไร ตอนนี้มีคนอีกคนที่เราจะต้องเลี้ยงดู จึงไปสมัครงานที่โชว์รูมอิซูซู ได้เป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อมะมาทำงานที่อิซูซูได้พักหนึ่งก็เกิดเหตุที่โชว์รูม มีคนนำระเบิดมาวางที่โชว์รูม

3 ลูก มะบอกว่าเป็นระเบิดชีวิตผมเลย ตอนนั้นคิดอยู่ 2 ทางคือ อยู่ หรือหนี” ในที่สุดมะตัดสินใจอยู่ เมื่อทหารมาที่โซรัมก็เอาตัวมะไปที่สถานีตำรวจที่นาริवासก่อน มะขอยืมโทรศัพท์เพื่อโทรบอกที่บ้าน

โทรไปหาพ่อกับแม่ที่บ้านบอกว่าอยู่โรงพัก ถูกตำรวจจับและต้องไปยะลา แต่ดูเหมือนว่าพ่อจะรู้ก่อนแล้ว มะมารู้ทีหลังว่าทางบริษัทโทรไปบอกที่บ้านแล้ว ตอนนั้นบอกพ่อว่าจะต้องไป 7 วัน ให้พ่อช่วยเอาเสื้อผ้าและผ้าละหมาดมาให้ แล้วโทรหาแฟน แฟนไม่เชื่อบอกว่าล้อเล่นจะให้ เขาร้องให้โซใหม่ มะบอกแฟนไปว่านี่เป็นเรื่องจริง ครอบครัวยังพอ แม่ น้องชาย น้องสาว และแฟนของมะเดินทางมาหามะทันที ได้เจอกันที่แถวๆ สถานีรถไฟเพราะตอนนั้นตำรวจกำลังจะพาตัวมะไปยะลา มะเล่าว่า “น้องชายผมด่าตำรวจว่าทำไมไม่มาจับกู มาจับที่กูทำไม มาจับกูจะไม่ว่าสักคำ” เพราะเขาคิดว่ามะเป็นคนดี ส่วนเขาเกรงว่ามะ ส่วนแม่ตอนนั้นดูเคร่งเครียดและงงกับสิ่งที่เกิดขึ้น

หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่พาตัวมะมาที่ยะลา กักตัวมะอยู่ 3 วัน มะจำได้ว่าได้อยู่ร่วมห้องกับคนที่มาจากรามัญ ระหว่าง 3 วันนั้นมะได้คิดใคร่ครวญว่าพูดความจริงหรือจะปฏิเสธดี จนวันที่ 3 ของการถูกจับ เจ้าหน้าที่มาเรียกตัวมะไปซักถาม เขาเริ่มต้นพูดเรื่องทั่วไปก่อน แล้วถามว่ามะเป็นขบวนการโซใหม่ มะตัดสินใจแล้วว่าพูดความจริงจึงบอกเจ้าหน้าที่ว่า “โซ ผมเป็น”

หลังจากนั้นแม่มาเยี่ยม เขาของกินมาให้ ได้คุยกับแม่ไม่กี่นาทีที่ห้อง เยี่ยมเล็กๆ มะยังไม่ได้บอกแม่ในตอนนั้นว่าเป็นขบวนการ ได้แต่บอกแม่ไปว่าไม่ต้องเป็นห่วง แต่กับพ่อ พ่อถามว่าถูกจับข้อหาอะไร มะบอกพ่อว่าดีความมั่นคง พ่อบอกมะว่าต้องคิดคุกกแน่ ไปทำอะไรมาทำไมบอกพ่อก่อน เมื่อว่าพ่อจะหาเส้นสายเพื่อขอเข้ามอบตัวก่อน มาบอกตอนนี้ “นาชียาตีบุญ” แปลว่าข้าวกลายเป็นข้าวต้มไปแล้ว สายเกินไปเสียแล้ว

มะคิดว่าหลังจากนั้นพ่อคงจะเป็นคนบอกแม่ มะไม่อยากโกหกแม่ แต่ก็คิดว่าถ้าแม่รู้สึกรู้สึกแย่มาก เพราะทำเรื่องที่มีดร้ายแรง ไม่อยากให้แม่รู้สึกว่าจะทรยศ เนรคุณ สำหรับพ่อของมะไม่เคยเห็นด้วยกับแนวทางของ ขบวนการอยู่แล้ว พ่อเคยเล่าให้ฟังว่าเห็นคนหนึ่งเคยอยู่ร่วมกับบูโล เมื่อออกจากขบวนการไม่เหลืออะไรสักอย่าง แต่หัวหน้ากลับรวย พ่อเรียกขบวนการเหล่านี้ว่า ขบวนการปลดปล่อยตัวเอง

คนในครอบครัวมะไม่มีใครเข้าใจว่าเหตุใดมะจึงมาเข้าร่วมกับขบวนการ ที่ผ่านมามะเป็นเด็กดี ในสายตาของใครๆ สำหรับพ่อตาและแม่ยายมะไม่กล้าบอก ไม่อยากเล่าความจริง มะเองคิดว่าเขางงไม่อยากรับรู้อะไร ส่วนแฟนมะทั้งโกรธและเสียใจ ต่อว่ามะว่ามีอะไรไม่ยอมบอก ไม่

เล่าให้ฟัง มะเล่าถึงช่วงเวลาที่ผ่านมาเยี่ยมหลังถูกจับกุมว่า "ผมจับมือเขาไว้ บอกว่าอดทนไว้ เจอสิ่งเลวร้ายแล้วจะต้องเจอสิ่งดี อัลเลาะห์กำลังทดสอบ" จากนั้นมะขอคุอาร์ทุกวันแล้วบอกแฟนว่ามีलगสังหรณ์ว่าจะอยู่ที่นี้ไม่นาน คิดว่าจะมีสิ่งดีๆ จะมีคนมาช่วย

หลังจากนั้นมะจะต้องเข้าไปตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่ทุกวัน เจ้าหน้าที่จะสอบถามข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับขบวนการ มะเองรู้สึกว่าเขามีเรื่องราวมากมายอยากที่จะบอกเล่า และเจ้าหน้าที่ก็พิมพ์วิชาเหลือเกิน วันหนึ่งเขาจึงขอกระดาษกับปากกาเจ้าหน้าที่มาเขียนเล่าเรื่องทั้งหมดด้วยตัวเอง มะจำได้ว่าได้เขียนเล่าเรื่องต่างๆ ไปหลายหน้ากระดาษด้วยตัวอักษรที่เล็กที่สุดเท่าที่จะเขียนได้เพราะกลัวว่ากระดาษจะไม่พอ

จนกระทั่งวันหนึ่งมีผู้ใหญ่ท่านหนึ่งมาขอมมะไปอยู่กับท่าน ให้มะลองไปคิดดู มะจึงตัดสินใจไปอยู่กับท่าน เมื่อพ่อมาเยี่ยมอีกครั้งมะบอกพ่อว่ามีเจ้านายมาขอให้ไปอยู่ด้วย พ่อบอกให้ไป เพราะพ่อก็ช่วยอะไรมะไม่ได้ ไปอยู่กับนายก็ดีแล้ว ให้ทำตัวดีๆ

มะจึงตัดสินใจอยู่ช่วยงานทหารท่านนั้นจนถึงปัจจุบัน และได้ทำการถอน "ซุมเบียะ" เรียบร้อยแล้ว ทุกวันนี้มะทำงานประจำอยู่ในร้านแห่งหนึ่ง ต่ำ นินชีวิตเรียบง่าย เก็บตัวเงียบๆ เข้าไปช่วยงานเจ้าหน้าที่ทหารเป็นครั้งคราว

การต่อสู้ที่ยังไม่จบ จุดยืนของนักต่อสู้ในกลุ่มต่อสู้

สำหรับยูริเซ เม และเลาะยังคงเลือกเดินบนเส้นทาง การต่อสู้โดยไม่จับอาวุธมา จนกระทั่งปัจจุบัน ด้วยความคิด ความเข้าใจ และการให้ความหมายต่อการต่อสู้ที่แตกต่างกันไป

สำหรับ ยูริเซมีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศหลายประเทศ ส่วนหนึ่งเป็นการทำงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มและเครือข่ายของนักศึกษา ส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกับการต่อสู้ ยูริเซเล่าว่า "เวลาผมไปต่างประเทศ ผมจะบอกว่าผมเป็นคนปาตานี-มลายู ตัวตนของเราคือปาตานี-มลายู ออกมาแสดงให้คนอื่นรู้ว่านี่คือเรา"

ในการต่อสู้ถ้าเอามุสลิมหรืออิสลามนำอาจเป็นจุดอ่อน เพราะถ้าเอามุสลิมหรืออิสลามขึ้นเราก็จะต้องต่อสู้ภายในประเทศด้วย เพราะมุสลิมในประเทศไทยมีความหลากหลาย และคงไม่เห็นด้วยกับแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการทั้งหมด แต่หากเอาความเป็นชาติพันธุ์น่าจะง่ายกว่า ทุกคนเคารพกัน

ยูโระคิดว่าไม่ควรเอาศาสนามาใช้ในการต่อสู้ เขาอธิบายว่าจำเป็นที่นักต่อสู้จะต้องทำความเข้าใจการเมืองในมิติศาสนาให้ลึกซึ้งก่อน ยูโระกล่าวถึง ยูซูป กือดอดวี่ เป็นเยาวชนมุสลิมที่เป็นนักเคลื่อนไหวโดยใช้ศาสนา ซึ่งยูโระเองมีประเด็นที่ไม่เห็นด้วย เพราะเหมือนกับการเอาศาสนามาสร้างความชอบธรรมให้กับการต่อสู้มากกว่า ยูโระอธิบายว่า ระเบียบประธานศาสนาเพื่อให้เป็นทางออก แต่ทุกคนมักเอาศาสนามาเป็นเครื่องมือกำจัดคนที่เห็นต่างไป

สำหรับยูโระแล้วการต่อสู้ทางชาติพันธุ์ไม่ได้ขัดแย้งกับศาสนา การมีชาติพันธุ์ที่หลากหลายทำให้เราได้รู้จักกัน มีคนนำศาสนาอิสลามมาอ้างว่า อิสลามไม่มีชาติพันธุ์ แต่จริงๆ แล้วชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่พระเจ้าประทานให้ พระเจ้ายังประทานมีมาให้แก่ชนชาติพันธุ์ต่างๆ ด้วย

อย่างไรก็ตามยูโระบอกว่าในเวลาที่ต้องพูดโน้มน้าวใจชาวบ้านเพื่อให้เห็นด้วยกับแนวทางของขบวนการก็จำเป็นที่จะต้องใช้ศาสนาอิสลาม เพราะการอธิบายด้วยอิสลามเป็นสิ่งที่ง่ายในการรวมคน

ในอดีตขบวนการมีความเป็นมลายูสูง ความหมายของมลายูในอดีตคือมลายูบวกกับอิสลาม แต่ปัจจุบันอิสลามจะมีความเข้มข้นมากกว่ามลายู โดยที่คนมลายูเองก็ไม่ค่อยรู้ตัว ช่วงเวลาที่อิสลามเข้มข้นขึ้นนั้น ยูโระประมาณการณ่าจะเป็นช่วงกระแสปฏิวัติอิหร่าน โดยยกตัวอย่างถึงกลุ่ม BIPP ที่ในอดีตชื่อว่า BNPP ตัวอักษร N ที่เปลี่ยนเป็น I ในภายหลังนั้นหมายถึง ชาติ ส่วน I หมายถึงอิสลาม เช่นเดียวการเกิดของขบวนการ MILF ในฟิลิปปินส์ ที่แต่เดิมมีกลุ่มที่เรียกว่า MNLF ยูโระอธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจากคนในพื้นที่เริ่มเปลี่ยนขบวนการจึงเปลี่ยนยุทธวิธีด้วย

เมื่อผู้เขียนขอให้ยูโระเปรียบเทียบว่า ศาสนาอิสลาม มลายู และปาตานี สิ่งไหนสำคัญกับกลุ่มต่อสู้ที่สุด ยูโระบอกว่ากลุ่มต่อสู้เชื่อกันว่ารัฐปัตตานีที่ปกครองด้วยอิสลามจะได้รับความเป็นธรรม มลายูเป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่ แต่ทั้งสอง อย่างนี้ไม่ได้เป็นของคนปาตานีแต่เพียงกลุ่มเดียว ดังนั้นยูโระจึงมองว่าปาตานีสำคัญที่สุดในบรรดา 3 อย่างนี้ แผ่นดินปาตานีเคยเป็นประเทศแล้วแพ้สงคราม เพราะมีไส้ศึก (ยูโระบอกว่าเป็นคำอธิบายของกลุ่มต่อสู้) เพราะฉะนั้นการเป็น "ออแสดานี" จึงสำคัญ จากข้อวิเคราะห์นี้ ยูโระจึงอธิบายต่อดังนั้นขบวนการเคลื่อนไหวในภาคใต้จึงไม่ใช่ขบวนการที่ได้รับ การสนับสนุนจากต่างประเทศ หรือเชื่อมโยงกับโลกอิสลาม แต่เป็นขบวนการของท้องถิ่น

ยูโระวิเคราะห์ประเด็นข้างต้นเพิ่มเติมว่าคนที่ถูกชักชวนเข้าร่วมขบวนการส่วนใหญ่จะเป็น "เด็กที่มีความเป็นไทยน้อยสุด เด็กที่มีปัญหาหนักกับไทยมากที่สุด ไม่ใช่เด็กเรียนอย่างเดียว แต่

ต้องเป็นเด็กเรียนที่ทำกิจกรรมด้วย เป็นคนเสียสละ และไม่จำเป็นต้องเป็นคนเคร่งศาสนา " ซึ่งเมื่อกลับไปพิจารณาถึงวรรณกรรมต่างๆ ที่เขียนถึงกลุ่มผู้ต่อสู้เหล่านี้จะเห็นว่าวรรณกรรมบางเล่มบอกว่าการต่อสู้เหล่านี้เป็นคนที่เคร่งครัดในศาสนา ขณะที่บางเล่มบอกว่ามีบางส่วนของผู้ต่อสู้เป็นผู้ใช้ยาเสพติดซึ่งดูจะขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง แต่หากพิจารณาตามการวิเคราะห์ของยูริเซ เห็นว่า เคร่งหรือไม่เคร่งศาสนาไม่ใช่เงื่อนไขสำคัญในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มต่อสู้ หากแต่ความรู้สึกต่อ "ความเป็นไทย" ต่างหากที่น่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญกว่า

ยูริเซขยายความว่าเพราะการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ใช่เรื่องของศาสนา อิสลาม สมาชิกกลุ่มต่อสู้จึงไม่ได้มาจากปอยเนาะดั้งเดิม แต่มาจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลาม

ยูริเซไม่ชอบคำว่า "สันติวิธี" เพราะคนของรัฐมักเป็นคนใช้คำนี้ ถึงแม้ไม่ชอบคำว่าสันติวิธี แต่แนวทางการต่อสู้ของยูริเซก็ไม่ใช้ความรุนแรง ยูริเซเล่าว่าพยายามทำให้สมาชิกขบวนการเห็นว่าไม่ต้องใช้อาวุธก็ได้

ยูริเซมองว่าตัวเองไม่ได้เป็นคนมลายู 100% เพราะพ่อลูกครึ่งมลายู-เยเมน แม่เป็นลูกครึ่งมลายู-ปากีสถาน ตัวเองเป็นลูกครึ่งจึงไม่มีความเป็นชาตินิยมปัตตานีมากนัก แต่เขาก็ตั้งท้ายไว้ว่า "เราเกิดเป็นมลายู มีหน้าที่ต่อคนมลายู"

เมื่อถามว่า จริงๆ แล้วยูริเซต้องการต่อสู้เพื่อให้ปัตตานีได้อะไร ยูริเซตอบว่า "ท้ายสุดอยากเห็นประชาชนมีอำนาจ มี self-determination จริงๆ แล้วไม่ได้อยากเห็นแค่ปัตตานีเป็นยังไง อยากเห็นโลกนี้ที่อำนาจรัฐน้อย อำนาจรัฐเป็นตัวปัญหาของทั้งหมดในโลกนี้ ผมเชื่อในอุดมการณ์อิสลาม เชื่อว่าอิสลามเพื่อนมนุษย์ชาติ"

สำหรับแม่เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2547 ทำให้ประชาชนตื่นตัว และมีการพูดถึงความต้องการเกี่ยวกับเอกราชมากยิ่งขึ้น

แม่เล่าถึงความฝันว่า อยากเห็นบ้านเมืองเป็นสุข ประชาชนมีความสุข ไม่มีการคอร์รัปชัน ไม่สูญเสียคนเสื้อเขียวเนื่องจากประชาชน ปกครองด้วยความเป็นธรรม (ธรรมะ) ในอนาคตเมื่อเขียนจบแม่อยากทำงานด้านการช่วยเหลือสังคม

เมื่อถามถึงว่าอีก 10 ปีข้างหน้าแม่อยากเห็น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างไร แม่ตอบว่าอยากเห็น "ผู้คนเปี่ยมล้นด้านจริยธรรม มีน้ำใจโอบอ้อมอารี มีผู้นำมุสลิมที่ยุติธรรมมี

กฎหมายชาวีหรือหนีสลาม มีศาลอิสลาม มีการจัดการในแบบอิสลามโดยไม่กดขี่และให้ความยุติธรรมแก่ทุกๆ ศาสนา”

เมื่อให้เลาะมองความรุนแรงครั้งใหม่กับจุดอื่นที่เขาร่วมอยู่ในกลุ่มต่อสู้ เลาะอธิบายว่า ในอดีตนโยบายของรัฐเป็นนโยบายที่ทำร้ายประชาชนในพื้นที่ เช่น การเปลี่ยนสัญชาติ การเปลี่ยนรูปแบบโรงเรียนปอเนาะ การกำหนดเขตป่าสงวนในพื้นที่ที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน การสร้างเขื่อนทำให้การดำเนินชีวิตของชาวบ้านต้องเปลี่ยนไป การสร้างเขื่อนหมู่บ้านคนทุพ การลิดรอนสิทธิต่อทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุที่มีอยู่มากมายในพื้นที่ แต่ชาวบ้านไม่ได้รับประโยชน์จากสิ่งนั้น เป็นต้น

เลาะบอกว่าคนมลายูรู้สึกไม่พอใจกับนโยบายเหล่านั้น ภาครัฐและนายทุนเป็นผู้ครอบครองทรัพยากร ทำให้ประชาชนเป็นได้เพียงลูกจ้าง กรรมกรตามโรงงานต่างๆ ทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนของตัวเอง แต่กลับต้องซื้อหาในราคาแพงจากคนอื่น วิถีชีวิตแบบพึ่งพาธรรมชาติอย่างพอเพียงต้องเปลี่ยนไป เมื่อทรัพยากรที่เคยมีก็มีใช้ถูกครอบครองโดยคนอื่น

ปี 2547 กลุ่มต่อสู้เริ่มเคลื่อนไหว มีเหตุการณ์มากมายที่ทำให้เหตุผลของการต่อสู้ชอบธรรมในด้านนิติธรรมและชัดเจนมากขึ้น ถึงแม้การต่อสู้จะขัดต่อนิติรัฐก็ตาม ในปี 2547 มีการปล้นปืนและรัฐได้จับชาวบ้านบริสุทธิ์หลายคน หรือก่อนหน้านั้นมีผู้นำศาสนาคนหนึ่งยื่นข้อเสนอกับรัฐอย่างสันติ แต่การตอบรับของรัฐบาลกลับเป็นการข่มขู่ฆาตกรรมผู้นำเสียชีวิต การจับชาวบ้านเป็นแพะ การสลายการชุมนุมด้วยการสังหารชาวบ้านเกือบร้อย การถล่มศาสนสถานจนเป็นเหตุมีคนล้มตายเป็นสิบ การข่มขืนฆ่าผู้หญิง เช่นกรณีนางสาวนุรฮายาตีถูกข่มขืนแล้วฆ่าโดยทหารพรานต่อหน้าผู้เป็นแม่ ซึ่งได้รับการเปิดเผยโดยแม่ของผู้เสียชีวิต จนนำไปสู่การชุมนุมใหญ่ของนักศึกษาที่มีศูนย์กลางปัตตานี³ การไม่เข้าใจวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ การไม่ให้ความยุติธรรมกับสิทธิของชาวบ้าน การฆ่าโต๊ะครู โต๊ะอิหม่ามและอื่นๆ จนนำมาซึ่งการขัดขืน แก้วแค้นและตอบโต้จนบรรณาการสามารถหลอมอุดมการณ์กับชาวบ้านเป็นอย่างดี ด้วยหลากหลายเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น

สำหรับชาวบ้านทั่วไปเมื่อเกิดสถานการณ์รุนแรงในช่วงแรกชาวบ้านรู้สึกหวาดกลัว แต่เมื่อเวลาผ่านไปการที่ยังคงบังคับใช้กฎหมายที่สามารถถูกเข้าตรึง วจคันบ้านได้ทุกเวลา การนำตัวไปสอบสวนเมื่อไรก็ได้ ยังความหวาดระแวงมาให้ชาวบ้านอย่างมาก บางหมู่บ้านไม่สามารถออก

³ กรณีดังกล่าวเป็นการปะทะที่มัสยิดกลางปัตตานีระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม - 4 มิถุนายน 2550 ซึ่งเลาะได้เข้าร่วมปะทะใหญ่ในครั้งนั้นด้วย

จากบ้านไปประกอบอาชีพในเวลาว่างคืนได้ บางคนไม่กล้าไปกรีดยาง หากปีไหนที่ราคาผลไม้ตกต่ำสถานการณ์จะแยกลงกว่าเดิม แต่ขณะเดียวกันข้าราชการกลับมีรายได้ที่ดี

เลาะอธิบายถึงกลุ่มต่อสู้และการต่อสู้ว่าเป้าหมายสูงสุดของกลุ่มต่อสู้ คือ ชาวบ้านในพื้นที่ทั้งหมดมีอุดมการณ์เดียวกัน การต่อสู้แย่งมวลชนจึงสำคัญมาก โดยให้เกิดการสูญเสียแก่ชาวบ้านน้อยที่สุด แต่เมื่อขบวนการเคลื่อนไหวรัฐตอบโต้ด้วยการทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนแทน เช่น การกดขี่ชาวบ้านด้วยการใช้กฎหมายต่างๆ การจับแพะเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น การต่อสู้จึงเพิ่มความสลับซับซ้อนมากขึ้น

อุดมการณ์การต่อสู้ของเลาะคือเพื่อให้เกิดสังคมที่ให้สิทธิแก่ประชาชนมุสลิมในการกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ เป็นแบบ Islamic liberalism

อย่างไรก็ตามเลาะไม่ได้เห็นด้วยกับการทำงานของกลุ่มต่อสู้ทุกอย่าง เช่นไม่สามารถควบคุมความแค้น ความกดดันของผู้ปฏิบัติการได้ จนเป็นเหตุมีการฆ่าทหารอย่างทารุณ และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง แต่เลาะก็เข้าใจในเหตุผลกับเหตุการณ์ดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมีชาวบ้านมุสลิมถูกทำร้ายเสียชีวิต และคาดว่าเป็นฝีมือของเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มต่อสู้บางคนจะไปฆ่าชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธเพื่อล้างแค้น สมาชิกแนวร่วมคนอื่นมาไว้ในภายหลัง ไม่สามารถห้ามได้ทัน เลาะคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องผิด เพราะจริงๆ เราต้องดูแลคนพุทธเช่นกัน กลุ่มต่อสู้ไม่ได้ต่อสู้กับคนพุทธ แต่ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมของรัฐ ซึ่งยังคงมีนักต่อสู้บางคนที่ไม่เข้าใจ

ปัจจุบันเลาะเป็นนักต่อสู้เกือบ 11 ปี เลาะคิดว่ายิ่งอยู่นานยิ่งคิดว่าต้องต่อสู้อย่างฉลาดด้วยรูปแบบที่หลากหลาย "และผมก็ไม่มีเหตุผลที่ต้องเลิกเป็นนักต่อสู้ เพราะผมมีเป้าหมายที่จะให้คนในพื้นที่ที่มีสิทธิจะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ " เลาะเห็นว่าคนมลายูมุสลิมเป็นคนส่วนมากของพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะเป็นคนกลุ่มน้อยของประเทศก็ตาม ในตอนนี้ดูเหมือนว่าคนมลายูยังไม่ได้รับความเป็นธรรม เช่นกรณีตากใบ กรณีอุโรวาย กรณีสุไลมาน และซา ผู้ต้องสงสัย ยึดตีความมั่นคงเสียชีวิตขณะที่ถูกนำตัวมาสอบสวนตามหมายพบก . ซึ่งศพของสุไลมานเต็มไปด้วยบาดแผลทางออกของความไม่ยุติธรรมเหล่านี้ยังคงไม่มี เลาะจึงคิดว่าจะต้องต่อสู้ต่อไป

11 ปีที่เลาะเป็นสมาชิกกลุ่มต่อสู้ เลาะได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการต่อสู้มาอยู่ในรูปแบบทางการเมือง มากขึ้น เลาะอธิบายเหตุผลที่เปลี่ยนแปลงการต่อสู้โดยเลือกการต่อสู้ทางการเมืองและการเคลื่อนไหวในรูปขบวนการนักศึกษามากกว่าการจับอาวุธต่อสู้ว่า "ด้วยสถานะที่ผมเป็นนักศึกษาและด้วยที่ผมเป็นนักวิชาการในปัจจุบันซึ่งมันต่างจากเมื่อยังไม่ได้เป็นนักศึกษา " เลาะอธิบายเพิ่มเติมว่า "การต่อสู้อย่างฉลาดและใช้รูปแบบที่หลากหลาย " คือการทำให้ประชาชน

ในพื้นที่ได้เห็นร่วม และบุคคลภายนอกเข้าใจการต่อสู้ของเราโดยให้เกิดความสูญเสียหรือผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด โดยใช้ลักษณะของสื่อหรือการประชาสัมพันธ์ การเข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน กระทั่งการใช้อาวุธตอบโต้การแก้ปัญหาของรัฐด้วยการใช้อาวุธ

ปัจจุบันครอบครัวของเราเห็นว่าเราเป็นสมาชิกของกลุ่มต่อสู้ เรามีความฝันว่าในอนาคตอยากแต่งงานมีครอบครัว และสร้างมูลนิธิเด็กกำพร้า เพื่อให้เด็กกำพร้าเหล่านั้นได้มีการศึกษา เราอยากเห็นคนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสิทธิที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ คนมุสลิมกับคนต่างศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน

แม้ที่ผ่านมาทั้ง 3 คนจะเห็นว่าการต่อสู้แบบไม่จับอาวุธนั้นได้ผลสำเร็จบ้าง ไม่ได้ผลบ้างก็ตาม ทั้ง 3 คนยังคงเดินทางที่ตนเองเลือกจนกระทั่งปัจจุบัน การต่อสู้ที่ทั้ง 3 คนเลือกใช้มีหลากหลายรูปแบบ โดยเริ่มตั้งแต่ขยายอุดมการณ์ความคิด ชักชวนให้คนมาช่วยร่วมในการต่อสู้รูปแบบต่างๆ เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเคลื่อนไหวทางการเมืองในเหตุการณ์ต่างๆ เช่นการประท้วงใหญ่ของนักศึกษาชาวมลายูและชาวบ้านใน 3 จังหวัดชายแดนใต้ เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2550 ถึง 5 มิถุนายน 2550 ในเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติต่อชาวบ้านอย่างไม่ยุติธรรม โดยเฉพาะการที่ชาวบ้านในหมู่บ้านแห่งหนึ่งในตำบลปะเต อำเภอยะหา จังหวัดยะลาถูกสังหารไป 4 คน หนึ่งในจำนวนนั้นเป็นหญิงสาวอายุ 21 ปีซึ่งผู้แม่ระบุว่าถูกข่มขืนโดยเจ้าหน้าที่รัฐ (<http://www.oknation.net/blog/patani/2007/06/09/entry-1>, เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2554) ซึ่งยูริเซ แอม และเลาะได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการประท้วงครั้งนี้ และนับว่าเป็นครั้งที่ประสบความสำเร็จเพราะรัฐบาลได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นมา 1 ชุดเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยมีตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน และผู้นำศาสนาในพื้นที่มาเข้าร่วมด้วย

นอกจากนี้ทั้ง 3 คนยังเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายนักศึกษาที่พยายามทำกิจกรรมกับเด็กกำพร้า เด็กที่รับผลกระทบจากความรุนแรง กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง

เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ที่ปัตตานีเมื่อปลายปี 2553 ที่ผ่านมา ทั้ง 3 คนยังเข้าร่วมกับนักศึกษาจำนวนหนึ่งรับบริจาคสิ่งของและเงิน แล้วนำไปช่วยเหลือผู้ คนในหมู่บ้านห่างไกลที่ประสบอุทกภัย โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ทางการไม่สามารถเข้าไปให้ความช่วยเหลือได้ถึงถึงและหมู่บ้านห่างไกลที่เจ้าหน้าที่รัฐไม่มั่นใจในความปลอดภัย

ผู้วิจัยจำได้ว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมในวันแรก ยูริเซซึ่งในขณะนั้นอยู่ที่กรุงเทพฯ โทรหาผู้วิจัยแล้วบอกว่าเขากับเพื่อนจะเดินทางไปปัตตานีในวันรุ่งขึ้นเพื่อไปช่วยเหลือเพื่อนๆ นักศึกษา

ในพื้นที่ช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน หลังจากนั้นยูริเซได้ส่งข่าวให้ผู้วิจัยได้ทราบเป็นระยะ ถึงขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินความช่วยเหลือผู้ประสบภัย แม้ว่าการทำงานขอเครื่องช่ายนักศึกษาเหล่านี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหน่วยงานอื่นๆ อยู่บ้างถึงความไม่เป็นเอกภาพของการเคลื่อนไหวเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน หากแต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่านักศึกษาบางกลุ่มในเครื่องช่ายนี้สามารถนำความช่วยเหลือเข้าไปถึงหมู่บ้านที่ห่างไกลและเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถเข้าถึงได้ ถึงแม้ว่าการทำกิจกรรมเช่นนี้จะไม่ใช่แนวทางการต่อสู้กับรัฐโดยตรง แต่ในทางอ้อมการทำงานเช่นนี้เป็นความพยายามแสดงให้เห็นว่า กลุ่มต่อสู้สามารถดูแลประชาชนและชุมชนของพวกเขาได้ โดยเฉพาะชุมชนที่รัฐไม่สามารถเข้าถึงได้

ความหลากหลายของนักต่อสู้และทางเลือกในการไม่ใช้ความรุนแรง

ภาพชีวิตของนักต่อสู้รุ่นปัจจุบันทั้ง 4 คนนั้นสะท้อนให้เห็นทั้งจุดร่วมและความหลากหลายของชีวิตนักต่อสู้ รวมถึงปัจจัยที่ทำให้คนกลุ่มนี้เลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรง

นักต่อสู้ทั้ง 4 คนมีเส้นทางชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน คือเกิดและเติบโตในครอบครัวชาวมลายูมุสลิมที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแรก ทั้ง 4 ครอบครัวมีฐานะปานกลาง และส่งลูกให้เข้าเรียนศาสนาควบคู่กับสามัญตลอดตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กจนโต

เส้นทางการศึกษาของทั้ง 4 คนเป็นเส้นทางเดียวกันคือศึกษาระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนของรัฐบาล ในขณะที่เดียวกันก็เรียนโรงเรียนคาทอลิก (โรงเรียนสอนศาสนาชั้นเด็กเล็ก) ทั้ง 4 คนเผชิญความสับสนในตัวเองที่โรงเรียนประถม เมื่อต้องปะทะกับ "วัฒนธรรมไทย" ในโรงเรียนของรัฐบาล ซึ่งแตกต่างกับวัฒนธรรมมลายูมุสลิมที่เรียนรู้จากครอบครัวและโรงเรียนคาทอลิกในหลายมิติ ความไม่ลงรอยกันของอุดมการณ์ทางวัฒนธรรมไทยพุทธกับมลายูมุสลิม ทำให้เกิดความสับสนของเด็กว่าเขาไม่อาจจะเป็นไทยได้อย่างสมบูรณ์ แต่จะเป็นมลายูมุสลิมที่สมบูรณ์ก็ได้ไม่ได้อีกเช่นกัน ผนวกเข้ากับประสบการณ์ไม่ดีจากครูบางคนที่ใช้อำนาจส่วนตัวในนามของผู้ปกป้องวัฒนธรรม ผังเมล็ดพันธุ์แห่งความเกลียดชังเข้าไปในใจของเด็กๆ ชาวมลายู

แม้ว่าหลายทศวรรษที่ผ่านมารัฐบาลจะพยายามใช้นโยบายต่างๆ สร้างความเป็นไทยให้กับคนในพื้นที่ เรื่องราวของนักต่อสู้ทั้ง 4 คนกลับสะท้อนให้เห็นว่าความรู้สึกว่าไม่ใช่ไทยของคนมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงดำรงอยู่ตลอดมา จากรุ่นสู่รุ่น ความรู้สึกดังกล่าวถูกตอกย้ำจากโรงเรียนระดับประถมของรัฐ ทั้งด้วยระบบการศึกษา หลักสูตร และแม้กระทั่งตัวบุคคลคือครูซึ่งนอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสูตรและแนวทางการศึกษาที่รัฐกำหนดมาเพื่อพยายามเปลี่ยน "คนอื่น" ให้เป็นคนไทยแล้ว การกระทำนอกเหนือหน้าที่บางอย่างของครูบางคนยังสร้างความทรงจำที่เป็นรอยแผลอย่างไม่รู้ลืมให้กับคนมลายู

ความทรงจำเหล่านี้เมื่อประกอบเข้ากับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ของรัฐปาตานีแล้ว ยิ่งทำให้การลุกขึ้นสู้เป็นสิ่งที่ชอบธรรมมากขึ้น เพราะประวัติศาสตร์และความทรงจำของผู้ ถูกกระทำนั้นเป็นต้นกำเนิดของความรู้สึกแห่งความเคียดแค้น เกลียดชัง ทั้งนี้ผู้ขัดแย้งที่ปรากฏตัวตอนอย่างชัดเจนเสมอมาคือรัฐไทยในมิติและบริบทต่างๆ

เมื่อจบชั้นประถมศึกษาแล้ว ทั้ง 4 คนได้เข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่โรงเรียนมัธยมทั้ง 4 คนเป็นนักเรียนเรียนดี ทำกิจกรรม เป็นแกนนำของโรงเรียน และมีเป้าหมายในการเรียนต่อคือการสอบเข้าเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั่นเองเป็นที่ทำให้ได้รู้จักแนวทางการต่อสู้กับรัฐบาล และเป็นทีปฎก "สมำงัด" ที่อยู่ในตัวของเยาวชนเหล่านี้ซึ่ง นมา ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สมำงัด ไม่ได้ถูกปลุกฝังที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม หากมองย้อนกลับไปในชีวิตของทั้ง 4 คนจิตวิญญาณมลายูมุสลิมแห่งปาดานีถูกเพาะบ่มในตัวตนของคน 3 จังหวัดด้วยวัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์และความทรงจำต่างๆ วัฒนธรรมและศาสนาซึ่งปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน ไม่ต่างกับการเป็นคนไทยพุทธ ที่มีวัฒนธรรมและความเชื่อกำกับอยู่ในการดำเนินชีวิตแต่ละวันโดยไม่รู้ตัว ประวัติศาสตร์และความทรงจำที่เล่าต่อกันภายในครอบครัว และมีประสบการณ์ด้วยตัวเองทำให้งานปลุกสมำงัดของกลุ่มต่อสู้เป็นเรื่องไม่ยากเลย ยกตัวอย่างชี วิตของยูไซะ ที่ตั้งแต่เด็กเขาเห็นความเดือดร้อนของชาวบ้านอันเกิดจากการกระทำของรัฐด้วยการเป็นผู้ติดตามพ่อกำนันที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างรัฐกับชาวบ้านตลอด

หากสมำงัดของการต่อสู้ปลุกได้ด้วยประวัติศาสตร์และความทรงจำของการถูกกระทำ เมล็ดพันธุ์ของค ความเกลียดชังที่ครูเพียงบางคนได้ฝังไว้เพียงครั้งเดียวในวัยเรียนชั้นประถมก็สามารถแตกหน่อต่อ ยอดด้วยเรื่องเล่าของกลุ่มต่อสู้ที่ว่าปาดานีเคยเจริญรุ่งเรืองทั้งในทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนาที่รัฐสยามพยายามจะทำลายเสมอมา ประกอบด้วยภาพของการถูกกระทำที่ปร ากกว้างสมัยในปัจจุบัน เช่น กรณีของกรือเซะ ตากใบ และอีกหลายกรณีในช่วงเวลา 7 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตจะเป็นจริงหรือไม่ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้เชื่อมต่อการรับรู้หนักกลายเป็นความจริงในความรู้สึกของคนมลายูมุสลิมที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปแล้ว

ถึงแม้ว่าขบวนการต่อสู้กับรัฐไทยในปัจจุบันเป็นขบวนการต่อสู้ที่ใช้ความรุนแรงเป็นธง นำ ดังจะเห็นว่าสมาชิกของกลุ่มต่อสู้จะต้องผ่านการฝึกฝนร่างกาย แต่ทั้งสมำงัดปาดานีมลายูและการฝึกฝนการต่อสู้กลับไม่ได้ครอบงำความคิดของทั้ง 4 คนอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แม้ทั้ง 4 คนจะเป็นนักต่อสู้แห่งปาดานี แต่ทั้ง 4 คนก็พิจารณาเลือกแนวทางการต่อสู้ในแนวของตัวเองนั่นคือแนวทางที่ไม่ใช้อาวุธ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแนวทางต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง รวมถึงในกรณีของมะที่วางมือจากการใช้ความรุนแรงในที่นี้ประกอบด้วยสถาบันการศึกษาของรัฐและ ะท้องถิ่น ศาสนาอิสลาม วิถีบุรุษ และพื้นที่ทางการเมือง

ชีวิตของนักต่อสู้เหล่านี้เริ่มต้นรู้จักและสำนึกความเป็นมลายูมุสลิมแห่งปาตานีตั้งแต่จำความได้ ด้วยภาษามลายูที่เป็นภาษาแรกของชีวิต ด้วยศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติอยู่ในชีวิตประจำวัน และด้วยกันกำเนิดในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นผืนดินที่ดูเหมือนว่าไม่มีความเป็นมา่วมกันกับรัฐสยาม /ไทยแต่อย่างใด แต่เมื่อเขาเริ่มเข้าโรงเรียนประถมทุกสิ่งอย่างที่ ต้องทำและห้ามทำกลายเป็นสิ่งที่ขัดกับชีวิตและโลกที่เขาได้เรียนรู้ตลอดมา ความสับสนและขัดแย้งในความเชื่อและวิถีชีวิต ผนวกๆ บประสพการณ์ด้านลบที่กระทำโดยบุคคลบางคนที่เป็นตัวแทนของรัฐทำให้ความทรงจำต่อรัฐไทยติดลบอย่างต่อเนื่อง เมื่อเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทำให้ความแตกต่างระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งสองแห่งชัดเจนขึ้น ประวัติศาสตร์ปาตานีถูกย่ำยีโดยสยามจึงดูจะลงตัวเหมาะเจาะกับประสบการณ์ชีวิตในโรงเรียนประถมของรัฐบาลอย่างยิ่ง ความทรงจำในวัยเด็กต่อบิดตาดิฉัน นยาวนานที่ถูกส่งผ่านโดยบรรพบุรุษจากุ่นสู่รุ่นได้อย่างง่ายดาย การกระทำของรัฐในปัจจุบันจึงไม่ใช่แค่เรื่องปัจจุบัน หากแต่เป็นมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน คู่ ไปกับการต่อสู้ของบรรพบุรุษชาวมลายู แม้ปัจจุบันคอยเชื่อมโยงและต่อยอดอดีต จึงไม่น่าประหลาดใจที่ประวัติศาสตร์และความทรงจำที่เจ็บปวดของคนมลายูปาตานียังคงทรงพลังเสมอมา

สำหรับศาสนาอิสลาม เห็นได้ว่าพื้นฐานความรู้และความเข้าใจในหลักการศาสนาอิสลามเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการเลือกแนวทางการต่อสู้ของทั้ง 4 คน มะอิชบายอย่างชัดเจนว่าเขาเข้าร่วมกลุ่มต่อสู้เพราะเหตุผลทางศาสนา และออกจากการต่อสู้ด้วยเหตุผลทางศาสนา เพราะเมื่อมะอิชบายมีคำถามถึงแนวทางการต่อสู้ของกลุ่มต่อสู้ มะอิชบายคำตอบจากศาสนาเป็นสิ่งแรก “ถ้าคิดไม่ออกจงหาคำตอบด้วยศาสนา” นั่นคือคำที่มะอิชบายตัวเอง คำอธิบายที่มะอิชบายคิดว่าสำคัญคือ “ผู้ใดสังหารคนหนึ่งคนใดจากประชาชาติ ก็เสมือนสังหารคนทั้งโลก ” ซึ่งไม่ต่างจากคำอธิบายของยูโซ่มากนักที่บอกว่าเขาเข้าใจว่าศาสนาอิสลามเกลียดสงครามมาก สงครามเป็นสิ่งที่ไม่พระเจ้าเกลียดมากที่สุด ยูโซะเองพยายามอธิบายกับกลุ่มต่อสู้ที่เลือกใช้ความรุนแรงว่า หน้าที่ของการปลดปล่อยคือหน้าที่ของคนมุสลิม แต่ไม่ใช่ปลดปล่อยคนมุสลิมอย่าง เดียว ต้องปลดปล่อยทุกคน นับมีอัมหมัด (ช.ล.) ก็ดูแลคนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่มุสลิม ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับคำอธิบายของเลาะที่ว่า การทำร้ายคนพุทธเป็นเรื่องที่ผิด เพราะจริงๆ เราต้องดูแลคนพุทธเช่นกัน กลุ่มต่อสู้ไม่ได้ต่อสู้กับคนพุทธ แต่ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมของรัฐ

อย่างไรก็ตามในกรณีของมะอิชบายเห็นว่าการต้องพิจารณาบทบาทของอิสลามสายใหม่ (วะอะฮีย) ที่มีต่อผลการไม่เลือกใช้ความรุนแรงร่วมด้วย

หากพิจารณาวิบุรุษในใจของทั้ง 3 คนควบคู่กับเรื่องของศาสนาจะพบว่า แม่และเลาะ มีวิบุรุษคนเดียวกันคืออนันตมัยอัมหมัด (ช.ล.) ในฐานะนักปฏิวัติ ไม่ใช่นักรบแห่งอิสลาม ขณะที่ยูโซะ ก็อธิบายถึงการต่อสู้ของนบีที่มะดีนะห์ ในตอนที่นบีมุฮัมมัดมายึดเมกกะฮ์ นบีมุฮัมมัดว่าใครไม่ยอมก็เป็นศัตรูให้เข้าไปหลบในมัสยิด หรือบ้านของผู้นำโดยจะไม่มีการทำร้ายแต่อย่างใด และอีกกรณีคือ ก่อนที่นบีมุฮัมมัดจะหนีจากอาหรับป่าก่อน ฮิไส่ท่าน นบีมุฮัมมัดต่อสู้ วันหนึ่งผู้หญิงคนที่ป่าก่อนฮิไส่หายไป นบีมุฮัมมัดว่าเขาป่วยจึงไปเยี่ยมหลังจากนั้นผู้หญิงคนนั้นจึงเปลี่ยนมารับอิสลาม

สำหรับวิบุรุษของยูโซะที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการต่อสู้ของเขาคือตุนกูมะไฮยัดดินผู้ก่อตั้ง GAMPAR เพราะแนวทางการต่อสู้ของตน กูมะไฮยัดดินมีความก้าวหน้ามาก ไม่ได้เป็นการต่อสู้ด้วยอาวุธ แต่ใช้การเจรจาทางการทูต สร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อยูโซะได้อ่านหนังสือเรื่องฮาริมา มาลาฮา ของนิอันวา นิมาหามุด ซึ่งเป็นอาจารย์อยู่ที่ UKM ทำให้ยังรู้สึกประทับใจในตัวของตุนกูมะไฮยัดดี มากขึ้น แนวทางของตุนกูมะไฮยัดดีเป็นแนวทางที่ยูโซะใช้ดำเนินการต่อสู้ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามยูโซะและเลาะไม่ได้ปฏิเสธการต่อสู้ด้วยความรุนแรงทั้งหมด ในกรณีทั้งสองคนก็เข้าใจถึงการเลือกใช้ความรุนแรงของนักต่อสู้คนอื่น ๆ หากแต่ทั้งสองก็ไม่ได้เลือกที่จะใช้วิธีเดียวกัน สิ่งที่น่าสนใจคือแม้ว่าขบวนการต่อสู้กับรัฐไทยจะใช้ประวัติศาสตร์ ความทรงจำและเรื่องราวของนักต่อสู้หลายคนมายกตัวอย่างเพื่อชักชวนให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการต่อสู้ หากเยาวชนเหล่านั้นก็เลือกที่จะหาความรู้เพิ่มเติม ติความ และให้ความหมายการต่อสู้ของวิบุรุษหรือนักต่อสู้ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างและแนวทางในการต่อสู้ของตนเอง

ปัจจัยสุดท้ายที่ทำให้ ยูโซะ แม่ และเลาะเลือกที่จะต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง เพราะทั้ง 3 คนมองเห็นพื้นที่หรือช่องทางทางการเมือง ที่พอจะต่อรองได้ในสถานะของนักศึกษา จากประวัติศาสตร์ในกรณีของ นยีสูลหง และตุนกูมะไฮยัดดินแสดงให้เห็นว่านักต่อสู้ที่เลือกใช้พื้นที่ทางการเมืองมีมาตั้งแต่อดีต แม้ว่านักวิชาการบางคนจะวิเคราะห์ว่าเพราะการต่อสู้ทางการเมืองของทั้ง 2 คนล้มเหลวจึงทำให้กลุ่มต่อสู้ด้วยกองกำลังเกิดขึ้น หากพิจารณาสถานการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่พ.ศ. 2497 (ปีที่หนะยีสูลหงหายตัวไป) เป็นต้นมา คนหลายยุคตุนกูมะไฮยัดดีบางส่วนยังคงใช้การต่อสู้ทางการเมืองตลอดมา เช่นการเดินทางประท้วง ความพยายามสร้างพรรคการเมืองมุสลิม และการตั้งองค์กรต่างๆ เพื่อมีอำนาจในการต่อรองทางการเมืองในกรณีต่างๆ ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะไม่ประสบความสำเร็จก็ตาม

สำหรับยูโซะนั้น ด้วยความเป็นลูกกำนันและติดตามพ่อไปติดต่อราชการ ทำให้เขาเห็นช่องทางที่จะต่อสู้ ต่อรอง หรือเจรจากับรัฐได้ นอกจากนี้ยูโซะ แม่ และเลาะเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ เลือกใช้กิจกรรมของนักศึกษาในการต่อสู้เพื่ออุดมกา รมของตนเอง ซึ่งไม่ได้หมายความว่ากลุ่มกิจกรรมของนักศึกษาเหล่านั้นเป็นกลุ่มกิจกรรมที่แฝงด้วยอุดมการณ์การต่อสู้ เพื่อแบ่งแยกดินแดนแต่อย่างใด หากแต่เป็นพื้นที่ที่ให้คนที่ต้องการต่อสู้มีโอกาส เห็นช่องทางว่ามีที่ทางอื่นๆ นอกจากการจับปืนขึ้นสู้

ในกรณีนี้ผู้วิจัย มีข้อสังเกต 2 ประเด็นคือ สถาบันการศึกษาและบุคลากรครูทั้งระดับประถมและมัธยมเป็นสถาบันและผู้กระทำการในสังคมที่มี "บทบาท" สำคัญในการที่จะปลูกฝังหรือปลูกเร้าความทรงจำ ความรู้สึก อคติต่างๆ ให้กับคนๆ หนึ่ง ตัวอย่างจากจังหวัดชายแดนภาคใต้สะท้อนให้เห็นว่าสถาบันการ ศึกษาที่มุ่งสร้างความเป็นไทย ไม่เปิดรับและเคารพความแตกต่างหลากหลาย นอกจากจะไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ยังเบียดขับให้ผู้คนที่แตกต่างรู้สึกเป็นอื่นมากยิ่งขึ้น

นอกจาก "บทบาท" แล้ว "พื้นที่" ของสถานศึกษาโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษายิ่งมีความสำคัญที่จะเอื้ออำนวยให้กับการต่อสู้แบบไม่ใช้ความรุนแรงเป็นทางเลือกได้ หากเปิดโอกาสให้นักต่อสู้ได้ทำกิจกรรมในพื้นที่สาธารณะ อย่างเช่นการได้ทำกิจกรรมต่างๆ ในนามนักศึกษา ทำให้นักต่อสู้ได้มีที่ทางในการต่อสู้ ต่อรองกับรัฐ มีเวทีที่คนมลายูได้พูดได้ส่งเสียงของพวกเขาส่งคมไทยได้ร่วมรับรู้ความทุกข์ของเขาโดยไม่ต้องใช้เสียงปืนหรือระเบิดเรียกร้องให้ผู้คนในสังคมไทยและสังคมโลกหันมาเห็นความทุกข์ร้อนของคนมลายู ก็อาจจะลดแรงกดดันที่ทำให้ต้องเลือกการต่อสู้ด้วยอาวุธก็เป็นได้

สุดท้ายนี้ สิ่งที่ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้เห็นในงานนี้คือความหลากหลายของกลุ่มต่อสู้ เห็นได้ว่าแนวทางทางต่อสู้ไม่ได้มีแนวทางเดียว อุดมการณ์ ประวัติศาสตร์ ความทรงจำไม่ได้กำหนดพฤติกรรมหรือเส้นทางของนักต่อสู้ทั้งหมด นักต่อสู้ในฐานะผู้กระทำการแต่ละคนมีเหตุผล ให้ความหมายในการเลือกวิถีทางการต่อสู้ ของตัวเอง มะและเลาะที่เคียดแค้นเกี่ยวกับความรุนแรงเลือกที่จะไม่ใช้ความรุนแรงเพราะศาสนาอิสลาม ศาสนาอิสลามที่ถูกตีความเพื่อนำพาทุกคนเข้าร่วมกับการต่อสู้ เมื่อถึงจุดหนึ่งนักต่อสู้แต่ละคนหันกลับมาพิจารณาและหาคำตอบให้กับการกระทำของตนเองจากศาสนาอิสลาม และวางมือจาก การใช้ความรุนแรงด้วยความเชื่อนี้เช่นกัน ส่วนยูโซะและแม่ใช้ศาสนาอิสลามและนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) เป็นวีรบุรุษและเป็นคำอธิบายทางเลือกในการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงของเขา โดยเฉพาะยูโซะที่พยายามจะอธิบายให้นักต่อสู้คนอื่นฟังด้วย ศาสนาอิสลามอาจจะถูกใช้นำไปอธิบายการต่อสู้ด้วยความรุนแรง ในเวลาเดียวกัน

ศาสนาอิสลามก็อธิบายการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงได้เช่นกัน ประวัติศาสตร์ถูกนำมาเล่าต่อเพื่อปลุกจิตวิญญาณแห่งปาตานี ประวัติศาสตร์ก็สามารถนำมาเล่าใหม่เพื่อสร้างจิตวิญญาณใหม่ให้กับคนรุ่นใหม่ได้เช่นกัน อยู่ที่ว่าคนในปัจจุบันจะยอมรับความผิดพลาดในอดีตและยื่นเขียนประวัติศาสตร์หน้าใหม่ร่วมกันหรือไม่

“สมำงตปาตานีอยู่ในตัวคนมลายูปาตานีอยู่แล้ว แต่จะถูกปลุก ถูกใช้ไปในทางใดก็สุดแท้แต่การได้รับรู้ถึงประวัติศาสตร์แ่่มุมใด”

หากเราต้องการนักต่อสู้ที่ไม่ใช้ความรุนแรง เราก็ต้องสร้างพื้นที่ที่ ปราศจากอาวุธ พื้นที่ที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงให้เขาเข้ามาต่อสู้ ด้วยการเปิดพื้นที่ทางการเมืองที่ให้เขามีโอกาสเข้ามาต่อรองเพื่อรักษาความภาคภูมิใจ วัฒนธรรมและตัวตนของคนมลายุมุสลิมแห่งปาตานี

บรรณานุกรม

กรณีการ์ จันสายทอง.

- 2551 การตัดสินใจเข้าร่วมขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาผู้ต้องขังคดีความมั่นคง เรือนจำกลางสงขลา สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฤตยา อาชวนิจกุล.

2549. "จะยุติความรุนแรง- ความตายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเร่งสร้างเสริมความยุติธรรม และยอมรับความหลากหลายทางภาษาและชาติพันธุ์ ." ในจุลสาร ประชากรและการพัฒนา. 26, 6. 1-2.

กัมปนาท จินตวิโรจน์

- 2517 ขบวนการโจรแยกดินแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: ไตรมิตร

แก้ว วิชัญเกียรติ และคณะ (บรรณาธิการ)

- 2549 ความรู้และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนใต้. กรุงเทพฯ : แผนงานร่วมศึกษาเสริมสร้างสุขภาวะกรณี 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

กระทรวงมหาดไทย.

- 2513 พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 5 ที่เกี่ยวกับการกจัดกระทรวงมหาดไทย เล่มที่ 1 ภาคที่ 1 และ 2. พระนคร : กระทรวงมหาดไทย

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ.

- 2549 รายงานคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) เหาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์ . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

เฉลิมเกียรติ ขุนทองเพชร.

- 2529 การต่อต้านนโยบายรัฐบาลในสี่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยโดย การนำของหนีสูญหลง อับดุลกาเดร์ พ .ศ.2453-2497. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร,

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

- 2547 กรณีเข้าแขกเจ็ดหัวเมือง : การเริ่มต้น "ความจริง" เกี่ยวกับปัตตานีด้วย
ประวัติศาสตร์แห่งการลง. ในศิลปวัฒนธรรม 25 (8) : 98-105

ชิตชนก ราอิมมูลา

- 2548 วิถุติการณัชายแดนใต้ . ในความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง กรณี
วิถุติการณัชายแดนภาคใต้ . จุฬัย ดุลยเกษม และ เลิศชาย ศิริชัย
(บรรณาธิการ) กรุงเทพฯ : สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ชูพันธ์ ตราชู

- 2535 บทบาทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในการพัฒนาเยาวชน
มุสลิม จังหวัดชายแดนภาคใต้ . งานวิจัยสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกัน
ราชอาณาจักร รุ่นที่ 34 (วจ.)

ดิลก ธีรธร

- 2517 แยกดินแดน. กรุงเทพฯ:วิทยาอุธ

ดวงเงิน จงรักชอบ

- 2549 มองอาเจะห์...ถึง 3 จังหวัดภาคใต้ของไทย . ใน วารสารอินโดจีนศึกษา ฉบับ
วิถุติการณัไห้ใต้, 7,1 มกราคม - ธันวาคม

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ

- 2549 ความเป็นมาของทฤษฎีแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ไทย . โครงการตลาดวิชา
มหาวิทยาลัยชาวบ้านชุด 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ

ธานินทร์ ณะเฒ

- 2527 นโยบายการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ .
วิทยานิพนธ์ สาขาการปกครอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นันทวรรณ ภู่อ่าง

- 2521 ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ . รายงานวิจัย. สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย

นิธิ เอียวศรีวงศ์

- 2552 สถานการณ์ในภาคใต้ ข้อเสนอ (1). ในหนังสือพิมพ์มติชน ฉบับวันที่ 27
กรกฎาคม 2552, หน้า 6

บุญเต็ม รองเลื่อน

- 2550 ปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการทำร้ายผู้บริสุทธิ์และแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บะห์รูน.

- 2547 เรื่องเล่าจากความมืด DNA แยกดินแดน ... ฝุ่นสู่ฝุ่น. ในเนชั่นสุดสัปดาห์ 12 (626) : 20-21
- 2548 เรื่องของคนในขบวนการ. ในภูเขาดีเทา ใครสร้าง ใครเลี้ยงไฟได้ หน้า 13-22. กรุงเทพฯ : สาริกา.
- 2550 ฝ่ายยุทธศาสตร์ – ยุทธวิธีขบวนการ. ในเนชั่นสุดสัปดาห์ 15 (783) : 88

ประจักษ์ ก้องกีรติ.

- 2550 ภูมิทัศน์วิชาการวาดความรุนแรงทางการเมือง การตกเถียงและขจัดค้นพบจากทศวรรษ 1970-ปัจจุบัน. โครงการวิจัยปีที่ 2 ความรุนแรง: "ซ่อน – หา" สังคมไทย ในโครงการเมธีวิจัย อาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ของชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประเวศ วะสี

- 2550 ดับไฟใต้ด้วยจิตวิวัฒน์และพลังแห่งทางสายกลาง. กรุงเทพฯ : กรีนปัญญาญาณ

ประยูรศักดิ์ ชลายนเดชะ.

- 2531 มุสลิมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง&กรุ๊ป.

ปรีดี พนมยงค์

- 2517 ข้อสังเกตเกี่ยวกับเอกภาพของชาติกับประชาธิปไตย. ใน ความเป็นเอกภาพของชาติกับปัญหาสามจังหวัดภาคใต้. 1-16. สหพันธ์นิสิตนักศึกษาชาวภาคใต้แห่งประเทศไทย, รวบรวม. กรุงเทพฯ : ประจักษ์การพิมพ์

ปิยนาด นูนาค

- 2531 นโยบายการปกครองของรัฐบาลไทยต่อชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. 2475-2516). รายงานวิจัยโครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง.

- 2551 รายงานวิจัยโครงการทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้
ท่ามกลางสถานการณ์ ความรุนแรง (พ.ศ. 2547 – 2550). โครงการศึกษา
พัฒนาชุมชนโดยชุมชน ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล..

เมธี ธรรมรังสี.

- 2532 ชาวไทยมุสลิม 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้กับความมั่นคงของชาติ . เอกสาร
วิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

วัน กาเดร์ เจ๊ะมาน.

- 2548 ความเป็นมาของปัญหาภาคใต้และทางออก ปัญหาการต่อสู้ของขบวนการ
ปลดปล่อยปาตานี . ปริญญา นवलเบียน และ นิพนธ์ โชะเฮง (แปล). ใน ฟ้า
เดียวกัน. 3 (2) 2548 : 86-100.

สมโชติ อ๋องสกุล

- 2521 การปฏิรูปการปกครองมณฑลปัตตานี (พ.ศ. 2449 – 2474) วิทยานิพนธ์
สาขาประวัติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สภาพที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

- 2551 ภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้. ยะลา : ยะลาการพิมพ์

สุรชาติ บำรุงสุข

- 2550 วิถุติใต้ สู้อยุทธศาสตร์และปัญญา . กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน , พิมพ์
ครั้งที่ 2

สุรินทร์ พิศสุวรรณ

- 2525 นโยบายประสมประสานชาวมาเลย์มุสลิมในประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์
ในการสัมมนาสองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ .

เสมอ นาคพงศ์

- 2530 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2 กับความมั่นคง
แห่งชาติ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (วจ.)

สี่แก้ว ยอดทอง

- มปป ชำเลียงเมืองใต้. นนทบุรี:วีที.

สำนักงานพัฒนานโยบายสาธารณะ.

- 2549 แนวทางด้านนโยบายในการแก้ไขปัญหาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ . เอกสารถ่ายสำเนา.

สำเนา ศรีห่วย.

- 2551 ขบวนการ BRN-Coordinate กับการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ในช่วงปี 2547 – ปัจจุบัน (2550) และแนวความคิดในการยุติสถานการณ์ . วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ 50 ลักษณะวิทยุยุทธศาสตร์..

สุรชาติ บำรุงสุข.

- 2550 วิกฤติได้ สู้ด้วยยุทธศาสตร์และปัญญา . กรุงเทพฯ : ร่วมด้วยช่วยกัน, พิมพ์ครั้งที่ 2.

สุกลักษณ์ กาญจนนุติ และคณะ

- 2547 สันติภาพในเปลวเพลิง. กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์.

อวาง สุทธาศาสตร์.

- 2519 ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพฯ : พิทักษ์ประชา.

อาวีฟีน บินจี, อ.ลลอแมน และอัยหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง.

- 2543 ปาดานี ดารุสสลาม. ยะลา : มุสลิมนิวส์,

อาวีฟีน บินจี, อับดุลละห์ ลออแมน และ ซุฮัยมีย์ อิสมาแอล.

- 2550 ปาดานี ประวัติศาสตร์และการเมืองในโลกมลา ยู. สงขลา : มุสลิมวัฒนธรรมอิสลามภาคใต้.

อิสกันดาร์ อังกรทรัพย์.

- 2548 นิยามคติเหา โครงสร้าง โครงเลี้ยงไฟใต้. กรุงเทพฯ:นิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์.

- 2550 บทวิพากษ์บาดลัทธิรัฐไทยและขบวนการใต้ดิน ." ใน DeepSouth Bookazine, Vol 2, ธันวาคม 2550. หน้า 82 - 100.

"อ่านความคิดอดีตผู้นำแยกดินแดน 'รัฐไทยต้องเอาชนะทางความรู้สู้' ." ใน DeepSouth Bookazine, Vol 3, เมษายน 2551. หน้า 66 - 80.

"อิสลาม สู้ ชาตินิยม ปากคำ หมอติง อดีตทบกฏแห่งรัฐไทย ." ใน DeepSouth Bookazine, Vol 3, มิถุนายน 2552. หน้า 9 - 24.

Askew, Marc.

- 2007 **Conspiracy, Politics, and a Disorderly Border: The Struggle to Comprehend Insurgency in Thailand's Deep South.** Policy Studies 29, East West Center Washington
- 2009 **A Tale of two Insurgents.** In Bangkok Post. Available in <http://www.bangkokpost.com/news/investigation/149443/a-tale-of-two-insurgents>, Accessed on 22/07/2009.

Camroux, David and Pathan, Don

- 2008 **Borders of/on the Mind, Borders in the Jungle: Islamic Insurgency and Ethno-Religious Irredentism in Southern Thailand.** In Nikki Slocum-Bradley (ed.) **Promoting Conflict or Peace through Identity**, Aldershot, Ashgate Publishing.

Chalk, Peter.

- 2008 **The Malay-Muslim Insurgency in Southern Thailand Understading the Conflict's Evolving Dynamic.** RAND National Defense Research Institute, 2008.

Chemam, Wan Kadir.

- 1990 **Muslim Separatism: the Moros of Southern Philippines and the Malays of Southern Thailand.** Singapore and New York: Oxford University Press.

Christie, Clive J.

- 1996 **A Modern History of Southeast Asia: Decolonization, Nationalism and Separatism.** London:Tauris Academic Studies.

Cornish, Andrew.

- 1997 **Whose Place is This? Malay Rubber Producers and Thai Government Officials in Yala.** Thailand : White Lotus Press.

Feldman, Allen

- 1991 **Formations of Violence: The Narrative of the Body and Political Terror in Northern Ireland.** Chicago: University of Chicago Press.

Funston, John

- 2008 **Southern Thailand: The Dynamics of Conflict.** Policy Studies 50. East West Center Washington
- Gunaratna, Rohan., Acharya, Arabinda and Chua, Sabrina.
- 2005 **Conflict and Terrorism in Southern Thailand.** Singapore:Marshall Cavendish.
- Human Rights Watch.
- 2007 **No One is Safe: Insurgent Attacks on Civilians in Thailand's Southern Border Provinces.** Volume 19, Number 13, 2007.
- International Crisis Group.
- 2005 **Southern Thailand: Insurgency, Not Jihad.** Asia Report Number 98, May 2005.
- 2009 **Recruiting Militants in Southern Thailand.** Asia Report Number 170, June 2009.
- Islam, Syed Serajul
- 1998 **The Islamic Independence Movements in Patani of Thailand and Mindanao of the Philippines.** USA:The Regents of the University of California.
- Low, Joseph Chinyong.
- 2006 **Muslim Resistance in Southern Thailand and Southern Philippines Religion, Ideology and Politics.** Policy Studies 24 East West Center Washington, 2006.
- Melvin, Neil J..
- 2007 **Conflict in Southern Thailand Islamism, Violence and the State in the Patani Insurgency.** Stockholm International Peace Institute
- Satha-Anand, Chaiwat.
- 1992 *Pattani in the 1980s: Academic Literature and Political Stories.* In *Sojorn* 7(1) : 1-38.
- Storey, Ian.

- 2007 Ethnic Separatism in Southern Thailand : Kingdom Fraying at the Edge?. Asia – Pacific Center for Security Studies,

Swedenburg, Ted

- 1989 Occupational Hazards: Palestine Ethnography. *Cultural Anthropology* 4:3, pp.265-72.

Swedenburg, Ted

- 1995 Memories of Revolt: The 1936-1939 Rebellion and the Palestine National Past. Minneapolis: University of Minnesota Press.

<http://www.sbpac.go.th/index.php?cmd=content&option=history>

ภาคผนวก

ปฏิบัติการของมะ

ภายหลังจากที่มะฝึกเสร็จแล้ว งานของมะที่จะต้องทำเป็นประจำคือเป็นครูฝึกให้กับนักต่อสู้รุ่นใหม่ และงานอื่นๆ

หน้าที่ของครูฝึกคือจะดูแลผู้ที่เข้ารับการฝึกครั้งละ 6 คน คนที่เข้ามาฝึกอาจเป็นคนในพื้นที่หรือเป็นคนนอก ในจำนวนจะมีเยาวชนทั้ง ในและนอกระบบโรงเรียน แต่ทั้งหมดจะต้องผ่านการคัดเลือกมาแล้วว่ามีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สิ่งแรกที่ครูฝึกสอนให้กับนักต่อสู้รุ่นใหม่คือบริหารและป้องกันตัว โดยจะให้จับคู่และทำตามครูฝึกจนคล่องแคล่ว หลังจากนั้นจะสอนเรื่องการจู่โจมในรูปแบบต่างๆ เช่นการโจมตีโดยฉวย การโจมตีโดยใช้ระเบิดเป็นต้น การฝึกการถอยในรูปแบบต่างๆ เมื่อเผชิญกับศัตรู มีการสร้างสถานการณ์สมมติเพื่อทดสอบความเข้าใจ

เมื่อประเมินว่าผ่านก็จะต้องเรียนรู้อะบบกลไกของอาวุธปืนต่างๆ เช่น เอ็ม 16 อาทิว 47 เอชเค- ที 33 ลูกซองยาวบีเอ็มแอคชั่น หรือ ลูกซอง 5 นิ้ว ปืนพกสั้นแบบต่างๆ ทั้งแบบลูกไม่อัดเม็ด 9 มม. หรือ 11 มม. มีการเลือกอาวุธปืนที่จะนำมาฝึกหัดตามสภาพพื้นที่ เช่นบางพื้นที่ที่ปลอดภัยจะเลือกใช้อาวุธเอ็ม 16 มาให้ฝึกประกอบ บ้างรักษา ฝึกเล็ง บางพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัยจะใช้ปืนลูกซองของ ชรบ. (ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน) มาใช้ในการฝึก

นอกจากนี้มะยังต้องปฏิบัติการไปรษณีย์ มะเล่าถึงการไปรษณีย์ในแต่ละครั้งว่า ก่อนจะไปรษณีย์จะมีการประชุมล่วงหน้า ว่าจะมีปฏิบัติการไปรษณีย์ มีการเรียกให้มารับ "ซูเกะ" คนละ 20 แผ่น เวลาปฏิบัติการจะไปเป็นคู่แบบ Buddy มีกำหนดเวลาไม่เกิน 25 นาที สถานที่วางหรือไปรษณีย์เป็นพื้นที่ที่ชุมนุมผู้คน ร้านกาแฟ มัสยิด หรือสุเหร่า บางทีอาจเป็นบ้านผู้ใหญ่บ้าน ก่อนปฏิบัติการจะต้องเอาพลาสติกปิดนิ้วมือเพื่อไม่ให้ลายนิ้วมือปรากฏเป็นหลักฐานบนกระดาษไปรษณีย์ เขาไปรษณีย์ที่ได้รับใส่ตระกร้าหน้ารถธรรมดาเหมือนกับไปรษณีย์เกี่ยวกับการเรียน เวลาผ่านด่านจะต้องรู้ว่าเป็นช่วงที่ตำรวจพัก ไม่ได้ตรวจตราอย่างเข้มงวด แล้วนำมาม้วนปิดสก็อตเทป การวางหรือไปรษณีย์ต้องคิดวิธีว่าจะวางอย่างไรให้คนหยิบขึ้นมาอ่าน ไม่ใช่ไปวางเฉยๆ อย่าวางเวลาไปวางที่มีสติในเวลาตระหนักรู้ เมื่อตระหนักรู้แล้ว เราก็ตระหนักรู้ว่า 4 รอกอด เพื่อให้นักคนออกจากมัสยิดไปหมดแล้วเราจึงวางไปรษณีย์

ครั้งหนึ่งมะไซอิฐี่มือเตอร์ไรด์กับเพื่อนไปงานกินเหนียว แล้วโยนใบปลิวที่มันแล้วลงท้ายรถกระบะที่จอดอยู่บริเวณงาน นับเป็นปฏิบัติงานที่ง่าย รวดเร็วและประสบผลสำเร็จดี เพราะสามารถกระจายใบปลิวไปทั่วด้วยรถกระบะของคนที่มางานกินเหนียวจากจังหวัดต่างๆ

ใบปลิวใน 3 จังหวัดจะมีข้อความแบบเดียวกัน การถ่ายเอกสารจะทำในร้านถ่ายเอกสารที่เป็นแนวร่วมของขบวนการ ในตอนกลางวันจะรับงานถ่ายเอกสารทั่วไป เวลาปิดร้านจึงจะถ่ายใบปลิวต่างๆ ของขบวนการ บางทีอาจถ่าย เอกสารตามสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน มะเล่าติดตลกว่า “กระดาษดับเบิลเอไปกองรวมอยู่ที่พวกผม เป็นสินค้าขายดีของ 3 จังหวัด” ภาษาใบปลิวขึ้นอยู่กับว่าต้องการสื่อสารอะไร ถ้าต้องการขับไล่คนพุทธจะใช้ภาษาไทย หากต้องการสร้างแรงจูงใจหรือโน้มน้าวคนมลายูจะใช้ภาษามลายู ส่วนใน ภูเก็ตใช้ภาษาพูดไม่ใช้ภาษาเขียนเพื่อสื่อสารกับชาวบ้านทั่วไป

การปฏิบัติการของกลุ่มแนวร่วมจะมีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้กันเช่นคนที่ เป็นสมาชิกแนวร่วมด้วยกันจะเรียกกันว่าออลแม็กคือ แปลว่าพวกเรา มะบอกว่าคำว่า ยูเว เป็นคำที่คนนอกใช้เรียกเราจะเรียกกันเองว่า “ออลแม็กคือ” ถ้าหากเป็นชาวบ้านทั่วไปจะเรียกกลุ่มแนวร่วมว่า ออลแกนาราชี่ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า Organization หมายถึง คนของขบวนการ ส่วนอาวุธที่ใช้มันจะมีคำศัพท์เรียกต่างๆ กันไป เช่น บายู ปกติแปลว่าเสื้อ แต่ในกรณีปฏิบัติการหมายถึงปืนอาถ้า สลวู แปลว่ากางเกง ในกรณีปฏิบัติการ หมายถึงเข็ม 16 กามง แปลว่า พะ หมายถึง ปืนสั้น จะถูกา แปลว่าตาควาย หมายถึงลูกของเม็ดเดียว อูบี แปลว่า หัวมัน หมายถึงหัวระเบิด ปาจี แปลว่า หาก หมายถึง ตะปูเรือใบ ใบปลิว ชูก็ปูโละ แปลว่าหนังสือเชิญกินเหนียว หมายถึง ใบปลิว เช่น ก่อนที่จะไปปรยใบปลิว จะมีการแจ้งมาบอกว่าให้ไปรับชูก็ 20 แผ่น

หากจะไปปฏิบัติการเรียกว่า มาแกปูโละ ที่แปลว่าไปกินเหนียว ถ้าจะถามว่าเอา กระสุนไปไหม เอาไปเท่าไร ให้ถามว่า บอเวาะกาจิง แปลว่าเอากระดุมไปไหม คำตอบอาจจะเป็นดูออบอแคะแปลว่า 2 กระเป๋า หมายถึง 2 แม็ก

หน้าที่หลักของมะขณะที่ยังปฏิบัติงานร่วมกับขบวนการคือการฝึกอบรมสมาชิกใหม่ หากไม่มีงานที่ขบวนการเรียกมะจะดำเนินชีวิตตามปกติ

มะเล่าถึงหน้าที่การงานของสมาชิกคนอื่น ๆ ว่าสมาชิกแนวร่วมในยะลาส่วนหนึ่งทำร้านขายโทรศัพท์มือถือ เพราะเป็นหนึ่งในอุปกรณ์ที่ใช้ปฏิบัติการ บางคนขายข้าวสาร และทำการค้าขายสินค้าต่างๆ บางคนทำสวนเพื่อมีรายได้นำมาจุนเจือการปฏิบัติการของขบวนการ

สำหรับคนที่คิดค้นระเบิดมือถือขึ้นมามันเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่ถูกริบทรัพย์ไปแล้ว ชื่อว่า เพาซาน มีการต่อรองแลกเปลี่ยนให้ออกมาทำงานร่วมกับทหาร เมื่อออกมาอยู่กับทหาร ระเบิดระยะหนึ่งเพาซานนั้นก็ไปอยู่กับคนบนเขา (สมาชิกขบวนการระดับสูง ที่มีฐานปฏิบัติการอยู่ในป่า) เพาซานไม่ได้ไปเรียนทำระเบิดจากที่ไหนเลย หากแต่เป็นนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคยะลา ที่มีความสนใจเรื่องกลไกของโทรศัพท์มือถืออย่างมาก แต่ละวันเขาค่ำคร่ำเกี่ยวกับการรื้อกลไกแล ระบบการทำงานของโทรศัพท์มือถือ จนกระทั่งคิดค้นการวางระเบิดด้วยโทรศัพท์มือถือในเกียยุ่นออกติด 3310 ได้สำเร็จ ครั้งหนึ่งในระหว่างการทดลองเกิดอุบัติเหตุขึ้นจนทำให้นิ้วของเพาซานขาด

เงินสนับสนุนขบวนการที่คนส่วนหนึ่งเข้าใจว่าได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศนั้น มะเล่าว่าเงินที่ใช้ดำเนินการได้มาจากการสะสมเงินของสมาชิกตนเอง การมาเป็นสมาชิกแนวร่วมนอกจากจะต้องฝึกฝนร่างกาย ฝึกปฏิบัติการ เสียในการทำงานแล้ว ยังต้องเสียสตาจ์อีกคนละ 1 บาทต่อวันเพื่อใช้เป็นทุนในการปฏิบัติการ ทั้งหมดนี้ทำไปเพื่ออุดมการณ์เพื่อแผ่นดินปัตตานี นี่ บางครั้งเมื่อปฏิบัติการแล้วจับไล่คนไทยพุทธออกไปได้ ผู้นำจะพูดว่าเป็นแผ่นดินปัตตานีที่เราได้คืนมาทำให้สมาชิกแนวร่วมรู้สึกภาคภูมิใจและฮึกเหิมเป็นอย่างมาก

การปฏิบัติการครั้งหนึ่งๆ นั้นไม่ได้ทำได้โดยง่ายจะมีการวางแผนอย่างรัดกุมมาก ครั้งหนึ่งมีคำสั่งให้วางระเบิดร้านขายข้าวสารของคนจีนคนหนึ่งในตลาดเมืองใหม่ มะและเพื่อนแนวร่วมที่ปฏิบัติการร่วมกันชื่อมอเตอริซต์ไปใส่ตุ๋นร้านค้านั้นอยู่นานหลายครั้ง บางวันไปใส่ตุ๋นทั้งวันเพื่อให้เห็นการใช้ชีวิตของเจ้าของร้านและลูกจ้าง กว่าจะได้ปฏิบัติการจริงใช้เวลาเป็นสัปดาห์ในการ ฝึาตุ๋นและหาทำเลที่เหมาะสมในการวางระเบิด

การปฏิบัติการอื่นๆ เช่นโรยตะปูเรือใบ หรือเผาถนน มะเล่าว่าการหาอุปกรณ์ไม่ใช่เรื่องยากเลย เจ้าหน้าที่มักจะคอยจับตาดูการซื้อตะปู กระสอบป่าน และน้ำมันจำนวนมาก สำหรับแนวร่วมแล้วการหาซื้ออุปกรณ์จำนวนมากเป็นเรื่องเสี่ยงอยู่ แล้ว หากวันไหนจะมีการโรยตะปูเรือใบเพียงแค่ส่งข่าวออกไปถึงสมาชิกแนวร่วมตอนเช้า ตอนบ่ายก็จะได้ตะปูที่ทำเป็นเรือใบแล้วมาเป็นกระสอบ การซื้อตะปูของแนวร่วมไม่ได้ซื้อครั้งละกระสอบ แต่กระจายกันไปซื้อตามร้านต่างๆ ครั้งละ 5-10 ตัวเท่านั้น ส่วนกระสอบที่ใช้ราดน้ำมัน แล้ววางเพลิงจะซื้อครั้งละ 1-2 กระสอบ น้ำมันจะใช้วิธีซื้อมอเตอริซต์ไปเติมน้ำมัน แล้วกลับมาสูบออกใส่แกลลอนไว้ ไม่มีเคยไปซื้อด้วยแกลลอนเลยสักครั้ง

เมื่อพูดถึงรัฐไทยกับการปกครองพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มะบอกว่ามีคำพูดของชาวมลายูที่พูดกันติดปากว่า "ซีแยเตาะเลฮารับ" แปลว่าอย่าไปหวังอะไรกับซีแย หรือ คำว่า "ฮา

ตามารี อุนดิเชเนาะบอคอนายู" แปลว่า ส่งมา (ข้าราชการหรือครู) เพื่อทำให้คนมลายูโง่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของคนมลายูต่อการปกครองของประเทศไทย นอกจากนี้ม๊ะยังเสริมอีกว่าคนที่นามสกุลแบบคอเลาะสาและไม่มีทางเป็นไใหญ่เป็นโตในราชการได้ ถ้าอยากเป็นใหญ่เป็นโตจะต้องเปลี่ยนชื่อให้ไ่หนรูอย่างไทยพุทธ

มะเล่าถึงกรณีตากใบว่ากรณีตากใบนั้น "ตายสิบเกิดแสน" กลุ่มแนวร่วมได้ดูซีดีตากใบกันทั่วไป เวลาดูด้วยกันคนของขบวนการจะคอยพูดว่า "ดูสยามมันทำสิ" เหตุการณ์ตากใบทำให้ได้สมาชิกเพิ่มอีกเยอะ คนของขบวนการเร่งปลุกดันกล้าของขบวนการกันเยอะในช่วงนั้น เริ่มจากมีทีมเอาซีดีไปขาย ทีมโน้มน้าว

SAC Library

30020078234541